

982
Б90

И.А. БУБЯКИН

БҮГҮН



982
Б90

Бубякин И. А.



58823

Издательство «Айына»
Москва

МОСКВА

«Айына»
2001

Национальный ЦБС РС(Я)	Ф.Б.
---------------------------	------



Автор благодарит за помощь в издании книги некоммерческую организацию "Благотворительный фонд НОКС"

Автобиография

Мин, Бубякин Иван Афанасьевич, 1932 сыллаахха, ыам ыйын 29 күнүгэр, Уус-Алдан оройуонун Өнөр нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Эһэм Судаарыс уола - Нуучча Лэгиэнтэйэ "Аччаахы" диэн кыстык алааһын сахатын балаһанын оһоһун кэннигэр төрөөбүппүн, ол оронум сыһаһата билигин даһаны баар эбит. Төрөөбүт аһам, эһэм оһолорунаан эрдэ үйэлэнэн, бары "Аччаахы" алаас хоту томторугар сыталлар. Аһам аймаһыттан ордон хаалбыт соһотох Бубякиммын, ол иһин хос ааппын "Чөһөгөк" диэн аатыбын. Ийэм өттүнэн аймах элбэх.

1944 сыллаахха күһүн Нам оройуонугар киирбитим. Өнөргө 1-гы кылааһы бүтэрбитим, аатырбыт тустуук, тэрийээччи Тарскай Николай Николаевичка үөрэммиппин олус үчүгэйдик саныбын.

Намга Хатырык 7 кылааһын бүтэрэн баран, Якутскайдааһы музыкальнай-художественнай училищеһа үөрэммитим. Хоровой дирижер аатын ылан, Чурапчыга музыкальнай оскуолаһа, клубка икки сыл үлэлээт, патриоттаан, 1960 сыллаахха Намга музыкальнай оскуоланы аһан директордаан, учууталлаан пенсияһа тахсыбытым. Партийнай тэрилтэ секретарынан, профсоюз председателинэн, народнай, Верховнай сууттар сэтээтэллэринэн, самодеятельноһы салайынан, агитаторынан үлэм устатын тухары общественной үлэни толорбутум. Икки сыл Абыйга оскуолаһа, табаһыттарга старшай методиһынан, 4 сыл Намга страховой агенынан, онтон оскуолабар завхонунан, настройщигынан үлэлээбитим.

Армияға артиллерияға наводчик, воздушной десантнай чааска парашютист, отличник этим.

1978 с. Намга республиканской мелодистар семинар-дарын ыыттаран, "Тулук хаара" диэн мелодистар түмсүүлэрин тэриттэрбитим. Онтон ыла элбэх айар талааннар үүннүлэр. Хас да кинигэлэммит мелодистар, самодеятельной композитордар баар буоллулар.

Саха талааннаах поэта, кыһыл көмүс бөрүөлээх, ыкса ыалым, атаһым Н.М. Рыкунов тэрийбит "Отуу уота" диэн литературнай куруһуогар сылдыабын. Бу куруһуок айар үлэм чочулуутугар бөҕө-таба акылаат буолла.

Инникитин, сааһырдарбын да, былааным элбэх. Бары жанрдарга холонобун. Сүрүн дьобурбун национальной көрүнгэ: чабырҕахха, оһуохайга, олонхоҕо - ууруом этэ. Былыр интернаты экирэтэн, үөрэх эрэ буоллун диэн, дьобурум мөлтөбүн да иһин, аҥардас үлэ дьулуурунан музыкант буолтум. "Мелодист" дииллэр, аҕыйах ырыалаахпын, кыраларга инструментальной музыкалары суруйабын. Ити идэбин эмиэ салгыыр баҕалаахпын.

Төрүөбүттэн төттөрү төлкөлөммүт диэбиккэ диэри, сэри саҕана 2 быраатым хоонньубар хоргууан өлбүттэрэ. Буомуран, босхонноон, нэһилэ ордубутум. Эрэй энгэр-дэһэр дииллэр. 1998 с. дьинэм умайбыта, 3 саастаах сиэним былдьаммыта. Сүөгэйгэ түспүт кутуйах мөхсөн, арыы онорон, ойон хаалбытын курдук эрийсэн, уһуннук олорон ааспыт, билинги олох устан ааһарын кэлэр дьонно кэс санаабын хаалларар баҕа санаалаахпын.

Газтаах дьинэлэнэн, элбэхтик кэрийэбин, араас дьон ортотугар сылдьан, олобу эппинэн-хааммынан билбиппинэн хонуйар санаалаахпын.

Үс кыыстаахпын, уоллаахпын, үгүстэрэ - ыаллар, сиэн-нэрдээхпин, бүгүнгү олох сиэринэн ыйргийэн олоробут.

ХОҞООННОР

ХОҞООННОР

Ким да чурумчута суох сиэппэт

Бизэс уон түөрт сааһыгар
Ленин баран хаалбыта,
Бииртэн биир Лениннэри
Буларга сорук хаалларбыта.

Оттон биһи бүгүнгэ диэри
Ульяновы уруйдуубут.
Ол иһин уоран сири
Хайа да дьолтон суохтуубут.

Арай уһуктан кэлин,
Кэнин хайыһан биһигини булуу.
Кини үөрэбин сиңдэлээн муспут
Сүүһүнэн дойду ыраабын сөбүө.

Туомнарын барытын уоттуо:
“Саҕаланыыта” диэх этэ.
Инники хардыыны учуоттуо:
“Саҕалыы суруйун” диэх этэ.

Коммунизм хаһан да кэлбэт, билэбит -
Дьизэ чиччигэ суох буолбат.
Инникитэ суох мунабыт -
Ким да чурумчута суох сиэппэт.

04.04.2001

Нам

Саҕа үйэбэ

Уһун, хойуу суһуоххун
Сыһыа тардан, долгуйууй.
Сылаас нарын уоскунан
Уруу түһэн, уоскутууй.

Дьэ, ситинник саҕаланна
Үйэ, үһүс тыһыынча.
Күн уота курдук тыгыалыа,
Дьолбут суолун сырдатыа.

Эһээх оҕо бэбээриэ,
Элбэх тутуу дьэргэйиэ.
Кнопканы таптайыан,
Ыраахтан уур, тут диэн.

Былыр, быйыл сааммыккын
Хойуу суһуох солколуу.
Түммүт өһөх ньөбөйгүн
Нарын уостан ууларыан.

Ааспыт үйэ хахайа
Баҕарбатар да хаалларыах.
Дьон аймах тэн дууһата
Туругураһын иһин турунуох.

Сыыспыт сыһаах тылларбын
Бырастыы гынын, барыгыт.
Саҕа үйэбэ сылаас тыыммытын
Сойуппат буолуох, барыбыт.

07.04.2001

Хаһан да салгыам суоҕа

Олорор сирбин уруйдууртан
Хаһан да салгыам суоҕа.
Күн ахсын аалсыһар дьоммуттан
Хаһан да арахсыам суоҕа.

Сарсыарда күн тахсыһта
Наммын сонургуу көрөбүн.
Балым үлэтигэр барыһта
Сырыы ахсын атынын сөҕөбүн.

Доҕоттоор, олорор түөлбэбит
Эт туппут кыргыттары санаттын,
Туох-баар бары атастарбыт -
Сибэкки дьүөрэтин элбэттин.

Тылынан сатаан хоһуллубат
Күн аннын күндү кэрэтэ.
Ол иһин сатаан хомуллубат
Түмүктүүр сэнэнньит бөрүөтэ.

Баҕабытын этиэхпит,
Самыры, хаары курдат ааһыахпыт,
Саҥа үйэни тутуохпут,
Көмүс кинигэҕэ бары кириэхпит.

08.04.2001

Нам

Өрө анньар эрэ буолбуттар

Саха баайа силбийэр:
“Саабын эрэ хаппахтыыр”,
Уопсай үбүн кыаннылар,
Көрүң, дьон бары ачыктыыр.

“Колхоз дьэиэтэ ерунда,
Улуус баайа тупсарыа”.
Хата, киһин эргиттэ,
Баҕаттан быһа күрэттэ.

Тээтэлэр онно бистэннэр,
Товус үүттэрэ туолбуттар.
Сатаан санарбат буоланнар,
Өрө анньар эрэ буолбуттар.

26.03.2001

Борогон

Бар дьонуом

Абыранар сирбит Арбат,
Абылыыр сирбит Арбат,
Аралдьыйар сирбит Арбат,
Айгырыыр сирбит Арбат.

Харчы көхсө сөпкүн көрүө,
Ообуй ситимигэр сөрүө.
Харчы баһылык - хандалы
Сор суолун ыйар - сандалы.

Сүүс оҕо ыттыыр - сор эбит,
Биир оҕо үөрэр - дьол эбит.
Бар дьонуом! Чэргитин холбоон!
Барыбытын тэннэ холбоон!

Олорбута үнү дэтэллэр

Детсадка бары биридэр,
Оскуолаҥа да тэннэр,
Батгыыр-үтгүүр кылаастар
Суорҕан сабан ааспыттар.

Көнө, кэнэн бэдиктэр
Истэллэрин эрэ билбиттэр,
Ингсэ-мэнэгэй үөннээхтэр
Тынгырахтара үүммүттэр.

Кыһыны быһа эһэ оҕонньор
Ытыһын салыыр, дуоһуйар.
Суорҕан иһиттэн биһи үөннэр
Супту дьөлөн сыылбыттар.

Тахсаат үөһэ ытталлар,
Тэпсэргэ көгүл ылаллар.
Бальйары бары таптыылар,
Атастарын тэбэн ытталлар.

Харчы уордун - дуоһунас,
Сүөһү уордун - суопсунас,
Сатаан уорбат - хон мэйии
Президентгэ тийһиммэт.

Хаһыат, теле хайыттар:
“Чөл олоҕу чөмчөтүг”.
Улуу тойон мөбүттэр:
“Исымар сыабын ситэрин”.

Дьиз көтө-көтө маҕаһыын,
“Көтүө суохтаах, ситэрин!”
Ханна да киир арыгы,
“Тахсарга эмиэ килэтин!”

Норуот хааһы буккуйар,
Сыһар, табар, бутулар,
“Үрдүк ыраас мэйинилэр”
Сага айбыттар.

“Кыра норуот эстэрэ
Кыһалҕабыт”, - дэһэллэр.
Миццер син биир ылгыыра
“Олорбут үнү”, - дэтэллэр.

21.03.2001

Бороҕон

Хос сиэним

Икки тыһыынча биир сылга
Хос сиэним чачыгыраата.
Бу күн анныгар мин баарбын -
Ыраах тэйтэн ууналаата.

Уллунах сирин харыстаан,
Барытын Эйнэхэ бэлэхтиэм.
Уйгу хомуйаргын уруйдаан,
Күн айы көрө махтаным,

Үөрөхтээх, үптээх буолларгын
Ылар кэми умнан кэбиһиэм.
Кэрэҕэ тиксэр киһи буолларгын
Кэмэ суох сааспар эбэн иһиэ.

07.04.2001

Нам

Төnnөр суолбут суох

1. Тойон дэппит дуоһуйар,
Суостаах буолуон баҕарар,
Кими эрэ бас биллэр,
Сыгынньахтаан байыан сананар.
2. Доҕор, атас тыллары
Тойотторбут "туохтарынан" истэллэр.
Дьиэ кэргэни ыһар албаһы -
Мүөт суулаах үөн симэллэр.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
3. Аҕатын баһын быста,
Ийэтин сүгэнэн кэртэ,
Мунура суох харчы биэрдэ,
"Иирээки" босхо барда.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
4. Үс сүүс алта уон хонукка
Күнгэ үстэ аһыыллар,
Хантан эрэ үс киилэ баһыылка
Сылы быһа топпотун аҕыыллар.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
5. Ыччат сылын аһаллар.
Ресторан, виннэй сүүс бүк,
Эрдэ тусаһа харбыыллар,
Хаан, ирингэ "бойня" күн
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
6. Уурбут харчыг - халааһын,
Пенсияг, хамнаһыг - салааһын.

Байбыттарың көрөбүн,
Күрэппиттэрин билэбин.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".

7. Буор босхо уон массыына
Көлөһүн уутунан толунна.
Ыт сирэйи - күрэппиттэр,
Дуоһунас биэрэн - чингэппиттэр.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
8. Саамай сүдү сэкириэт -
Хара хамнас биедэмэхэ.
Барбыт, өлбүт - мөлүйүөн,
Төгүл эбиилээх - Мэйии мэнэригэ.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
9. "Ырыынак кэллэ" дириллэр,
Быһаара охсортон "састылар".
Саба түһэн өйдөппүт буоллар,
Быта да суох хаалалларың ыйдылар.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
10. Ахтаны көрбөт кыахпыт суох,
Ахтаны бүөлүүр кыахпыт суох,
Дьарыкка, Сүбэҕэ миэстэ суох,
Бил, билимэ - сүрөҕэ суох.
"Бу саамай сөптөөх,
Төnnөр суолбут суох".
11. Тээтэлэр өйдүү биэрдилэр,
Сиэн, арыгылаан эстибит ыллара.
Кэмигэр эппэтэх сыал тыллары
Дьэ эттилэр - кылбайан кестөөрү.

“Бу саамай сөптөөх,
Төन्नөр суолбут суох”.

12. Дьадагы аччыахтаах,
Баай эрэ баар буолуохтаах.
Эн оҕон хаалыахтаах,
Сэликтээн, өлөн барыахтаах.
“Бу саамай сөптөөх,
Төन्नөр суолбут суох”.

14.03.2001

Бороҕон

Ким да билбэт

Ыраах собус сылдыаммын,
Дьоммун олус ахтабын.
Харчы сыһынын мунһаммын,
Санньыарбын хам баттыбын.

Чугас эргин - куурбут туос,
Бэйэнг тэрин - кураанах ытыс.
Тыаттан бары куоттубут,
Таракаан курдук көстүбүт.

Тойотторбут “отонноо” дииллэр,
Күөх сүрэбинэн үөбүллэр.
Бензин, мотуор, уот - миллиард,
Хаһан да истибэтэх үһүйээн.

Ньамах буоллун да тимирдинг,
Ууттан тахсыбаккын биллинг.
“Кырдьык хаһан да тимирбэт”.
Ким эппитэй? Ким да билбэт.

Собус-соботох

Собус соботох алларастаа -
Иирээки дьэтин көрдүөхтэрэ.
Муста түһэн күллэрэстээ -
Ситиһии түмэн сөбүөхтэрэ.

Собус соботох айаннаа -
Алдьанан суолга чунгуйуон.
Анар кырыы аалсыһыан -
Тийибэт сиргэр тийтэлиэн.

Мурун анныгар мунһунуон -
Мууһунан көрөн туруохтара.
Тиэргэн мунунан ыалдьыттыан -
Хараанныы, көрө сылдыахтара.

Собус соботох дьаһаныан -
Бүгүэйэх тирэх дуона суох.
Сүбэ булунаан көмөлүөн -
Доруоһа үлүө - сүтүгэ суох.

Собус соботох отгонуон -
Ордуга суох сордонуон.
Муста түһэн кыттыһыан -
Кур оту дьонго атылыһан.

Собус соботох мөхсүнэнгин -
Дойдугун эрэ суйдатабын.
Бүүс бүтүннүү туруангынын -
Кыаххын дьэ көрдөрөбүн.

25.03.2001

Бороҕон

Ситэ тут дьолгун

Хас сүүс сылга тийийэбэй -
 Мунура суох баайдаахпыт.
 Уллунахпыт инчэбэй
 Көмүс буорга хаампыһыт.
 Сахама тыата -
 Эн, мин дойдум.

Эмиэ үйэ бүтүүтэ
 Баай-тала күнгэ күлүмнүө.
 Сүүһүнэн буровой туруута
 Уһуохпут анныттан булулуо.
 Сахама тыата -
 Эн, мин дойдум.

Акыйаан ымсыы тиистэрэ
 Эргийэ сылдьан кириэхтэрэ.
 Улуу убайбыт күүстэрэ
 Куорат тутан көмүскүөхтэрэ.
 Сахама тыата -
 Эн, мин дойдум.

Биигини умнуохтара,
 Өбүгэнэн үөтүөхтэрэ.
 Ырайга тийэн, кэпсээн үөрдүөхтэрэ,
 Эһиги дьаһалгыт төрдө диэхтэрэ.
 Сахама тыата -
 Эн, мин дойдум.
 Сахама киһитэ,
 Ситэ тут дьолгун.

08.04.2001

Нам

Мин президеным

Мин президеным буолар
 Россияба дьинэ тутан биэрбэт,
 Бастаан бэйэбитин көрөр
 Киһи киэнин Кэрэтэ.

Мин президеным буолар
 Ыалы эһэн баран өмүрбэт,
 Сарсыардаттан булар-талар
 Чулуу салаалта Маастара.

Мин президеным буолар
 Арыгыны Ельциныны дэлэппэт,
 Эдэр дьону илиир-сағалыыр
 Сүбөһит киэнин Үтүөтэ.

Мин президеным буолар
 Буортуну кэтээн көрө сатаабат,
 Хапсағайдык дьаһайан иһэр,
 Дьон туһугар диир Өнөтө.

Мин президеным буолар
 Таска харчыны таптайбат,
 Баар үпкэ барыбытын барбардар
 Ыраас суобастаах Чулуута.

Мин президеным буолар
 Уус тылынан уһаара сатаабат,
 Эппитин ирдээн ситэрэр
 Бас-көс баһылык Мааныта.



Мүөттээх тыла тута дьаат

Баттыыр-үттүүр кылааска
Дьахтар киһи буолбатах.
Умсан хаалар оронго
Тыыннаах тэллэх, быгааһах.

Сизэмэх кылаас киннэтэ -
Эмий, ахта мээрэйэ.
Тобус уутун тоторо,
Тобус бэтэс толорор.

Кыынынбар кыдьык анала -
Кэскил төрүт сокуона.
Тыыннаах дууһа харыһа -
Дьэнкир суобас ырааһа.

“Айахтары”, “төбөлөрү”
Сыбыдах ыытан саатыылар.
Иирэн эрэр күн дьонун
Халыыр бэрдин түстүүлэр.

Омукка ууран эргиппит
Биһиги түөкүн тойоммут,
Мүөттээх тыла тута дьаат,
Сүрөбүн мууска тонгорбут.

Эмэ сылдыар листиктэри
Киэр элитэр эмтэ бул.
Культурнай түөкүттэри
Культачноһынан куулга сим.

05.07.2001

Атыһыт

Атыылаан аһыыр албаска
Былааспыт умса аста.
Түөкүн тойоттору айарга
Такайары булгу дьаһайда.

Бырааһыннык, ыһыах - атыы,
Концерт, тустуу - атыы,
Бар-дьону саралааһын,
Күн ортого халааһын.

Атыһыт, эйнэхэ бэһирбэт,
Харчыга дууһата долуй.
Сыгыннаах сүүрдэрин кэрэйбэт,
Проститутка курдук солуй.

Бу эрэйдээх эйгэ наадыйбат,
Сайдарга, айарга баҕарбат.
Мунур үйэтэ эргити,
Бүк эбэн, ыалын эһии.

Сүүс тыһыынча арыгылыыр,
Биир вундеркинд аспиранныыр.
Тойон сирэйэ суох хайҕанар,
Барыларын үөрэхтээбит аатырар.

Чооску аска эрэ тахсар,
Эн курдук мөхсөр.
Дьон суоҕу айыахтаах,
Саҥа суолунан хаамыахтаах.

27.12.2000

Улуу тутуулар

Культличность сибэккитэ тыллыбыт,
Улуу бырааһынньыкка арбатан, ыыстыйдылар.
Ииктээн "Муруну" толорбоккун,
"Мартышкин труд" үөбүстүлэр.

Кубулдаттаах хара снэп мөхсүүтүн
Хараҕы баайбыт айымньылара дииллэр.
Кубулдата бүтүүтэ үлэнирэ дуу,
Дьэбин дьизэниитэ уоруохтара дуу?

Газ халыйда хангас энэргэ,
Туораабыта буоллун унуоргу улууска.
Дьэ, тыгыа снэп туолуута
Сылаас снарядтаах күөх бууска.

Аҕыйах тутуулар сыыстара
Кими эрэ наһаа арбаталлар.
Соҕуруу дойдуга бэлэх этээстэр
Саха остуолун дьадаталлар.

Барыбыт кыаҕа - хоруол кыайыта
Хара баттал силиһинэн буолла.
Норуот күүһэ - көмүөл күүһэ
Тууратын булаллара буоллар.

Атыһытты кэллибит

Тойон өттө "тойоталаах",
Торҕон өттө торуоскалаах.
Атыһытты кэллибит,
Бары туоллан турдубут.

Уураах туолбат, хамнас кэлбэт.
Тооромоһо суох долгуһаллар.
Ымсыырар харахтартан кэхтэн,
Табаар ытамньыйа сууйулар.

Арай биир эрөйдээх киирдэ,
Харчытын төлө тутан ыста.
Атыһыттар кыдьыһыйа түстүлэр,
Инсэлээх харахтар ыттылар.

Муомурбут оҕолор, эбэлэр
Тыа ыалын толорон эрэллэр.
Кэрэттэн, айартан тэйэллэр,
Түүн-күнүс харчыны салыылар.

Тойон өттө суох буоллун!
Салайааччы баар буоллун!
Сүүс бырыһыан үлэтэ булуобун!
Сүүс бырыһыан тото аһыабын!

Остуол тула күлүмүрдүө

Хаһыаты суруппат буоллум ээ,
Олохтообум эрэ кырдыксыт.
Араадыйаны истибэт буоллум ээ,
Сымыйа дойдохторо салгышпыт.

Үүттэн сүөгэин араартарбат
"Сэппэрээтэрбит" күөрчэбин бутуйбуттар.
"Куоскалаах ыты" кыргыһыннаран,
Трассаттан ырга сыбайбыттар.

Хара тыаба ким да хаампат,
Өлгөм арыыга ким да киирбэт.
Россия барыга аях буолла,
Дьаакка туолбат дьаппа буолла.

Анаардаан харыны түмүөххэ,
Урут да оннук сокуон суруллубут.
Анаардаан рыногы анһыахха,
Арбаа тыал сотон бутуллубут.

Ырай, дууһа барыбытыгар биир:
Кыабыр, бай, тулабар кыахта биэр.
Дьаллык сүүс көрүнгэ көмөлөһүө -
Мичээр ыһыаба остуол тула күлүмүрдүө.

Дьикэй ырыынак

Барыбытыгар Арбат,
Сүүрэ-сүүрэ харбаат,
Үлэттэн үөрөхтөн сиргэн,
Ыларгын эрэ санаа - дьиккэр.

Бааннарбыт батарбыттар,
Коррупция кукууйдаабыт,
Англияба анһыаллыбыт,
Швейцарияба симиллибит, - динллэр.
Сиргидэх, сиидэһэ суох хаалынг,
Сүөдэкис, сүлүгэскин куустунг.

Ыкка унуоҕу бырабаллар,
Онон албынгга муннараллар.
Биһиги син-биир ыттарбыт,
Аһьыртан атыны сиппэппит.

Талааны харчынан хаайаллар,
Баай эрэ аңалата аппайар.
Арбааттан дуоһуйа астыян,
Колония буускатын кыгыыллар.

Сирбитин харбаһан, үллэстэн,
Чээрэтин туһаммыт буолуохпут.
Маһьнан, дулбанан бүрүллэн,
Эргийбэт кырыыска туруохпут.

Мөлүйүөн эппитин биир төбө,
Хайыта тыыппытын истээринг.
Ол үһү быраабынг, көнгүлүнг,
Былааһы дьаһайсар дьобурунг.

Аан дойду эстиэр диэри
Атом дьаатын күүнэ сүппэт.
Тас дойдуттан таһар аспыт
Сүүс сылга буорту буолбат.

"Бэрт да бэрт" бэйэбитигэр суох буолла,
Кумалааннары таах дэйбиирдиэхпит.
Ким эрэ наһаа байбыкка
Кулгаахпытын эрийтэриэхпит.

Эн оҕон үөскэбиттэн аччык

"Алаас күүтэр" дьалыҕыталлар,
Электро, тутуун - триллион.
Аччык, сыгынньах кыраммыттар,
Тойотторо бары - хамелеон.

Киһиттэн атын харамайдар -
Ас-үөл, саах-ник - уонна суох.
Ордуктааххыт дуо дьарамайдар -
Киһилии чыпчаалтан туох да суох.

Эн оҕон үөскэбиттэн аччык,
Харчыта, үөрэҕэ суох хамначчыт.
Туга да суох дундук аспирант,
Кымньыылыа тот оҕото - коммерсант.

Айылҕа, ол аата таһара
Айбыта хамсаабат тэн дуолу.
Апчарыйыан ыаһыа хараһара
Бэлэхтиэн "муннун бүтүгэр" хара сору.

Сэрии сэбэ секс

Хааман иһэн тык -
Аҕата суох оҕо.
Сүүрэн иһэн тык -
Ийэтэ суох оҕо.

Ким нитэрий?
Судаарыстыба суох.
Чааһынайы кэрий,
Кокуоската муох.

Ас тийбэт,
Айах элбэх,
Мальтус бэрт,
Үөрөҕө кэрт.

Сыалдыа суох,
Сокуон суох.
Сэрии сэбэ секс.
Аҕыйаа, сиэс.

Спид - сэбилэнии,
Сэрии оннугар сэрии.
Үс киһи хаалыа,
Сир эмиэ киһилэниэ.

Хонтуруол

Мин санаабар, хонтуруол
Эийэхэ, миэхэ туһалааба.
Ону баара сор сокуон
Сотон ааста - бырадыага.

Кини барыта атыннаах,
Мааныга, санаата хатааһыннаах.
Сүөһүттэн чахчы уратылаах:
Уоран сиир, мунһунар дьобурдаах.

Хонтуруол сүбэлиир үгэстээх,
Үөрэтэр, сүрүннүүр өрүттээх.
Кинитэ суох кини аймах
Эрэйэ икки бүк элбэх.

Най барыы - баттыгас аргыстаах,
Өстөһүү, өлөрсүү энгэрдээх.
Ол иһин Ленин эппиттээх:
"Хонтуруол оһуобай суолталаах".

Ханна да тий - тыллаах тиис

Ойуурдаах куобах охтубат:
Эн ойуурун - бар дьонун.
Дуоһунаскынан дьол сыстыбат,
Намчыны аһын, ол дьонун.

Бардыгыныгыр буолла да,
Эмэх курдук бөх суобас.
Сутуруктаһар буолла да,
Күндүлүүр ыала чычырбас.

Тирэх суох, биир күн эстилэр.
Ханна да тий - тыллаах тиис.
"Кэскили бысыпта", - дэстилэр.
Ыт да үрбэт - дьэбиннээх лиис.

Тугу да кэрэйбэппит

Тыһаһастын булуом диэн
Тыаны, толоону кэрийдим,
Тың хатыгыта кыһыны санаан,
Үс күнү толору хаамтым.

Дьоло суох төрдүс күн
Идэһэбин иэс ылбыт.
Атыылаһан ылан, ол күнүс
Эмис соркуойу сиэбиппин.

Тоҕо манныгы? Бары билэбит!
Кырайары кэтэһэбит.
Атахтара бары да тэҥнэннин,
Син биир тугу да кэрэйбэппит.

Арыгы

Испииринэн эмп оноролор,
Иирбити, элэйбити эмтиллэр.
Өлбөт үөстээх үөн буолан,
Олорорун сүүскүн туолан.

Ырыынакка ыдырыйдьыбыт,
"Сизэһэбит", сизэпитин симэбит,
Дьааты, дьаллыгы симиибит,
"Өлөн көрдүннэр! Харчы" диибит.

Харангарда, бүөлээх туругурда.
Сүүстүүлээх сыыбыргыыр "туочука".
Хонтуруол хой баһа - иностранно,
Уос номоһор албын хобо - соболезнование.

Чэ, кытаат, сарсынны орон бөбө,
Ол дойдуга суолгун солоо.
Саха дьоно имири эстиэ! Тоһо?
Киһиргэспитин туохха эмэ холоо.

Баара эрэ наука

Эра иннинээҕи гороскоптанан
Айылба дьиктитин билбиһпит.
Билиибитин атаҕастыырга анаан,
Танаралаах абааһыны айбыһпыт.

Танара дьинэтэ-кырдыгы тууйбут
Соххор доһолон сүһүбүн уута.
Харанга кэмгэ албынга муммут
Өбүгэ сизэркилэтин абааһы көрүмэ.

Халлаан сирдин куустуһан,
Үөйбөтөх көстүүлэри биэрэллэр.
"Танаралаах абааһыны" үөскэтэн,
Мунура суох науканы байыталлар.

Үүнэр от-мас санныардаах,
Оннооһор тимир дууһалаах.
Үтөө санаанан бигэтэ сырыт,
Айылба аанһалын бэйэбэр сыһыт.

Көрбүөччүлэр, эмтээччилэр
Галактика сарданата хааннаахтар.
Ити барыта кырдыктар,
Биллэ илик таабырыннар.

Хаһан да өлбөт гипноз-иччи,
Кураанах алааска санаабынан кэпсэтиэн.
Сир-халлаан сантиметра-таабырын,
Танаранан сыһырдыма - науканан билиэн.

Күн дьоно, айыһыны оноруман,
Сүрэххэр сөнмүт дууһан иэрийиэ.
Былыт быһыһынаабы күн курдук
Күлүгэ да суох сизэн кэбиһиэ.

Испиирдээбэр ыраас буолуоҕа

Мичурин эппиттээх: "Айылҕаны кыайыахпыт".
Муораны куурдан, хонуу онгорбуппут.
Биһиги даҕаны Мичуриннаахпыт,
Элиэнэбитин эһэр кутталаахпыт.

Мафияҕа хаптарбыт төбө "коммунистар"
Сэттэ уон төгүл суйдаатылар.
Оттон сымыйа демократтар
Былыгы ытыалаан, уу сутунан "мэниктээтилэр".

Илибит чэрэ тута эргиллэн,
Босхо эмтэнэр, үөрэнэр этибит.
Билигин үрүмэ тарбахтанан,
Умналыгы сытан таах өлөөхтүүбүт.

Сипиири холбуу туттааха,
Культурист тосту тутуо суоҕа.
Дьону сагалыы түмэн көрдөххө,
Испиирдээбэр ыраас буолуоҕа.

Киһиэхэ баар ынырык күүс

Саха чыпчаал талааннаах
Арыгыттан эрэ кэхтэр,
Кэриэс туолбата - нуул,
Өйбүт сайынна - куйуур.

"Кэскилбит ыччат" - хаһыраллар,
Дьабадьылара дьаллайыа чабычактанар.
Албын-түөкэй уотугар
Арыгынан эрэ айах туталлар.

Анаара суох абааһылар төрөөтүлэр,
Көмөргө күүс эһиннэ.
Төйүө-майаа кыра ыччалаахтар,
Кэхтэрбит кимирийэн киридэ.

Балык баһыттан сытыйар.
Ыстаангыһын уста сатыылар.
Тиригин бэйэн харыстыан,
Оҕолоргун хоруоптан былдьыан.

Тыл мүөтэ сүүйэр күүстээх,
Муус сүрэхтэн кумах тохтор.
Киһиргэммитэ буолан кэрбэнимэ,
Көмнөхтөн көмүстэ көрдөө.

Үлэ да хос куолайдаах.
Онорон үүммүтүн бочуоттаах.
Киһиэхэ баар ынырык күүс,
Хам туппат ханнык да күлүүс.

Сибэккилэр дьоллорун туһугар

Оҕону детсадка ытыман,
Дьиэтигэр иһийдин, мөзүмөн.
Нөнүө өттүгэр төттөрү көбүө -
Сатаабат, эгоист, тунеядец.

Мас, таас детсад дьиэлэр
Тутулан иһэн уннулар.
Арай “инкубатор” дьоно сэргэхтэр.
Москваны ааһа коттеджтар.

Оо, барахсаттар, айыым дьоно,
Туох буруйга суйданан сордонобут?
“Саахыматы” аахпат буруйдааххыт,
“Дьээбэни” көрбөт көнө сүрүннээххит.

Былыр, быйыл былыт устар,
Ый эрэ быыс-арыт тыгыаланар.
“Сибэккилэр” дьоллорун туһугар
Ыраас күн кэрийэ сыгаланар.

Силлэхтэрэ сирэйгэ

Арай биирдэ баһылык
Кыыска оҕо онорбут.
Айдаана суох суһаллык
Куоракка дьизэ бултаспыт.
Бэтэрээн дьизэтэ бардаҕа -
Хоруобар көһүттэҕэ.
Көңүл олох тойонно,
Эһи көрдөөҥ ырайга.

Отгон кыра баһылык
Аттыын-ыттыын батыспыт,
Билэр-билбэт кыһыгар
Эмиэ оҕо онорбут.
Хамнас кэлэн быгыахтыыр,
Кыыска көңүл ыһыахтыыр.
Көңүл олох тойонно,
Эһи көрдөөҥ ырайга.

Ким-эрэ сыһа туттунуо,
Дуона суохха сууттаныа,
Мэһэйи сойутуохтара,
Бэйэтэ өлбүт диэхтэрэ.
Сокуон харчы быһыгар
Харах тута бүрүллэр.
Көңүл олох тойонно,
Эһиги көрдөөҥ ырайга.

Сизбэт тойон сириллэр,
Уорбат тойон уһулар.
Аллен Даллес суолугар
Үкчү үттээн иһэллэр.
Миша, Борис - таннарыы,
Барыбытыттан - кырыыс!
Барыахтара суоҕа ырайга,
Силлэхтэрэ сирэйгэ.

26.03.2001 Бороҕон

Эрэннэриэх эрэ аны биридэ

Уорда, үөхтэ, сырбатта,
Өлөрдө, буруйа суоҕу кэхэттэ.
Истибитин дуо? Иэстэбиллээх,
Бэдэргэр тийэ тэннэбиллээх.

Абааһы, таҕара гипноһун,
Сардана сүүмэхтэрэ судьуйан,
Өлөн түс, ханна да куоппаккын.
Уон оҕолон, бири да туппаккын.

Аламай күн хараастан ытыыр,
Ол айы дуһаны кырыыр.
Сир айыыта туола охсор,
Сэри уотугар дыоно охтор.

Инсэ кэбиһэн, тараҕай буоллубут,
Былдыһан-тараһан кыылга кэллибит.
Кинкиниир киэн халлаан күнэ киридэ,
Эрэннэриэх эрэ аны биридэ.

Эрэнэ ньимийэм

Эстибит гараж уонча ааннаах.
Оҕолорун сүтэрбит ийэ курдук
Ыл ахсын дьардыама тыраактар
Халын хаарга тимирэ сыппыт.

Түннүктүүн-үөлэстиин мэлийбит гараж.
Иччитэ хордойор ис өтгө бүппүт.
Отторо-мастара кураанах ыаллар
Хапсыгнаһан аһалларын сөхпүт.

Суйдаммыт гараж сууллара хаалбыт
Кэриэһин дыонго этиэҕин баҕарбыт:
“Оломун билбэккэ умсахтыы оонньоомон,
Ииннитин хастарар албынна киримен.

Күн дыоно, быраһаай, аакка да түстэрбин,
Иккистээн эргилиэм уон төгүл киэркэйэн.
Сэнгэрдэн-сэпсэһэн байылыат буолларгыт
Биллибэт ыраахха эрэнэ ньимийэм”.

Оночолоохпутун онорбуттар

Ынахтар хотонно киирэннэр,
Кутуруктара субулан наскыйдылар.
Отгоро, сыбахтара хааччыллан,
“Сүүс киһи санаата биир”, - дэттилэр.

Килиэп харчытыгар эргийдэ - эт,
Танас-сап буларга - эт,
Саппаас чаас угарга - эт,
Дьинэ туттарга - эт.

Этин эрэ: харчыбыт ханнаный?
- Уруучука кулутун мэйиитигэр эргийэр.
Куулунан хамнаһым хаһан кэлэрий?
- Түһээн эрэ байдаххына, иминг кэйэр.

Күн-ый кыырпахтара буолан истэ,
Хотон анаара тымныйан кэбистэ.
Дьадайыгы былаана хас-эмэ бүк туолла,
Ходуһабыт анаара хаалар буолла.

Бааһынайдаа диэн кэлиилээбиттэрэ,
Эрдиитэ суох тыыга анныбыттар.
Хотонтон сис туттан кэбистэхпитинэ,
Дьэ өмүрүөхпүт: оночолоохпутун онорбуттар.

1997

Барыбытын хамыйталыа

Сингэн хаалбыт күрүөнэн
Быһа туораан испитим.
Чигди буолбут буорунан
Сонуок эбит диэбитим.

Дьабарааскы табыста,
Чарт-чурт кэпсээн кэбистэ,
Уонча галаах, дьону ииппит.
Онус сылын ытыгы сыппыт.

Ииппит-аһаппыт оҕолорун,
Сороҕо кулут, сороҕо плут,
Плут букатын үлэлээбэт,
Кулут букатын көрүлээбэт.

Сири ыстылар, дьону ыстылар.
Үрүг күнү албын саппыт.
Сааттаах остуолба арыммыт,
Ахта арааһа ыйаммыт.

Реклама ахта,
Атыы, тутуу ахта,
Дьаһал барыта ахта,
Былааһы былдыаата ахта.

Ахта иитиэ-аһатыа,
Айагы СПИД аччатыа.
Былаас биһиэхэ наадата суох,
Былдыһахтара көнүлэ суох.

Сири элбэхтик кэпсииллэр,
Дьинэр, киниэхэ силииллэр.
Аан ийэ дойду абаккарыа,
Барыбытын хамыйталыа.

Тарбагын ортоку тутунна

Түннүктэр уоттара сырдыктар,
Көрдөххө, үүт-үкчү курдуктар.
Биир ыалга бэрт да бэрт буолбуттар,
Биэс уон ыал бэл килиэп булбаттар.

Үөһэттэн тойоттор кэлбиттэр,
Ол ыалы халлаанна тиэрпиттэр.
Нэһилиэк сытыйа байбытын
Эфиргэ сөбүөҥ дуу хайҕалын.

Коммерсант кулгаабын мускунна,
Биэс уонча массыына муһунна.
Тарбагын ортоку тутунна,
Араадьыйатын үлтү сыста.

Атыылыыр албастан эһиннэ,
Эстибэтэх кыйыгтар - өнүйбэт.
Оломун билбэккэ оонньоомон,
Бу дьонун политик - сэнээмэн.

Албыны холбуулар түөкүнгэ,
Үүт-үкчү дэһэллэр бу күнгэ.
Сырдыыра - сыппыыра билиибэт,
Ханна да бэриэт этиллибэт.

Быыбар

Тойон улуутумсуйар,
Мясорубканан ыган, баабынатар.
Отут мүнүүтэ үс тылы түмүктүүр,
“Хайҕаан, сиринг тэнник”, - диир.

Быыбар холоруга суһугураата,
Сотон кэбиһэллэрэ суоһаата.
Радио, телевизор чабыгыраата,
Өлбүтү тилиэр дизери хайҕаата.

Норуот холорукка мунна,
Бэрик харчыга мунаарда.
Түүн ортого шампанскай уһуутаата,
Син-биир оннунан хаалла.

Харчы суола сойдо,
“Тыалар сүрэхтэрэ суох” - диэн буолла.
Ыстааннарын устубуттарын кэннэ
Туруктаах буоларга тойон ыйда.

Дьон кэскиллээх баҕатын
Тойон сотор бырааптаах.
Быһаарбат үһү хара дьайгын,
Ким эрэ сыыспыт ааттаах.

Тойону сотон кэбининг,
Уопсай салалтаҕа көһүн.
Мөлүйүөн сүбэтин түмүөх,
“Чиэстэлэнэн” бүтүөх.

1999

Кыһыл оҕо бэбээрдэ

Сир-халлаан сарданатын аттанан,
Иэримэ дьиэттэн иччилээх дууһа айдаран,
Дьылба уустук ытыһыгар кыһыл оҕо бэбээрдэ.
Ийэлээх аҕатын сүрэҕин холбуу баайан кэбистэ.

Оронно туора сытыгытыгар
Бу дьиэттэн күн ойон тахсар.
Атабар туран далайыгытыгар
Иэйиилээх сэлэһин сайдар.

Үөрэх бүтэр, үлэ көстөр,
Ыл буолуугун кемүс көлөөскөтө.
Дьылбабыт ханна тиэрдэрин ким эрдэлээн этиэй,
Төрөппүт сүрэҕин тэбиитин ким ааҕан ситиэй.

Биниги айбыттар баҕабыт биир,
Синдэлээбит алгыспыт: "Дьоллоох буол!"
Эриллэҕэс суолгуттан бүк-тах түһэн кырдыабыт,
Уу сүүрүгүн курдуктан сүүс сааспытын туолабыт.

Паспорт

Уу харамайын уопсай аата - балык.
Тыаҕа - кыыл.
Халлаанга - көтөр.
Сиргэ - үөн.

Манан дьиэҕэ манан,
Хара дьиэҕэ хара.
Бүттүн омукуун,
Дойдугун, умун.

"Бөрө" мустара иэдээн,
Ыскайдаатын да, кинилэргэ кылаат.
США-лыы штат -
Ыстаангынын устар штаб.

Кинигин дуу, балыккын дуу?
Быһааран биэр национальность.
Сүтэrimэ дуу төрүккүн-уускун.
Таңаратааҕар ордук паспорт.

Ийэ кут

Бүгүн,
 Сага дьыл маннайгыта,
 Сага үйэ маннайгыта,
 Сага тыыһынча маннайгыта.
 Хайа эрэ кэм ааһыа -
 Ырааппыт.
 Мыччыттаҕас элбээбит.
 Дьэ ити ээ, атастарыам,
 Уодаһыннаах күн - дьыл
 Кэрэбин, сүмэбин сууйбут.
 Кэтэнимэ, көмүһүөм,
 Бу сарсыарданы кууспалаа:
 Таптаа, төрөө, мунура суох ай.
 Чэ, бээ диэн кыр өстөөхтөн
 Туох түбэхэринэн куот.
 Айбытын куһаҕанын талан,
 Бүрүммүт буолан хаалаҕын.
 Бэйэҕин сууй, дьаһай,
 Ыччаттаргын кылатыаҥ.
 Кыргыттарыам, күнү сыыһа тутуман -
 Ардах түһэрэ хойдуо.
 Уолаттарыам, килэн суолга кириимэҥ -
 Томтор кириэһин киэргэтиэ.
 Уонча-сүүрбэ сыллары
 Олус да ырааҕын анаарыаҥ,
 Сүүскүн туолбут остуолгар
 Сүүс да хоммукун саарбахтыаҥ.
 Бу хоһоону ааҕаат,
 Сиримэ-талыма, ойох ыл, эргэ бар.
 Бу хоһоону ааҕаат,
 Үөрэхтэн, сананы ай, дьинэтэ тут.
 Бу хоһоону ааҕаат,
 Бэйэҕин кыайа тут.
 Бу хоһоон кирирдэҕинэ,
 Бэриэччиттиин бүөбөйдүө
 Ийэ кут.

04.01.2001

Дьинэ

Дьинэ-уотун куттаах-сүрдээх,
 Күлүгэ суох көмүскүүр көбүстээх.
 Күн уотунан күөттэнэн,
 Ый уотунан ыстаалланан,
 Сулустарынан сууйулан,
 Сардананан салайтараң,
 Аанынан кирибитти аһатан,
 Остуолга олобуту тоторон,
 Оҕолорун уураан,
 Аҕаларын албаан,
 Ийэлэрин имэрийэң,
 Эһэлэрин-эбэлэрин
 Итии тыынынан илгийэр
 Аура диэн баар.
 Холку долгун курдук
 Хонор-олорор буоллахха,
 Хобдох, саахал хотторор
 Хоһуун дьоно буолаҕыт.
 Кинир-хангыр кэпсэтэр
 Часкыыр үөнүн өндөтөр.
 Кут-сүр онно соһуйар,
 Аурата тырыттар.
 Иһити-остуолу сырбаттыҥ -
 Оҕон кутун көтүттүң.
 Иһиэнэҕин тэбистиҥ -
 Ол аата дьинэҕин уматтыҥ.
 Дьинэ эрэйдээх ытыыр,
 Көмүскүүрэ сыппыыр.
 Кэлбит-барбыт кырыыһа
 Тыймыыт буолан сүүрбэхтиир.
 Аһан иһэр ыары-дьаат
 Төннөн кэлэн сиэтэлиир.
 Дьинэ барахсан иччитин
 Кэлэтэн, үүрэн кэбистиҥ.

Кэргэттэрин сүрдэрин
Аат айаар туруордун.

27.12.2000

Борофонум барахсан

Линкир мөрүөн тииттэрдээх,
Кэриэн үрдүк мурааннаах,
Эбэ иэнин ооньотор
Сага кэлим дьизэлэрдээх.
Борофонум барахсан -
Дьоллоох суолум аартыга,
Күн-түүн кэлиэм мин ахтан
Дьингнээх олох ырыгар.
Инникинэн тутгуулаах
Чэбдик, чабыл ыччаттаах.
Үрдүк үгүс үөрэхтээх,
Үлэ диэбит дьоннордоох.
Борофонум барахсан -
Күүрэр түмсүү түөлбэтэ,
Уоттаах таптал уоһунан
Уохтаах күлүү муората.
Сага джип аттардаах,
Ынах, сылгы, тыа баайдаах,
Ырыаһыт бөбө ыаллардаах,
Киэн туттар үгүс дьонноох
Борофонум барахсан -
Ситэн тупсуу тиэргэнэ,
Аан дойдуга аттанар
Суолбут ыйар аартыга.

13.09.2000

Дчөндү

Дүөндүгэ

Дүөндүгэ Күлүмнүүр дойдута
Бар-дьонго бэрт өртөн ааттанар.
Солко күөх алаастан күүс ылан,
Билигин күлүмнүүр эбиттэр.

Кииллийбит тиитинэн киэргэммит
Сэниэ ыал нэлэмэн тиэргэннээх.
Сүөһүнэн, үүнүүнэн дьолломмут
Байылыат диэн сурах түмсүүлээх.

Улуустан куораты хааччыйар
Биэс уонча бааһынай кииннэммит.
Тыл мүөтүн уустуктаан мускуйар
Олонхо санаттан аатырбыт.

Дүөндүгэ мин маннай кэлбитим
Кэскиллээх сага кэм бороугар.
Күн дьолун сиидэлээн ытыска
Чэрдитэ мунньуммут ыалыгар.

Туймаардар минньигэс күөһүнэн
Ыалдьыты күндүлүүр эбиттэр.
Сыйылар чабылхай ырыанан
Үлэни дьүөрэлиир ыччаттар.

Ол курдук Дүөндүгэ оргуйар
Үөрэхтиин, үлэлиин, спортуун.
Ханнык да мускуурга чорбойор
Сүөм түһэн бэриммэт олохтуун.

Эйэбэс санаанан аттанан,
Дүөндүгэ туох бары кыайтарар.
Суон орук ыраахха кыырайан,
Эрэллээх сага күүс солбуйар.

15.09.2000

Сылыктаһмах

Кыргыттар дэ муодалар,
Күүстээҕи тала сатыылар.
- Тонг инииринэн тохтотуо,
Дугда-хахха тутулуу.

Кырдьык, биһи киһибит
Дугда-хахха - ичигэс.
Солуна ааһар, бийһирбит,
Сутурук тыаһа сирилэс.

Эдэр дьахтар ырааппат,
Ытыыр-сонгуур, арахсар.
Онус да ойоҕор сатаммат,
Хаайы дьийэттэн арахпат.

Көрө түһүү көтүмэх,
Үйэҥ тухары - өмүрэх.
Сылыктаһмах, сыныһымах,
Онтон дэ ойох ылсыах.

26.12.2000

Хатас

Аҕыйах сылбытын харыстыах

Ханнык баҕар дьйэлэргэ, ампаардарга, хотонго
Дьйикэй майгыҥ киһиргээн, түннүктэри дьёллөргүн
Иэрчэх, хол-буут араартыыр “абааһы” диэн иэхэйдир,
Кырыыс инн иһиттэн халлыргаан, холоругун киллэртиир.

Ойдон хаалбыт хайаҕас ууну бэркэ суккуйар,
Ол дьйэ халыҥ “тиринитин” сүрөҕэр тийэ соппойор.
Ыраас дууһа хаххалаах баар дьонун бары кэхтэллэр,
Уһун суолгун кыаһылыыр сутурук тыаһын үөхсэллэр.

Бүтүн түннүк нөҕүөлүүр: таптыыр харах, күн уота,
Эһээхэйгэ витамин, турбут кыыска ыаллаһы.
Түннүк нөҕүө көстөллөр чэгиэн суолгут муһата,
Холку сиэрдээх дьоннордуун күнү кытта сыллаһы.

Тыһы кылынан үтгэнэн, үйэбитин барыбыт,
Биир кылы сыһа тэбинэн, төбөбүтүн кырыбыт.
Иэйэхсит томточчу анаабыт толору дьолбутун туһаныах,
Быыкаатык кылаам гыммыт аҕыйах сылбытын харыстыах.

09.02.2001

Үнүс тыһыныча

Тулук маған кыргыттар
Туохтан бачча үөрдүлөр?
Туос кэрэ чараас сүүстэрэ
Сүүс харах уотун түмтүлөр.

Арба, бүгүн Сага Дьыл!
Хал буолбут харыйа дуо?
Суох! Суох! Улуу түүн!
Үнүс тыһыныча ойуолоу.

Аан маннайгы сөкүүндэ,
Ах барар мөгүл мүнүүтэ.
Чаас, Ый, Дьыл дьаһаллыа,
Дьоро кэм ыпса кууспалыа.

Араас хара батталтан
Ыраастаныны туойуохпут.
Сутурук, сэрии уурайан,
Баай остуолу тардыахпыт.

Дьэй эрэ, Сага Дьылынан!
Тобус сүүс тобус уон тобус хаалла.
Ол бүтүүтэ уол ойох ыла
Куйаарга көтүө Сага Дьолунан.

26.12.2000

Хатас

Дьахтар

Дьибэ киирэн кэллэххинэ,
Ичигэс, ыраас, ньир-бааччы.
Бэйэн да билэ иликкинэ
Туох эрэ үтөнү сабааччы.

Ити дьахтар, дьиз куттаах
Бэйэтэ да билбэтинэн дьайаахтыыр,
Аһыныгас намчы ауралаах.
Сылаанныта сынньатан угуттуур.

Соботохсуйан, чэйигин өрүннэххинэ,
Үчээни, хаһаарыманы саныгыгын.
Киирэн кэлбитин биллэххинэ,
Бу үчүгэйин, остуолга күнү барыгыгын.

26.12.2000.

Хатас

Ыраахха диэри сүгэбин

Оботугар, хотонугар тиэтэйэн,
Биир киһи ааһан истэ.
Салгыны саайар уонча уол түбэхэн,
Ырайдата сыспыт тэбинлэрин сөхтө.

“Хата, ким да билбэтэ ээ”, -
Үөрүүлэрин кытта үөмөхтэнэ турдулар.
Кырыыстара туолан, оһолго, эмкэ
Эдэр саастарын бэлэхтээтилэр.

Айыы тойон дьэнкир салгынын
Аурабар илдэ сылдыабын.
Сыыспыт-таппыт хара дьайгын
Ыраахха диэри сүгэбин.

09.02.2001

Хатаска сыбаайба

Хатас орто үөһүгэр
Хатат уота кылайда,
Киэн сыһыыга холбоһор
Синньигэс буруо субуйда.

Бу ыалга малааһын,
Ырыа-тойук, албааһын,
Горнайынан - куоратынан
Дьоллоох олобу анааһын.

Абаа, ийээ аатыран,
Тэнийэн аатыран иһиэхтэрэ.
Эһээ, эбээ дэттэрэн,
Итин чээйдээх буолуохтара.

Мааны талба остуолу
Көргө-нарга тутуобун.
Күө-дьаа үөрүү быһыыгар
Уоспат сүбэ биэриэбин.

Сыбаайба остуолун ахсын
“Аһы, ньулуун” дэһэллэр.
Бар-дьон көрөн үөрүөбүн
Ойон туран уураһыт.

24.11.2000

Училищем мэлийбит

Куораты хайгыы истим,
“Аата үчүгэйн”, - диэтим.
Мин училищем мэлийбит,
Таас дьинэ дьэндэйбит.

Студент эдэр күннэрин
Сүүстээх олорон көрөбүн.
Таптал эгэлгэ имэнин
Антах илдэ киирэбин.

Этэрдэстээх салтай уол
Хайа эрэ кыыска таабырын.
Синдэстээх эрэ бычыгыр кыыс
Хайа эрэ уолга күндүтүн.

Көмүскэн көмүс уутунан
Ол кэмнэргин тиһэбин.
Эргийбэт тимир дьылбатын
Бар-дьонгор кээһэбин.

“Түннүккэр” элэнгээн ааһаргын”, -
Афанасий Готовцев ааһар.
Тулааһынап барыбыт ыарыытын
Туймуулаабыт эбит хааһаһар.

Олох көлүөһэли эргийэр,
Дууһам ким эрэ буолан эргилиэ.
Эмиэ ол күннэринэн
Саһалыы салгыы олорулуо.

26.12.2000

Хатас

Ырай ыала буолуохпут

Олох уһун үйэтэ суолу туорааһын буолбатах,
Эриэн үөн сүүс бүгүйдэхтэрин көннөрүү.
Дьааттаах албын былыттан кэскиллэргин саһыарыы,
Дьаабы ылык суоллартан талан сэбэр үттэнини.

Былыр халлаан үөрэбин баһылаабыт да эбиттэр,
Мунгур үйэн аргыһын гороскоптан булунуон.
Арыт сэлээр төбөбүн тыалга мээнэ тутума.
Мэник-тэник атаххын обочоттон хостонуон.

Үөрэх, билии ситгэрбэт, ол да буоллар экирэт.
Хааннар инмит дьаллыктан ойон туран сэриилэс.
Бэйэбин эрэ симээмэ, тула ыалла чугаһат.
Муоскун туора тутума, дьон сиэринэн дагдайыан.

Орто дойду намталын сибэккилии тупсарыах,
Кириэс уутун кэриэтэ дьэнкир ыраас ааттаныах.
Унньук суолу бүтэрэн, кыстык дьиэбэ тийиэхпит,
Сиэммит көмүс ааттаннар ырай ыала буолуохпут.

Алкаш муна

“Остуолу оҕус, ойоххун сыс,
Бытыылканы бэрдэриэнг.
Ситинник, атаас, куттуу сырыт,
Пенсияны даҕаны сынньатыаң”.

“Ырбыт дьахтар, унар оҕо”, -
Ырдьяннаама, кэһэтилли!
Бииргэ үөрэммит “ыттара”
Мөлтөхтөрүн талан кэбийтэлиэ.

Суолга айдааран сынньаллар,
Уруулга сыттыһан хаайаллар.
Били “ыттара” хайгыыллар,
Дьоруой онгостон “сууйаллар”.

Бостуой төрөөн уол буолан
Кыһы ким да кыынһаабат.
Бэйэм да балары батыһан -
Аны туох да быһаабат.

Итилэр олус аҕыйахтар,
Соботохторугар чуумпулар.
Кыахтаах дьону, сиэри тутус,
Арыгыттан эрэ атыны булус.

10.01.2001

Олох

Элбэги биллим-көрдүм диибин.
Билбэтэжим хас мөлүйүөн буолуой?
Үөрүүтүн-өлүүтүн сүктүм диибин.
Хас сүүс сылынан санаам туолуой?

Эрирдээх кэмнэри дьөлөммүн
Буораахпын муох курдук ниттэбин.
Бөх буолан, набыллык сыттарбын
Ыалдыбын, туос курдук тыгыттабын.

Олох диэн охсуһуу, мөккүһүү,
Айаас ат арбаһын сыһытыы.
Оҕоттон, олохтон дьоллонуу,
Кылааккын бар-дьонго хаалларыы.

Чэ, итинник, бары билэбит.
Өлбөт үөстээх көстөрө уустук.
Дьарыга суоҕу ааныттан сирэбит,
Биир санаа түөлбэтэ быдан ордук.

Түннүккүн киэнник асталаа

Кини күннээх, балык ыамнаах.
Ыллаан иһэн уостабын.
Тугу-эмэ оноро оҕус,
Сынныаммат тыыга устабын.

Олох диэнтэн кыбыстыма.
Үөрэн, дьиэлэн, үлэлээ.
Халтайга сылы бараама,
Түннүккүн киэнник асталаа.

Былыт быһыһынан күн тыкта,
Отуккун ааһаат сыппыыр.
Отуттаах киһибит ньирэй оҕо
Олобун төлөнүттэн салгыыр.

Ороһу оҕо эмэҕи истибэт,
Такайаллара таһыччы атын.
Дууһатын таба сыыйтарбат
Өтөрүнэн булбат баҕатын.

Аны сайын ситэриллиэ,
Хантан ситиэй, умнулар.
Кэскилинг сынтайан өбүллэр,
Титирик тайаххар умулар.

10.01.2001

Хатас

Нерюнгри

Нерюнгри хайалара хойуу бэскэ саспыттар.
 Солуон үөрүн санатар тобус этээстэр турбуттар.
 Дууһа аһаҕас бэлиэтэ - уулуссалар кэтиттэр,
 Иллээх майгын кэриэтэ чөмөх дьыэлэр эбиттэр.

Түннүк тааһын ыллатар дэлби тэбни күннэтэ,
 Хара көмүс кыырайан, хамнас баанга суккуйар.
 Милицияҕа үлэ суох, соботох тийэйэбин түүннэтэ,
 Үчүгэй да мээрийэ бар-дьон дууһатын оонньотор.

Нерюнгри анна баай - бэлэм сытар БАМ,
 Саҥа үйэбэ анаммыт күүтэн турар храм.
 Куорат, село тубустун, тобус этээстэринэн туоллун.
 Ынах, сылгы тэнийэн, техника, собуот дэлэйдин.

Хаһаас курдук хостуохха

Атыһыт атаһын саралаан, баай, “крутой” аатырда,
 Бөбү-сыһы тиэйэргэ уулусса дьонун ыңырда.
 Телогрейка устулан, көлөһүн сыта тунуйда,
 Киһэлик дьэ тобуллан: “Суолтан хомуйун”, - диэн
 буолла.

Туман өрүкүйэ түстэ: массыына ойон кэбистэ,
 Дьиикэй былаас сиэртибэлэрэ аччык, ыраах хааллылар.
 Суолу супту күллүлэр, бүтүн куораты үөртүлэр,
 Бэйэни көрүнүү сокуонун, арааһа, сөпкө толордулар.

Үөрэ-көтө мустуохха бары биир киһи туһугар,
 Тымтыгы холбуу баайдахха, тостуо суоҕа дэһэллэр.
 Өмүрэх курдук үөһэ ыттыан, эмискэ үлтү түһүөн,
 Хапсыгыр сиэпкин хаһынан, доҕоро суоххун дьэ билиэн.

Ынах тыла түүрүллэн, киһи ахсын киирэн хаалла,
 Былааска ороһор дьобургутун супту оборон кэбистэ.
 Биһиги аҕыйах дьоннон киһиргэспитин көннөрүнүөххэ,
 Өбүгэ амарах майгынын хаһаас курдук хостуохха.

Сага дьылга

Эмиэ сага дьыл үүнүөбэ,
Өрүү күөх "Елкаба" саһыаба.
Ах барбыт ырыатын салбатыа,
Ат тарпат ындыгыттын чэпчэтиэ.

Сага дьыл кэлэрин уруйдуох,
Уоллаах кыыс кистэлин харыстыах.
Ыраас айылар дуоһуйа үөрэллэрэ,
Буруолаах ахсын тирэх эрэллэрэ.

Эһэлэр, куобахтар, саһылар,
Эстэн эрэр икки - үс тайахтар,
Елка ойууругар оҕолордуун оонньоулар.

Биниги даҕаны улахан дьон "оонньоутун"
Сага дьылга саҕалыы оонньообун.
Кимтэн да ыйыппакка, кимиилээх кэскили
Үйэ тухары үрдүктүк тутуобун.

Артист

Самсонов Александр Парфеньевич
60 сааһыгар

Сааскы халаан кэриэтэ
Талаан куотан таһымныыр,
Сүүстэн тахса кулуупка
Иэйбит мичээр тырымныыр.

Кыра норуот туһугар
Кылааккын ким да кыайбат.
Алта уонгун туолуугар
Суолгун ким да саппат.

Эбээн, эбэнки, юкагир
Уһун үйэни биэрэллэр,
Аан дойдуга таһаарбыккар
Дьол кыһатын аныылар.

Баян меҕар уйдаран,
Михайлытын дайдыгыт.
Ырыа алыбар ыларан,
Бар-дьон дууһатын айдыгыт.

Тыһынар тыһыннаах оттуун-мастыын
Ыллыыр дууһатын сынньатан.
Парфеньевич, өрө күүрдэн
Талаангың таһаар ыанньытан.

1995

Художник
Протопопова Анна Гаврильевна
50 сааһыгар

Ааныс күлбүт харабын
Сааскы күнгэ дьүөрэлиэх.
Майгын суобас сылааһын
Таптаан, иэйэн санатыах.

Дьөрбө сиппит ньургунун
Оҕо сааспыт киэргэлэ.
Элбэх сыллаах выпуһун
Мындыр үлэ махтала.

Орто дойду биир күнэ
Аһар чабыл күндүтүк.
Ону билиэн бэрт хойут
Түмэр чуумпу киэһэбэр.

Бүгүн олус үчүгэй
Сырдык санаа - Юбилей.
Ахтан ылаар бу күнү,
Эбэрдэни, махталы.

Дьоллоох күндү олоххор
Күлүк күн-түүн күөйбэтин.
Коллегалар, дьүөгэлэр
Эппит тылбыт тилиннин.

1995

— БУБЯКИН И.А. —

Борисов
Родимир Пантелеймонович
50 сааһыгар

Ыра санаа туолууга -
Чочум тойук буолбатах.
Кэлим дьобур кэлиитэ -
Модун дьулуур тэбиитэ.

Биэс уон хаары үктээтин,
Биэс уон дьону түстээтин.
Бары чулуу специалистар,
Искусствоҕа силистэр.

Родимир, Родом, Өктөм
Талаана тахсыбыт өртөн.
Москва, Якутскай, Ленинград
Эмиэ биир самородок - кылаат.

Сүүрбэ алта сыл училище
Сүүрбэ алта ат үтүөтүн тарпат.
Оркестр, баян дууһалаах
Атаспыт кэрэ да айылгылаах.

Саха улуустара махтаналлар,
Сценаҕа хонноруохтарын баҕараллар.
Бар-дьон иэйиитин маастарыгар
Үөрүүлэрин мунһан аныылар.

Доботторун, культура дьонуттан
Кэтэбэ суох кэскили тут.
Сүүрбэ биирис үйэбэ үлүмнэспит курдук
Талааннын таһымната көтүт.

1997

— ХОНООННОР —

Музыкальнай оскуола директора
Свешникова Вера Григорьевна
50 сааһыгар

Эдэр, күлүүк Биэрэни
Былыр Намга көрбүтүм.
Эдэр тустуук Сэргэйи
Ураан ылтын сөхпүтүм.

Олох уһун суолугар
Дьикти доржоон дуорайар.
Үлэн түмүк дьылбата
Сулус буолан тырымныыр.

Кулууп аайы киирдэххэ,
Биэрэ хора ньиргийэр.
Кылаас аанын астахха,
Көмүс нота кыырайар.

Ууга тыыны соспуттуу
Суолун оһон испэтэх.
Саһа хаарга хаампытты
Ыраас, сырдык, бэрт да бэрт.

Орто дойду ньууругар
Дьолтон ордук баһа суох.
Үлэн отут хаарыгар
Махтал, үөрүү - тула күөх.

Нам оройуонун маннайгы детсад нитээччитэ
Чирикова Татьяна Алексеевна
50 сааһыгар

Таанһа кэлэн аастаһына,
Сылаас салгын кууспалыыр.
Нарын сүбэ биэрдэбинэ,
Дууһан уулан ыйырбахтыыр.

Оҕо чуорааныгар сиппит-хоппут
Омуна суох аанһалбыт.
Кими да матарбат күн курдук
Мин оҕобор көмүс курдук.

Үлэ куруук хайһаны,
Нам остуоруйатыгар хаалларыа.
Та-та-на диэбитэ аһата,
Алексеевна диэбитэ оҕото.

Чыыһаах элэс гынарыныы,
Күндү саасыт күлүс гыммыт.
Ол эрэн минһигэс аһы амсайардыы,
Олох кэрчиктэригэр бэлэммит.

Ис киирбэх нарын доҕорбуот,
Уһун дьоллоох олохтон,
Бар-дьон махтала тэлгэппит
Сибэкки долгунун ылыккан.

Ырыаһыт
Протопопов Фома Кузьмич
55 сааһыгар

“Партия” сүрэгин доҕоро
 “Кууһума” дыктитэ, сэмэйэ.
 Күүс үлэ солбуйсар үөрүүтэ,
 Бу буолар Фомабыт суолдьута.

Ырыаҕа түмүллэр барыга
 Тапталтан чабыллар талаанга.
 Туймаада хас уонна сөхпүтэй,
 Нам чулуу дьоннорун түммүтэй.

Фоманы сыыппара муннарбат,
 Ханнык да сыымайга сык гыммат.
 Дьизэ кэргэн бэһиэлэй, биир иллээх,
 Киэн суолун төрдүгэр биир тыллаах.

Кыстык хаар кэлэрин эппэппит,
 Эн олус уол оҕо курдуккун.
 Пенсия күннэрин түммэппит,
 Кэпсибит үөрүүнү муспуккун.

Культура отделын аатыттан
 Махталбыт налыыга тарбанна.
 Чыпчаалтан чыпчаалга тардыстан,
 Уостубат талаанга кынаттыа.

Тихонова Зинаида Алексеевнаҕа
оҕо түөлбөтүн директоругар

Оҕо аймах уураан ылар
 Салгынынан тыынабын.
 Оңой-соңой көрөн үөрэр
 Уһун күнүн барыһыгын.

Чэрдээх илии маһы суоран,
 Саҥа дьизэни дьэндэтэр.
 Зинаида үөрэн-көтөн,
 Ылал аайы дьолу түмэр.

Барҕа махтал ажалартан,
 Алгыс буоллун ийэлэртэн.
 Үрдүк үөрэх, чулуу маастар - эн оҕон,
 Намчы дьизэһит, баай-тот олох - эн оҕон.

Сырдык ыра, кэрэ санаа
 Эйиңигин кууһа түстүн,
 Инникитин баҕа санаан
 Улгумнук туолан истин.

Оо, дьэ, биһиги, төрөппүттэр
 Махталбытын кыайан эппэппит.
 Сатанара буоллар бука бары
 Күнү да биэрэрбитин кэрэйбэппит.

1996

Стручкова Мария Мисаиловна

50 сааһыгар,

композитор Стручков Тимофей Тимофеевич кэргэнигэр

Элиэнэ үрдүк биэрэгиттэн
Түмэппий ырыа суруйара,
Олобун салгыыр оѳотуттан
Сыбаайба сизэн эрэйэрэ.

Ыраас салгыны ыймахтаабыт
Маарыйа ып-ыраас, чэгиэн.
Үйэ аһаарын түмүктээбит
Түбүктээх олобун сөбүөн.

Атастарын ааттарыттан
Алгыһы хаангар игэриниэнг,
Аптаах намчы баҕатыттан
Тыгыалана кынтайан иһиэн.

Кэнэбэс бу күнү санаабын,
Хаартыска ньууругар көрүбүҥ.
Ким ырыа, ким хоһоон эппитин,
Ньүөлүйэр санааҕа түмүбүҥ.

Түмэппий, Маарыйа доѳотторо
Эйигин истэбит, үөрэбит.
Кыыс курдук кылбалдьыйа сөхтөрө
Мөһүүрэ кустугун көрөбүт.

Ырыаҕа туойулар Маарыйа,
Өссө да ылланыа Маарыйа,
Сүүс сылга тийиэбинг, Маарыйа,
Хос эбэ дэтиэбинг, Маарыйа.

Эйиэхэ туһаайыах этибит
Эйэбэс эрчимнээх үөрүүнү.
Дьол-букет дьөрбөтүн мунһаммыт,
Бэлэхтии, махтана кэллибит.

Балтым Варя Сивцева
сыбаайбатыгар

Нам, Бүлүү, Халыма уһуттан
Күөх ылык суолбутун холбуубут.
Баараҕай ыал түһүн аатыттан
Бу уохтаах кымыһы ууруубут.

Сережа, сэмэйдик туттунаар,
Варяттан түүн-күнүс хайҕанаар,
Балбаара түүн-күнүс маалыаҕа,
Уллаах кыыс таһара чыычааҕа.

Бу күнү, бу дьону умнумаар,
Кэрэтин, алгыһын уурунаар,
Күн аайы сүбэлээн атаарыа,
Кыһырсар санааттан араарыа.

Чэ, тугу элбэҕи этиэмий?
Бар-дьоммут алгыһа тийиэхтин.
Чэ, хаһан сыллаһы истиэмий,
Уот тымтар уураһан көрдөрүҥ.

1994

Валя, Захар Винокуровтар
сыбайбаларыгар

Атгаах Намын "Мэхээбэ"
Дьоллоох киэнэ тосхойдо.
Өлгөм астаах Варяба
Истин ыала түмүстэ.

Биһи бүгүн кэллибит
Истин санаа этээри,
Уһун дьоллоох олоххо
Бастың тылы түмээри.

Байан-тайан олорун,
Массыынан дьаарбайың,
Үрүүмпэтэ толорун,
Сыалаах эттэ хоторун.

Эдэр чэгиэн эрдэххэ
Сылын ахсын бигээринг.
Кырдьар сааска кэллэххэ,
Уонча ыалга сытаарың.

Арыы, сүөгэй далбардаах
Валя куруук хайҕанның.
Сүгэ, хотуур тутуурдаах
Захар бастың аатырдын.

Ытык мааны дьонноруом,
Мааллаан тылла этиэҕинг.
Күндү далбар остуолу
Көргө-нарга тутуобун.

"Аһы-аһы" дииллэрин
Куруук истэр буоларым,
Илэ-бодо көрүөхпүн
Ойон туран уураһың.

1993

Сөбө буолаарай

Халампааһап хаһаайын
Хаңас илиитинэн
Хаһыйа харбаан,
Халың соҕус
Хамнаһын ылан,
Хахха сиринэн
Хараҥа да буоллар
Хааман истэ.

Икки киһи
Иннигэр-кэннигэр
Ис сиэбэ иччилээҕин билэн
Ибири-сибири
Илиистэ түстүлэр.

Эр бэртэрэ
Эрэнэ санаан,
Эгэлгэтэ суох
Эрийэ хатыһаат,
Эттээх харчыны
Эһэ охсоннор,
Эргитэр сиргэ
Эппэннэһэ турбуттар.

Халампааһап хаһаайын
Хараҥата бэрдиттэн
Хайаларын даҕаны,
Хаһын-кимин билбэтэх.

Дьонно эпитигэр
Дьонунук сүбэлээн,
Дьуһурунай чаастар
Дьаһал ыла түспүттэр.
Били "эрэйдээхтэр"

Билэр сирдэрэ
Биир эбит.

Бириэмэ кылгаһынан
Биир бытыылканы
Бэрдэрэ охсоот,
Бэкээринэ кэннигэр
Билэр сирдэригэр
Биһирэмни олобуттар.

Бэстилиэти билэр
Бэлэм уолаттар
Бэлиэтэнэр сирдэри
Биэс тарбах курдук
Билэлэр эбит.

Солуута суохтан
Сор суолун
Сонордоһо сатыыр
Сатаммата буолаарай?
Саас үйэ тухары
Сахалы эппит
Сүбэлэрин истэр,
Сүрэххэ бырабар
Сөбө буолаарай.

Республиканской
музыкальной оскуола 50 сыла
/1944-1947/

Кыайы сылын иннинэ
Мас куорат эгэринэн,
Молотов кэлэн ааһыта,
Олохтоммута бу оскуола.

Улуу Элиэнэ эбэҕэ
Үрүччэлэр тиэтэйэллэр.
Маннайгы ытыктыыр оскуолаҕа
Тыаттан үөрэнэ киирэллэр.

Биэс уон сыллаах үлэҕэ
Сүүһүнэн музыкант - түмүгэ.
Саха сиригэр биир эрэ
Кыыс композитор Полина.

Эниги көмүс кынаттаргыт
Училищелы ааһаллар.
Эниги мындыр талаангыт
Конкурстарга кыайаллар.

Саҕах аспыт Захар Винокуров,
Суолун салгыыр Емельянов.
Саха ыччата сайынна,
Саха ыччата махтанна.

Энсиэли үөрдэ-көттө,
Халлаанна тийэ уруй ыытта.
Баҕа санаа - туйгунтан туйгуну
Мунура суох улуу дьолу.

1994

Эргэ суот ырыата

Кырдыаас суот
 Кыладыапка муннугар
 Кыыратыллан,
 Кыһыннары-сайыннары
 Кыбыллан,
 Кырдыан
 Кырыа кыламаннанан,
 Хаар харахтанан,
 Муус муруннанан,
 Буорайан,
 Бураллан,
 Буор сыыс буолан сыттаба.
 Арай биирдэ
 Аан тыаһаата,
 Саҥа сэбиэдиссэй саҥалаата:
 "Сыыһы ыраастыахха наада".
 Суот ыксаата,
 Суох буолар соро тирээтэ.
 Уруккуну ырыта өйдөөтө:
 Имигэс тарбахтар быыстарынан,
 Мас туораахтар арыттарынан
 Алтан көмүс манньыаттар
 Аһары тардылаллара.
 Солкуобай да соһуллара,
 Хаһаайыным барахсан,
 Хата, миэхэ бэрт этэ.
 Мааны остуолга уурулларым,
 Лаһыгыраччы күлэрим.
 Прилавкаҥа бигэнэн,
 Сэбиэдискэйгэ сигэнэн,
 Сизэбигэр симэр,
 Хоонньугар кутар,
 Холоонноох доҕоро
 Хоро таһар,

Хоһуун уол этим.
 Ол бэйэм
 Ойо ыстанан,
 Лаахтаах бэйэм
 Лаҕыыр буолан
 Сыбаалкаҥа сыһыллар
 Сыҕарым күнүм -
 Сыҥаһалаата", - дии-дии
 Эргэ суот уһуутаата,
 Уйа-хайа суох ытаата.
 Туораахтара туура ыстанан,
 Ол-бу диэки тоһугураата,
 Биир туораах уһуннук
 Улаҕаҥа түһэн уйаламмыт.
 Ол сытан уһуннук
 Дьону одуулаабыт.
 Мааны да буолтар барахсаттар,
 Баһаалыстанан саҥарсаллар.
 Туйах тыаһаабат - туораабыт,
 "Волга", "Жигули" буулаабыт,
 Бардыгыныһыр бараммыт,
 Уһун сылларга суураллыбыт.
 Баар буолтар
 Саҥа хатыннар.
 Балыйбат
 Саҥа барадабыастар.
 Бабат, бу кимий?
 Бап-бааһынас.
 Күөмэйин туохха сиэппитэй?
 Дап-дааһынас.
 Ээ, билим-билим.
 Били "Миккиһэ"
 Сиэнин сиэнэ Кириһэ.
 Кэм да кийитийбэтэх,
 Кэдэргитин кэрэйбэтэх.
 Соҕотох суот туорааҕа

Унуннук олоруон
Олус бажалааҕа,
Ол эрээри
Соҕотоҕо
Олус абалааҕа.

**Илюша Аргунов 2000 сыл буолан
детсад оҕолоругар этиитэ.**

Мин, сана дьыл, кэлим.
Эниги курдук оҕобун,
Тымныы оҕонньордуун көрүстүм,
Кэһиилэрин сүгэн көмөлөстүм.

Мин, икки тыһыынчалаах сыл диэммин,
Энигини көрөөрү кэлим.
Хоһоон ааҕан, ырыа ылаан,
Үчүгэй да оҕолор эбиккит.

Сана үйэ кэлэ 21-с диэн,
Ыллыахпыт, үнкүүлүөхпүт, улаатыахпыт.
21-с үйэҕэ үчүгэй дьон буолуохпүт,
Эмиэ сыл ахсын, сана дьылы көрсүөхпүт.

**Испирдиэн Уйбаанабыс Испирэп
ыгылыбыт ырыата.**

Иирэр илбис имэнтэн,
Илэ-бодо туттунан,
Талбыт дьоммор таптатан,
Талбыппынан таалалаан,
Дьокуускайга дьорҕойон,
Оройуоннарга уордайдан,
Атыы-тутуу дьэллэмэ,
Астыктааҕа аатыран,
Лачыгырас харчынан
Лаһыгыраччы күлэн-салан,
Олоортум баара ахан.
Ону улуу дойдулар
Уодьуганныыр үһүлэр.
“Испирдиэни кэһэтин,
Испирэби сэрэтин,
Уйбааныһа уурайдын,
Уопсай суолтан туораатын”, -
Диэн эттэ,
Дьэ, иэдэттэ.
Хаһыат айы хастылар,
Халын дьыала тастылар,
Хабараан тылы эттилэр,
“Хаайы наада”, - диэтилэр.
Тимирязовканы бүтэрбит
Түмэпий бэлиэ киһи этэ.
Университеттан уһуллубут
Уйбаан олус оҕо этэ.
Эмээхсинниин “эмтэнэн”,
Оҕонньордуун “омурдан”,
Ороо маһы ортотунан
Охсуһан да тураллара.
Орто буору умуннарар,
Угаайыбар киллэрэр

Уохтаах утах мин этим.
 Эстэр кэмим эргийбит,
 “Куоластыырым” мэлийбит.
 Атастарым арахтылар,
 Ангардас туран хааллым.
 Кинилэр миэхэ эттилэр,
 Бири биэстэ кэптилэр:
 “Испирдиэнэп эрэстини,
 Испэппит аны, бырастыы!
 Бардыбыт сырдык ыралаах,
 Эйигиттэн эрэ быдан ыраах!” -
 Ый-ыйбыан,
 Ыарыйдахпыан,
 Ыллыыр чааһым ыстанна.
 Аай-айбыан, айманнахпыан,
 Аатым-суолум алдыанна.
 Ый-ыйбыан!...
 Аай-айбыан!...

1966

Саҥа куорат

Тоҕус уон сэттэ сылга
 Куорат тутар буоллулар,
 Манна баар бары ыалга
 Покровскайы кэпсэтилэр.

Таас суола, таас дьиэтэ
 Таах буолбат дэстилэр.
 Тас иэнэ, ис иэнэ
 Табыгастаабын таба эттилэр.

Саҥа куорат, саҥа собуот
 Сарсын бэйэн тутуобун.
 Эдэр бэйэн - хойут бочуот,
 Үйэбин манна барыабын.

Сиэнгэр этиэбин: “ити агрегат
 Ол турбаттан”, - диэбин.
 “Саҥа мотуор, ити аппараат”,
 Анараа турбаны ыйыабын.

Эбэ хотун биир ыгарбатын,
 Дьэ, кэтиэ буолаба.
 Үһүс тыһыынча үрдүк боруогун
 Эрэллээхтик көрө сыттаба.

Үрдүк үөрэх үрдүк дьиэтэ,
 Сонурбаппат собуот хойдуо.
 Күнү бүөлүүр көтөр аала
 Көстүбэт киэн портаныа.

Саҥа үйэ төрүт норуот
 Түүнүн-күнүн уһатыа.
 Саха тыллаах уһун суолун
 Данко курдук сырдатыа.

Күөрдэм

Уоттаах таптал оргуйар
 Онно-манна, хос нөнгүө.
 Көхтөөх ырыа ньиргийэр
 Күөрдэм ыалын үөһүгэр.

Бэстэн сүүмэх илбийэр
 Дьэппэн кэтит иэнигэр.
 Ыһыах мүөтэ дыргыйар
 Остуол мааны көхсүгэр.

Сыйыа тарпыт уулусса -
 Дьикти мотуор иччитэ.
 Алгыыр, аптаах музыка -
 Ыллыыр сэргэх ыччата.

Сааһын Эбэ манньыйан,
 Баайын-дуолун мустарар.
 Сана кыайы күүдүйэн
 Сырдык күнүн тыктарар.

Тустуук, сүүрүк манна баар,
 Үрдүк үөрөх манна баар.
 Тахсыан үрдүк биэрэккэ,
 Көрсүөҥ манна биэтэккэ.

Ийэ

“Ийэбэр эчим”.
 Иэдэһин сыһа болтоллон
 Улаханлык куттаата.

Ийэтэ куттаммат, кыайтарбат,
 Таас хайаба тэҥнэнэ.
 Санны чарааһыан, дьарамайыан,
 Син-биир бухатыырынан кэмнэнэ.

Улаатара бытаан
 Тимир аалыта.
 Иринньэбэ дьулаан,
 Иэһин төлүүрө кый-ыраах.

Ийэ -хоһуун үлэһит,
 Ийэ -намчы оһоһут.
 Ийэ -бастын асчыт,
 Бүтүн дьэиэ дьону тоторор.

Оһону таптыа дуу,
 Кэргэни таптыа дуу,
 Өйгөр батарыан дуу,
 Өссө хотонугар сүүрүө.

Айылба маанылаабыттан
 Элбэһи ааттатыам.
 Икки атахтаах биһиттэн
 Ийэни эрэ талыам.

Күнү көрдөрбүт
 Күн ийэм.
 Күнгэ да биэрбэппин
 Мин ийэм.

Журналист.

Журналист “хобуоччу”
 Мөбүллэр, хайбанар добуоччу.
 Эбиитигэр өссө хаһыаччыт,
 Дьиэбэ барыбытыгар ыалдьыт.

Хотонунан ноһуом тэпсэр,
 Гараһынан автол бистэр,
 Ол айы сэмэлэнэр,
 Аабааччыларын сэргэхситэр.

Суолга газик тэстэр,
 Тонон балыһаа тиэстэр.
 Ким да “хоодуот” диэбэт,
 Арбанан, ханна да кыбыппат.

Хаһыаччыт ол аата сэриинит.
 Урутаан кылааны сыппатар.
 Ким хайа иннинэ билгэһит
 Мунаах күн дьолу ыдатар.

Журналист имэннээх бөрүөтүн
 Алмаас төбөлөөн күндүлүөм этэ.
 Журналист бэриэччит бөрүөтүн
 Пааматыннык кутан бэлэхтиэм этэ.

Айыы сиригэр бэрт начаас

Сындыыс ааһар суолунан
 Оҕо сааһым ааспыта,
 Эмньик кулун ыырынан
 Эдэр кэмим куоппута.

Кэргэн ылан, дьиэ туттан,
 Түбүк дьолун билбитим.
 Оҕо көрөн, ынах ыан,
 Саха ыала дэппитим.

Актыып мөбөн ньиргийэр,
 Үлэ син-биир сиппэтэ.
 Күн эргийэн кылбайар,
 Уолан сааһым күүшпэтэ.

“Пенсионербын” дэнэбин,
 Ааспыт суолбун хаардыбын.
 Туора-маара оомойбун
 Арыт санаан саатабын.

Уллунаххын үктүүргэр
 Өйгүн-төйгүн булунаар.
 Эмиэ суолгун хаардыыргар
 Сырдык ыыргын харыстаар.

Кииһи олоҕо бэрт кылгас,
 Харыстаһыах, өйдөһүөх.
 Айыы сиригэр бэрт начаас
 Элбэһи биэрэн дуоһуйуох.

Дайны

Көмүрүө хаар күлүмүрдүү суунуута
Ньургунун дьөрбөтө сөтүөлүүр.
Олох уустуга мускулла мөхсүүтэ
Эдэркээн ытыска түһүөлүүр.

Бу Намна бу "Дайны" - ыччат хаһыата,
Дьолун-сорун түмэр ымыыта.
Унаарар-хатарар кыһа кэриэтэ
Эн "Дайны" сыппаабат берүөтэ.

Хотугу хаар хаайар кыһалбатыгар
Тиэргэн айы тэннэ кэпсэтээр.
Хоһуун дьулууру куоһарар санаалар
Дьобурун дьон айы чочуйаар.

Көлөһүн уутугар илин чэрдийдин,
Көнүллүк ылыахха, айыахха.
Саха алаһа сагалыы чэлгийдин,
Ылал айы айыһыт ытыахха.

Бу хаһыат дайыаҕа суол устун ыалга,
Масчыкка, отчукка, кылааска.
Бу хаһыат сүбэлиэ түүн-күнүс уолга,
Мап-мааны сибэккилээх кыыска.

1994

Охсоочуга

Хотуур тыаһа кускуйар,
Ингиир-ситии мускуйар.
Аны күһүн күкүүртэн
Көмүс ойуо ыыр үүттэн.

Чааһынайдар бардылар,
Чабыл күннүү күллүлэр:
"Сирбит-уоппут биһиэнэ,
Бэлэх тутуо көлүөнэ".

Уопсай дьыала туһалаах,
Моһой түһүө хотуулаах.
Фермаларга симиллиэ,
Эмис эти сиэниллиэ.

Мунһааччыга

Тобус тиистээх кыраабыл
Ходуһаҕа кыталык.
Омурбанга араабат
Отуу дьоно наһылык.

Харах сиппэт иэнигэр
Бугуул хойдон чочойбут.
Үрэх, талах күлүгэр
Отуу уота хоройбут.

Салаа-салаа отунан
Эриэ дэхси мунһабыт.
Үлэ-санаа күһүнэн
Убай, балыс түмсэбит.

Кэбиһээччи

Түсчүт эдэр, кырдыбаас
Сүбэ-сорук сымнабас.
Биригээдэ сирилэс,
Сарсыардаттан ньирилэс.

Быйыл дэлэй кэбиһии
Уолу-кыыһы көннүөртэ.
Кыдамаһыт түһүнүү,
Ийэм арыы таптайда.

Сага ньирэй тыгыалас,
Энээх оҕо быгыалас.
Үрүң аспыт дэлэгэй,
Кэмсиниэххэ кэрэгэй.

Кулунчук

Дьыбар түспүт күнүгэр
Мээнэ сүүрэн кыырайар.
Халың хаһа анныгар
Кымыс иһэн манньыйар.

Кулун тупсан, чочулан,
Сиртэн тэйэн субулуо.
Сүүрүк сылгы аатыран,
Ипподром дьинэлэниэ.

Оҕо кыра сааһыттан
Кулунчугу ойуулуур.
Кулун курдук быыппастан,
Күнү быһа ойуолуур.

Аммосов Максим Кирович

Уот тымныы сыралбан тымтыга
Балабан сыбабар хатанна.
Ол этэ Өлүөнэ биэрэгэр
Буурба түүн-Айыһыт булуна.

Буурбалар араастаах буолаллар,
Очуртан өхсуллан уосталлар.
Айаас ат буолбута ол буурба,
Сахалыы туойбута Союзка.

Түн ойуур түнкэтэх дьэбэтэ
Күндэлэс долгуну түһэрбит.
Ытыллар тууспанга хабыллан,
Очуос таас хайаба харбаспыт.

Күн төрүүр көнөһө тааһыттан
Ленин илиитин ууммута.
Күн ийэ балабан ааныттан
Максими атаара хаалбыта.

Баай, кулут охсуһар мөнүөнэ
Максимиыт ЦК-ба үүммүтэ.
Сэбиэттэр-маннайгы көлүөнэ
Биир ньыгыл санааба түммүтэ.

Биһиги киэн туттар киһибит
Кылбайдар кылбайан көһүннэ.
Бүгүнгү дэбилгэн олохпут
Баба, күүс - кыынныыбыт туоһута.

Сахалар, араас да омуктар
Эн бюскар бокулуон уураллар.
Хамначчыт норуотун туһугар
Олоххун уурбуккун саныллар.

Кэнчээри ыччакка мускуллар
Ол силис быстыбат симэҕэ.
Кэскиллээх музейга тиһиллэр
Аммосов дэбилгэн олоҕо.

Биһиги, Энсиэли дьонноро,
Мунгура билибэт изэстээхпит.
Биһиги, муус кыраай ыллара,
Иинники дьулуһар суоллаахпыт.

Юбилей-сүүс төгүл Аммосов
Өй-санаа түмүллэр түөлбэтэ.
Юбилей-сүүс төгүл Аммосов
Күүстэн күүс солбуйсар суолтата.

Аммосов кэнэҕэс даҕаны
Үйэлэр суолларын тобулуо.
Космос, сир-халлаан ньууругар
Суолталаах кэммитин тоһулло.

Максимна махтал

Айылҕа дьиктитэ-Айыы Хаан
Баттыгас күүрбүтүн дапсыйан,
Чулууттан чулууну туруортаан,
Максими талбыта дуоһуйан.

Хос ырыата:
Кырдыктан туораабат биир тыллаах,
Батталтан быһыһырга биир сыаллаах,
Сахаттан хотойбут күн курдук
Алааска киирбитэ биир тэнник.

Кумалаан, хамначчыт чугуннаан,
Дьэбэттэн хостонон, тыһын ылла.
Ырыанан сырдыкка хардылаан,
Үөрэхтэн дьоллонон, дьулууста.

Чаҕылхай олоххун толуктаан,
Биһиэхэ күн дьолун биэрбитин.
Сир - халлаан билбэтэх махтаһын
Аныыбыт нөргүйэн, тобуктаан.

1997

Суол

Бүппэт унньук айан суола
Ыппыг охтуу субулар.
Сырдык дьулуур аргыстаһан
Сыһыы, толоон сыыйылар.

Сахам сирин хатыг маһа,
Харах суунар кэлим күөбэ
Кууһа түһээт, үрэл гынар,
Өрүсүһэн алгыг хаалар.

Арыт таастаах суол устунан,
Арыт көнө буор суолунан,
Арыт асфальт аптаах көхсүн
Сылаанньыта тыырабын.

Арыт ыраас чабыл күнгэ,
Арыт туман, буурба түүнгэ
Будулуган-бидилитэн,
Сиксиритэн иһэбин.

Сэгэртэйим хойуу чэйин
Остуолугар тарпыт буолар.
Сылаас хоонньо уоскутан,
Саһа дьолу мустарар.

Суолтан быһаҥ ыспахтанар,
Суолтан таптал кыынньан кыйар,
Суолтан саһа күн кыырайар,
Суолтан дьыла сирэтиһэр.

20.07.1997

Нам улууһун 200 сыла

Уон ахсыс үйэбэ түмүктүүр сүһүөбэр
Энсиэли аар-саарга Нам улуус ааттанар.
Быс да бас быһаҥнаах долгун күөх сүһүөбар
Бэл ыраах дойдуттан сир ууһа аттанар.

Хос ырыата:
Икки сүүс тон кыһын киилиппит ыалларын
Эриэккэс кэмнэрин кэриэстээн аһыабын,
Икки сүүс күөх сайын чэлгиппит Нам сирин
Солко күөх көбүөргэ хоһуйан туойуобун.

Сүүһүнэн сүөһүлээх алааспыт аастаба,
Колхозтаан мөтөспүт хонуубут турдаба.
Хас сэрии чабыппат дьонуннаах дьоллоохпут,
Үйэ-саас доҕордоох - ол иһин дьоллоохпут.

Элэккэй мичээрдээх, өлгөм чэр илилээх,
Үйэнэн солбулар үтүөкэн ыччаттаах.
Сарсынны күнүнэн олоххо дьулуспут
Уп-уһун буруолаах ыал дьизэтэ тубуспут.

Улуукан политик, үөрэхтээх, учуонай,
Ырыаһыт, хоһоонһут, хотуурдаах хорсуна -
Сибэкки дьөрбөтө - нүөл сирэм бэлэбэ,
Илгэлээх эбэбит бииртэн биир бүөбэйэ.

Бар-дьонум, бар-дьонно киэн тутта кэпсиэбин,
Иэйинэн миннийэн, Нам сирин, туойуобун.
Хаалыабын сып-сырдык улуус киэн хочото
Ып-ыраас күнүнэн, кыыс тырым күлүүтэ.

Агас содула

Отууга оморбута отчуппут.
Чэбдигэн, солко күөх, күн да күн.
Солуччу атаһа - сууйбуттар
Бугула да суох өгүйбүттэр.

Онус хонугар ардаабыта.
Бытыыла бугуллааһар элбэх.
Атыылаһар ордугун арбаабыта:
“Күүгүнээмэ диибин, сиргидэх!”

Куоратынан эргэйн тахсыыга
Маннайгы хаһын хаарыйбыт.
Оттуур сирин тэлэһинэ сүүрүүтэ
Ынах тэпсэн сыттарыбыт.

“Бүгүн сиир килиэппит суох”, -
Муннук аайы ытастылар.
Эт буолааччылар харса суох
Кураанах далга муһуннулар.

Бэрдин - бэттэбин бэйэн бил.
Ырыынак дииллэр буолбат дуо?
Бу күн сиригэр уон оҕону
Ытыыр хорга анаабытын дуо?

Ахтыы

Мин манна улааппытым,
Манна оҕус сиэппитим.
Кини унуоҕун кэрийдим,
Хабырылла кириэһин көрдүм.

Сиик түһүүтэ, көтүүтэ
Биһиги үлэбит бүтүүтэ.
Эбиэт - оҕус салбаныыта,
Элбэх от турара, быһыыта.

Хайа, бу баар “Матаҕа”,
Өлбүтэ ырааппыт, бадаҕа.
От үрдүгэр туруорара,
Быар курдук түстэтэрэ.

Чинг-чан тэпсилгэнин,
Тэллэхтээһин тэбиилэрин,
Хорогор түс сыгытарын
Өйдүүбүн өрүү такайарын.

Бу сытар аҕам “Торуойап”,
Охсооччу бастыга Омуоһап.
Икки гаанан сырсан,
Хойутуу кэлэрэ быстан.

Дьэ, доҕоор, Дайыла Обутов,
“Колхозтаах” уол Иванов,
Косилка ырыатын истэрбит,
Сайын ахсын бастыырбыт.

Биригэдьирибит Наумов
Сарсынныгытын дьаһайара.
Биэс да мүнүүтэтэ суох
Үлэлиллэрэ сүтүгэ суох.

Сыппыгы утары баран,
Бытааран оту ылабын.
Хас үетү, кыгыыны кэрийэн,
Ходуһаны кэнэтэбин.

Бокуонньук дыхтаалар эрэйдээхтэр
Сытыйбыт хотонно кыстыылара.
Өйдүүбүн көтөх тымтыктанан
Айыһыгытты тахсаллара.

Сүөһүлэр таһырдыа уулуллара,
Тэбиэлэнэ, хойуоста түһэллэрэ.
Холлоро, бууттара бөлтөннөөн
Кыстыылара бука бары күлтэннээн.

Бурдук

Ууга түстүм диэбим,
Киистэ, туорах муората.
Ойон туран көрбүтүм:
Хомуур - мотуор куората.

Кыһыл көмүс туорахтар
Ампаар үрдүн көрбүттэр.
Баата курдук буулкалар
Муннук ыалы булбуттар.

Саҥа хаамар оҕолор
Даллах ойо түстүлэр,
Ботуой-итиэй илиилэр
Киэп тутан ыллылар.

Саха дьонун арчыта -
Туорах тыллар дьөрбөтө.
Саҥа күммүт арыллыа
Улуу Кыайыы дьүөрэтэ.

Ынах

Аҕам ынах маҕырыыр,
Кыһы, сиэнэ, хос сиэнэ.
Сэппэрээтэр дырылыыр,
Хойуу сүөгэй-хос Ийэ.

Икки түмүк мэлийбит,
Туттар санаа дарбыйар.
Уон биир оҕо нымийбит,
Бүөлүү туран эрдийэр.

Ынах киһи кэриэтэ
Өйдүүр өлгөм илиигин.
Үйэн тупсар сэниэтэ
Сарсын, өйүүн, билигин.

Арыы, сүөгэй далбардаах
Үтүө кыһы ахталлар.
Хотуур, сүгэ тутуурдаах
Хорсун уолу хайгыллар.

Күрүө-хаһаа мунунан
Солко чээлэй отгонун
Хотон, сыһыы мунунан
Көмнөх баайы түстэнин.

Ыт оҕото

Саҥа хааман бойбойор,
Сыһар, соһор, хорҕойор.
Иччилэрэ элбэхтэр,
Уруктара бүппэттэр.

Уллун түүтэ кэпсэгэр,
Иһэ мээнэ дэдэгэр.
Хата, киһин батыһар,
Арыт үрэн ньаҕыйар.

Мээнэ чалбах хараҕа
Сулус курдук уоттаныа.
Аны күһүн тайҕаҕа
Бултуу сатыы аттаныа.

Ньирэй

Дыабай будьур атахтаах,
Кутуруга тойтоҕор,
Тарбах эмэр инсэлээх,
Ийэтинин хоонньоһор.

Ньирэй кэлбит үөрүүтэ,
Саҥа сүөгэй арыта
Эрэл кыымын күөдүтэр,
Саха дьонун байытар.

Аны сайын көрүөбүн,
Кырдал устун сырсыабын,
Ынах буолар дьылбатын
Илэ-бодо билиэбин.

Чоппууска

Сыммыыт саҕа бэдиктэр,
Күнү быһа чычыыптар.
Куруппанан аһыылар,
Ууну кытта иһэллэр.

Харах ылбат синньигэс
Атахтара имигэс.
Туома-таама тумсунан
Тохтообокко тонсуйар.

Хайдах курдук кэрэний
Тыыннаах көстүү күнүс-түүн.
Күнү супту одуулаа
Быыкаа кэмгин дьүөрэли.

Хоруолук

Сүүтүк курдук хоруолук
Онно-манна ойуолуур.
Талах күөбүн бэрийэн,
Икки тийһэ лыбыргыыр.

Куобах курдук тоһурҕас,
Элбэх оҕо чөрөҥнөс.
Миискэ тыаһа лаҥкынас,
Кэлэн дуоһуй, букунас.

Аны күһүн көрөөрүн
Сүүстэн тахса төрүөбүн.
Өргө диэри сөҕөөрүн
Толбон ооньуур кылаанын.

Куоска

Куоска кыра, чэпчэки
Көтөхтөрөр бадалаах.
Таарый эрэ, имэрий,
Бллаан биэрэр идэлээх.

Ойон туруон, түспэтэх,
Хапсабайа ыппатах.
Оһох, дыбаан үрдүгэр
Сэргэх сытан бултуяр.

Иһит кирэр кутуях|
Иһигэ киһирэн иһийэр.
Хаама түһүө, оо, бабат,
Түүлээх ытыс эрийэр.

Чооску

Кылгас түүтэ ып-ыраас,
Сүүрэн-көтөн тыктарар.
Ийэ хоонньо сып-сылаас,
Муннун сыһын тэллэтэр.

Элбэх буолан сыппыттар,
Ыһын туолаат, ыспыттар.
Уонча ыалга таптыылар,
Күнү быһа тарбыылар.

Чооску кылгас олохтоох,
Санааржаабат дыбуурдаах.
Чалырбаттар, аһыыр-сиир,
Чалбах булан сөтүөлүүр.

Илимньит

Илимньит тыгыгар олорто,
Күөх уһун урсунна уһунна.
Дьэ, добоор, эгэлгэ куоластар
Эрдэлээн уһуктар эбиттэр.

Кылгаһыан сайыммыт барахсан
Минньигэс амсайыы кэриэтэ.
Илимгэ соболор ибирдээн,
Тыгыгар лаһыйан көннүөртэ.

Собонон, тарынан аһааннар,
Сүүһүнэн сылынан олоортор.
Күн курдук утуйан, уһуктан,
Кииллийэн биэрбиттэр былыртан.

Остуолга минньигэс соболор,
Миискэлээх соболоох оҕолор.
Күөл эбэ сүмэтин иһэммит,
Сүүс моһол суолугар бэлэммит.

Биһиги уолбут

Эгин араас бэйэлээхтэр
Эргичингэтэ түстүлөр.
Биһиги уолбут кэп түһэн,
Тиритэн, кирийэн биэрбитэ.

Татыйаас чахчы чычып-чаап,
Чабыл күннүү күндэлэс.
Биһиги уолбут үс кыһын
Таптап тылын эппэтэх.

Татыйаас-Герой Ийэбэ
Үлэ дьоло холбосто.
Биһиги уолбут соботох,
Пенсия сыһа мөлтөх.

Сытыы-хотуу бөтөстөр
Кыһыл көмүс кэппиттэр.
Биһиги дьоммут эрэйдээхтэр
Үйэ тухары эрэллээхтэр.

Кыыс оҕо

Ылалга үлэлибин, аччыкпын.
Оҕо эрэ баар, баран хаалтар.
Бу минньигэһин, астаабытын
Кыра кыыс ыңгыра тахсар.

Кыыс оҕо бөх биһигиттэн
Иччилиир, харыстыыр ымыылаах.
Чуочайбытын иһин ис-иһиттэн
Абырыыр эрэ баҕа санаалаах.

Тот сылдьан, аһыы сатаабыккын
Туохха да холообоккун.
Аччык туран, салбана түспүккүн
Үйэн тухары умнубаккын.

Таңас сууйан, дьиз харбаан,
Чээйгэ ыңыран, күндүлүө.
Ол курдук аанһал буолан
Эн олоххун киэргэтиэ.

1997

Отуу уота

Намга быйыл уот да уот.
“Отуу уота” суос да суос.
Быйыл биирдэ Намга газ,
Сага поэт ылыа саас.

Отуу уота отчукка
Сыл тахсыгытын төлкөлүө.
Оттон эдэр авторга
Поэт суолун сырдаттыа.

Куонда Кириэс ыалыттан
Кыымын ыста Чабылбан,
Үчүгэйкээн Өлүнэттэн
Ыймахтатта Бүрэ Таллан.

Ырыныныап тыл этэр:
“Отуу уотун отуохха,
Өбүгэттэн сыккыс тэбэр
Айан суолун холбуохха”.

1984

Биниги кыыспыт

Биниги кыыспыт синньигэс
Диэтэтин билэр - минньигэс.
Ити уолгут орбофор,
Анараа уолгут арбафар.

Хос ырыата:
Биниги кыыспыт кыыс да кыыс
Барытын сирэр: “Сыыс да сыыс”.
Үлэ, үнкүү - күүс да күүс
“Кыра, бүрэ, па да па”.

Биниги кыыспыт бэһиэлэй,
Таарыйтарбат татыалай.
“Ити уолгут уураспат,
Анараа уолгут куустуспат”.

Биниги кыыспыт биллэбэ,
Турары-турбаты сирдэбэ.
Ити уолбут уол да уол,
Анараа уолбут уол да уол.

Биниги кыыспыт кыыс да кыыс
Барытын сирэр: “Сыыс да сыыс”.
Биэс уон сааһа кэл да кэл,
Ытыыр тиһик киир да киир.

Хоргуонпуй

Көнө будьур кирээдэ
 Ыдай хойуу хасааһа.
 Күһүн сыыдам хапаалка
 Дьону түмэр ыһыаға.

Уоннуу тарбах мустулар,
 Куулар, кузов туоллулар.
 Хаһаас буокса дуоһуйда,
 Харчы тыаһа лаһыйда.

Тэни сиппэт битэмиин,
 Саха дьонун хаххата.
 Саһа дьибэһэ холбоһуу,
 Саһа хотон күрүөтэ.

Онтон-манган ыадатыы,
 Албын, быстах салбаныы.
 Буортан бэлэх куттарыан
 Иэдээн суолун бүөлэниэн.

Үлэ дьолу үөскэтэр,
 Күөстэн күүһү чөмчөтөр.
 Сиргин-уоккун тупсарыан,
 Сиргэ тийэ махтаныан.

1993

Уруһуйдьут

Кини хараға аппарат,
 Тарбахтара түһэрээнньик.
 Өйүгэр мунһан, чып-хатаат,
 Натюрмонга түһэрээччик.

Бары соһуйа көрөбүт:
 Хоту дуу, соһуруу дуу?
 Эргийэ түс, алааспыт,
 Силип оһонньор ол оттуур.

Кустук дьүһүнэ аһыйах,
 Ырьымпальыр сүүһүнэн.
 Ол иһин маһан ыһах
 Илэтэ дуу, биллибэт.

Муну көрбүт дэһэбит,
 Дьингэр, кини дуоһуйар.
 Кэлэри кэрэбэ иитэбит,
 Үтүөтүн аахтаһа, соһуйар.

Уруһуйдьут доһорбуот,
 Бэйэбин хаһан да билбэккин.
 Бары соһуйаллар: буот,
 Чөмүччү искусство эбиккин.

1997

Оскуола юбилейа

Өйдүүбүн сэттэбэр кэлбиппин,
Барьта ып-ыраас, киэн кылаас.
Өйдүүбүн, ньүөлүйэн турбуппун,
Бүтэник чуорааны - эдэр саас.

Хос ырыата:

Юбилей, өрөгөй, эдэр саас,
Тапталлаах оскуолам уруйдан!
Юбилей, өрөгөй, эдэр саас,
Истинник туойуобун уруйдаан!

О, күлүүк тырымнас эдьинийбит,
Эйэбэс майгыны иэйбиккин.
Өркөннөөх сүүрбэлээх убайбыт,
Уостубат кыымнары сахпыккын.

Сөҕөбүн ханнык да сибэкки
Сыл аайы киэркэйэн тылларын.
Оскуолам уһуйбут дьонноро
Суураллан тохтубат аартыгын.

Чаас ахсын лынкынас чуораммыт
Тыһаатын, кырдьары кыйдаатын.
Эдэр кэм сүмэтин суохтааммыт
Күн чөмчүүк кылаатын тиһиэхпит.

О, үтүө да дойду

Киэн хочо тупсабай киэлитэ,
Эдэр саас ыһыабын түөлбэтэ.
Чэчирин сайдар ыал тиэргэнэ,
Аатырар быйаннаах Нам сирэ.

Хос ырыата:

Кийинт кыыс, эбээ дэт бу Намга,
Күтүөт уол, эһээ дэт бу Намга,
Өрүүтүн сааскы күөх чэлгийэн
О, үтүө дойду - Нам сирэ.

Көмүстээх долгуну тыырдаран,
Ыалдьыты күүтэбит “Эбэттэн”,
Асфальга “Волганан” сыйтаран,
Аан дойду төгүрүк сырыттан.

Нам нарын солко күөх көстүүтүн
Өлүөнэ бүөбөйдии кууспалыыр.
Арбааны хабыс тыал ыспатын
Өрүү күөх мураанын харыстыыр.

Самыырдаан аастаҕа ырааһыан,
Чабылхай күннэрэ сылааһын.
Мин өрүү киэн тутта саныбын,
Бэрт ыраах сээрдэн ыллыбын.

Кыһын

Сэтинньи, ахсынньы, тохсуньу -
Саха дьонугар санитарнай күннэр.
Муньулубут чаанын таһырдыа кыйдыыр,
Өрө лаһыгыратан чачыгырас кэмнэр.

От атах барабыайдар барахсаттар
Тымныыны тоһуппут буолаллар,
Суол кизэлитинэн оҕолор-туораахтар
Сытыы тумарыгы көнньүөрдөн ааһаллар.

Улууттан нэгэйигэр тийэ
Хаары баттаһа ханатар идэлээхпит.
Бочумнаахай тутуулары дьэндэтэн
Чалбах иннинэ түмүктүүр үгэстээхпит.

Булчут, сылгыһыт, табаһыт
Халын хаары хайыта сүүрдэллэр,
Сир түгэбиттэн баайы баһарбыт,
Күөстүү дэбилитэн соһуталлар.

Сахалар уратылаах дьоммут,
Эймэкээн тымныытыгар хатабыт.
Эт сиир чэбдик кыһыммытын
Сырыы ахсын сагалыы кэтэһэбит.

Саас

Тураҕас ат туора турда.
Тыа баһыгар тонсоҕой торулуур.
Күн “сиэркилэтин” өрө уунна,
Сүүрүк тыаһа бугуһуа чарылыыр.

Куорсуннаах муһунна, хаар көҕөнө
Уйа тутталлар-көөчөөн көрө
Саҥа харалдыты ньургунун киэргэттэ,
Күүлэй дьонун отууга чээйдэттэ.

Көмүлүөк оһохтуу сылытта,
Үүнэри барытын көҕөртө.
Оннооҕор буолуох уһугунна,
Өссө элбиригэ орук уурда.

Саас барахсан, сааскы күн
Чабылбай кыайылары ыраалаата.
Кини-аймахха сааскы биир күн
Түһалаабын чорботон бэлэмнэтэ.

1997

Сайын

Сыгынатан, сырылатан итин дабаны күн буолла,
Сир бэлэхтэрэ өрө уунан куустустулар.
Отонноо, оттоо, туох барыта туолла,
Сыарбанан, тэлиэгэнэн ыга тийээн табыстылар.

Сайын барахсан: өрүү томточчу кэһинилээх,
Сылаанныгыгарын куоһаран, байыгар дэлэй дьобурдаах.
Сайын барахсан: үйэтитэр, элбэтэр,
Санньыар тыалын эрийэ баттаан сэргэхситэр.

Кэбэ этэр, чыгычаах ылыыр, балык тууга чарылыыр.
Атыр оҕус, атыр соноҕос дьаһаллара барылыыр.
Оо, сайын диэн кэрэни ким айбыта буолуой?
Икки атахтаах баҕа санаата хаһан туолуой?

1997

Күһүн

Кыһын, сайын, күһүн, саас
Этиэхтэн кэрэ - сүрэххэ чараас.
Мууһһ үрдүнэн мунхалыы сүүрдүбүт,
Блаҕаһынан ыал аайы түгэттибит.

Идэхэтэ, булта, хасааһа
Күөспүтүн өлгөмнүк өрүнэбит.
Оскуола, кулууп ырааһа -
Күһүнү салгын дьэнкиринэн тыынабыт.

Муус ылыыта - улуу түөлбэ,
Хотон сыбааһына, саҕа дьибэ.
Ааһан сиппэккин - тымныы тонсуйар,
Син-биир дууһан дуоһуйар.

Сэттэтигэр оскуолаҕа киирдэ,
Быйыл детсадка барда.
Дьэ, ситинник, кэккэбит ханыыр.

1997

Дьинэ кыранысса суох

Түмүгэ хаһан да көстүбэт,
Тулуурун ким да сөхпөт.
Ити эн ийэн,
Махтанар буол бэйэнг.

Абата хаһыаты хаһыа,
Эһэтэ тиэрэ кэлэн түһүө
Оҕото оонньуу олоруо,
Хоһоһото хоско хоһойуо.

Улахан урогар олоруо,
Залтан тустуук кэлэр,
Суоппар сууна барар,
Эбиитин ыалдьыт киирэр.

Бу эрэйдээх дьини бэрийэр,
Эт-ас буһарар,
Хотонун олорчу көрөр,
Уруунньук, таһас сууйар.

Итини эттэххэ, дөбөн,
Бэлэмэ, ииччэбэ бөдөн.
Күн тура-тура биир
Сааһын эмэн сиир.

Түмүгэ көстүбэт түбүгү
Бары көмөлөөн үгүһү.
Дьинэ кыранысса суох,
Биир санааны булсуох.

Педучилище

Күн сүүмэхтэрэ тыктылар
Нам собуруу уһугар.
Училищетаан ыспахтанар
Сибэкки үүммэт муннугар.

Ис дууһа дьэнкир кырдыга
Эн киистэбэр хаһан да кырдыбат.
Төһөлөөх сибэкки дьөрбөтө
Өссө да үүнүө билибэт.

Ытыс тыһа Россияба чабыллан,
Отут биэс сыл кустуктана түстэ.
Манан баттах бэскигэ сабыллан,
Минньигэс ахтыы сүмэтин түмтэ.

Таас кирилинэни өрө дабайар
Отут биэс сыл махтал түөлбэтэ.
Сүүрбэ биирис үйэни өтө көрөр
Бука барыгытыгар букет дьөрбөтө.

Тарбахова Антонина Семеновна
50 сааһыгар

Нам таптал биһигэр уйдаран,
Лынкынас куолаһын көрүлүүр.
Нам таптал биһигэр уйдаран,
Сибэкки дьөрбөтө сөтүөлүүр.

Чэ, баҕар, үлэтин ахтыахха,
Тоняттан сыысхалын булбаккын.
Чаҕаарар куоластар детсадка,
Төрөппүт махталын сиппэккин.

Сүүһүнэн минньигэс харахтар
Чабылхай сценаҕа таптыылар.
Сүүһүнэн ньүөлүйбүт сүрэхтэр
Махталын ытыска сабыылар.

Биһиги, культура дьонноро,
Үтүмэн сыллары түстүүбүт.
Өссө да үрдүктэн үрдүккэ
Ылбаҕай кутаабын көрдүүбүт.

Өрөмүөн

Арай биирдэ тыраактар
Өрөмүөнтэ турбута.
“Аҕыс, сэттэ хонуктар -
Тахсан сүүрүө”, сөхпүтэ.

Манна киирбит билиэхтээх,
Литрэ аҕаарын биэриэхтээх,
Төкүнүк сууга булбута,
Хатаан хоно барбыта.

Арай аана алдыаммыт,
Алдыархай-барыта бараммыт.
Эбэтин хасааһын аҕалла,
Эимэ булунаан хатанна.

Тимир аана тэлэйбит,
Сварка суола сылдыбыт
Сыһың, сыраан алла-алла,
Сылы быһа сор буолла.

Сурах-садьык билибэт,
Курас күһүн ааһара.
Ингиир-ситии быстыбат,
Тайах маһа тыаһыыра.

Сэрии ветераныгар

Аан дойду баар эбит диэригит,
Күн сиригэр көстөн көөчүктэммикит.
Уһун олоххо умсугуйан олорооругут
Дьалхаан долгунун арбастарын аастаххыт.

Арбаа, илин, ырыык-ыраах
Эрчимнээх түгэинэри, Алааһы ахтаргыт.
Уһун сыллар көмнөхтөрө сиидэлээн,
Эйэлээх халлаан туоһутунан сырыттааххыт.

Балтараа тыһыһынча - Нам талыы ыччаттара,
Абыс сүүс ыстыыктара нуктуу сыттактара.
Сырдык дууһалара хаамытын сууйаллар,
Үлүскэн үйэлэргэ боотуру куталлар.

Биһиги - сэриини билбиттэр,
Биһиги - сэриини билбэтэхтэр.
Эһигини иһиттэххэ, күн дьэнкэрэ сырдыыр,
Кыайыы ылыга сабахха кылбаһныыр.

Саллаат

Элбэх кириэс көстөрө
Хонуу уугун ньууругар.
Сааһы урут көрсөрө
Тыыннаах иэйии суоһугар.

Кини куруук ытара,
Фашист тыһына суоһара.
Тыһылан дьонун суруга
Буулдьа буолан куотара.

Саха намыһын ыччата
Өстөөх кутун соһутта,
Фашист дьайдаах буулдьата
Түөртэ табан хомотто.

История илиһин
Саллаат ууран биэрбитэ.
Күнгэ тийэр кирилизһин
Дьонно бэлэх ууммута.

Алаас айы сибэкки
Хаарыс күөжү тэниттэ.
Атас кыһа Марыһынка
Иэйэн-куойан көрүстэ.

Үөрүү дьоллоох таммаҕа
Уол оһонон хаалбыта.
Сылын ааһаат, ыар дьарба
Халдьаайыга хаайбыта.

Эн, мин туспар өйдүүбүт
Үргэн ааспыт түүннэрин.
Сүгүрүйэн турдубут
Сүдү кыайыы боруогун.

Манна сыгар Еримей
 Аймахтарын быһыгар.
 Кыайы! Ураа! Юбилей!
 Сэнэн аһар сырыгар.

Элбэх кириэс көстөрө
 Хонуу уутун ньууругар.
 Сааһы урут көрсөрө
 Тыыннаах изиини суоһугар.

Маайа

Итии тагас тигэрэ,
 “Дьөгүөр кэлиэ”, - диир этэ.
 Түүнүн саһан ыгытыра,
 Фронт суоһун саныыра.

Эдэр дьахтар сүрөбэ
 Ньүөлүйбэхтии мөксөрө.
 Күүстээх хангыл үлэбэ
 Умнубуттуу нуктуура.

Маайа - бастын үлэһит,
 От-мас тийэр, сылгыһыт.
 Ыалдьар диэни аахсыбат,
 Син-биир фронт, сатаммат.

Сурах-садьык үчүгэй,
 Өһөх буруо кый-ыраах,
 Аалай былаах тахсыбыт
 Рейхстаг үрдүгэр.

Арай Маайа ыалдьара,
 Хабыр сырыы таайара.
 Үлэ - үөрүү, үлэ - сор,
 Кыайыы - түмүк, онон дьол.

Дьөгүөр хойут кэлбитэ,
 Ахтан, уулан бүппүтэ.
 Хоту томтор үрдүгэр
 Күлүгүрэн турбута.

Маайа көрбүт харабар
 Эрэй, ахтыы, кыһалба.
 Дьөгүөр олох чаккырас,
 Унуох босхо, халырбас.

Алта оџо турбута,
Харах уутун түнэрэн,
Дьөгүөр саннын кууслута
Алта илии-нуһаран.

ЧАБЫРБАХТАР

Саамай кыраларга чабырбахтар.*/Сэмалиир чабырбахтар/***Күнүс утуйбат**

Мурун тыаһа
 Пус-пус,
 Пыс-пыс.
 Сыыр-саар,
 Сыыр-саар.
 Арай
 Биир оҕо утуйбатах.
 Кылап-халап,
 Тэбэр-табар,
 Һы-һыык,
 Һэ-һээх.
 Суорҕан соһор,
 Сыттык бырах.
 Воспитатель кэллэ,
 "Утуй", - диэтэ.
 Саамай сөп!

Мэник

Олбуорга табыстылар,
 Хаарынан оонньоотулар.
 Бырахта, ытатта.
 Ыманнас-мэлэннэс
 Хаар үрдэ.
 Халлаан анна
 Халдыгырас.
 Хам тутан хачыгыратта.
 Оҕолор бары эттилэр:
 "Мэник-мэник
 Мэник-мэник!"

Ытаньях

Биир оҕо ытаабыт.
 Сынҕый-сонҕуй,
 Һы-һыык,
 Һи-һиик,
 Ыгдагнаата
 Ыгылыйда.
 Хойуу талах
 Арбай баттах,
 Кирдээх мурун,
 Уулаах харах
 Чаҕылҕан курдук
 Часкыйда,
 Этинг курдук
 Ньиргийдэ.
 Һэ-һээх.

Аһабаппын

Оҕолор детсадка
 Кэлинлэр.
 До-роо-бо! - диэтилэр.
 Биир оҕо эттэ:
 "Килиэп пахай,
 Ары пахай,
 Саахар пахай,
 Барыта пахай!"
 "Кэбиис,
 Инньэ диэмэ,
 Эһэм-эбэм,
 Аҕам-ийэм,
 Эдьий-убай
 Биһиэхэ бэлэмнээбит
 Минньигэс астара."
 Аһаа

Быдъаһык

Оонньуурдаах эрээри
 Быдъаста
 Машаттан, Дашаттан,
 Аччыгый Ааныстан.
 Ат, обус,
 Куоска, мышка,
 Массыына.
 Мас сыһа.
 Бири да биэрбэтэ.
 Ол иһин бардылар,
 Соботохтуу хааллардылар.
 Саатта!

Охсуспут

Үөрэн-көтөн
 Үллэрэннэһи.
 Ылаан-туойан
 Алларастаһыы.
 Арай туран атахтаһыы,
 Аахсыы,
 Ардырбаһыы,
 Буурба түстэ,
 Муус тоһунна,
 Мас хайынна,
 Быа быһынна.
 Ол аата аахсыһыы.
 Орубуна охсуһуу
 Соол курдук.

Этиһиик

Кыргыттар оонньоотулар
 Кокуукканан, кумаабынан.
 Кус-хаас,
 Ас-танас,
 Дьизэ-хос,
 Иһит-хоһуос,
 Миискэ.
 Мин дьизэм,
 Эһ дьизэн.
 Мин ийэм,
 Эһ ийэн.
 Эгэлгэтэ суох
 Эллэхтэһии,
 Ити аата этиһии.
 Оо, дьэ!

Горбачев перестройката

Биһиги киһибит
 Дьийэттэн дьэбидийэн,
 Таһырдьаттан дьалкыйан,
 Хараастан хантайан,
 Хотонтон хобугураан,
 Тьяттан тыылан,
 Иһирдьэттэн итиллэн,
 Иэбиллэ мускулан,
 Чабырбайынан тамнанан,
 Тьыгатынан тыынан,
 Тыл ылаары,
 Тьынын таһаара
 Ааттаах мунньахха
 Аллаах собуустук
 Адыкыс гына түстэ.
 Маннайгы киһи
 Мадьаллан туран
 Маннык диэн,
 Оннук диэн
 Кыһыһар былаастаан,
 Кынкыйды тулар эбит.
 “Гласность,
 Быластность,
 Ньыллаҕас,
 Тьыгыллаҕас,
 Хаадьаннас,
 Хоодьоннос,
 Ойоҕос
 Хайаҕас.
 Аны билигин аһаҕас,
 Сиидэ курдук хайаҕас.
 Этэ туруом,
 Кэбэ туруом,
 Кэли да собоох,

Кэли да собоох
 Оботтоох уола,
 Кытаанах кыһа,
 Харса суох хаарты,
 Харчы, харчы,
 Харчы, харчы.
 Дьахтар буута,
 Төкүнүк түөһэ,
 Төкүнүтэ сылдьан,
 Түүтэйэлээһин.
 Итини этэбин -
 Гласность.
 Төһө сөбүй -
 Ясность.

Хаҕас олоппостон
 Хата барбыт
 Хатын дьахтар,
 Хаппыт хаптаһыны
 Хайыта бырахпыт курдук,
 Хабыллан тахсан,
 Халҕан таһыгар
 Хабыалана турда.
 “Аһаҕас диэтэргит
 Аһары этиэм,
 Көңдөй диэтэргит
 Күүспүнэн симиэм.
 Бэйэмсэби,
 Бэрдимсиги,
 Сибиинньэни,
 Сиргидэби,
 Албыннааҕы,
 Албастааҕы,
 Аппааланы,
 Оппоолону,
 Уон төгүл ороскуотаах

Олох онгорор аатгаах
Ороспуйдары”.

Ортоку олохтон
Олгубуйа Сэмэн
Оройунан көрөн
Ойон турда.
“Хагас диэки
Хаспах сыыра,
Хармаан аана,
Харчы тыына,
Халыр гынна
Хаайы тыаһа.
Атата - атах балай,
Ийэтэ - им балай,
Иэдээн.
Халын норуот хатан барда,
Иһэ-таһа иинэн истэ.
Илбис кыһа,
Игирэ мууһа,
Сутурук тыаһа,
Балырбас,
Чалырбас,
Хос-хос чоллурбас,
Хойдон турар хоһоон.
Ыра ыстаммыт ырыа
Ып-ырбаннас.

Уна аантан
Уунан турбут
Офоньоттор,
Уолаттар,
Арамааннар,
Арыпыйдар.
Уой даа.
Хап-хабыгырас,

Дап-даллыгырас.
Күлүктэргэ:
Бүрүкүрээт,
Күлүгээн,
Ороспуй,
Уоруйах,
Албын-түөкүн,
Маафыйа-моофуйа,
Сыгыннах сыбыдах,
Айдааны тардар
Алта нууллаах айах.
Эппитим эриэс,
Санарбытым сабаас,
Бизэ бууттаах бэчээт,
Алта бууттаах архыып.
Тохто турар
Туруору сыыры
Туох аатгаах
Туоруо буоллабай.

Арагаатка

Талафы талар,
 Мутугу булар
 Букунаһы,
 Буһуу-хаты,
 Мунгура суох буулдыа,
 Аат тэрилэ,
 Аата арагаатка.
 Иэгэйэр иэрчэх,
 Күөрэйэр күөрчэх,
 Күлүм аллай,
 Хараҥа хантай,
 Оһуой-хоһуой,
 Бодьоролуу.
 Буур табалы
 Бугуһууу.
 Ыраахха диэри
 Ыпсыыта биллибэт
 Ырыа.
 Остуоруйаҕа уолу,
 Кылаас иһигэр
 Кыһы
 Кыһы-кыһы кытардыбыт,
 Саһа-саһа сахсаннаабыт.
 Онон бүппэт.
 Буруйа буут,
 Түмүгэ суут,
 Түүн-күнүс
 Көтөрү көскөппүт,
 Чыычааҕы чыыптаппыт
 Чыычый уол
 Чырылык.
 Оскуола “оргуйбут”,
 Кылаас “кыынныбыт”.
 Соҕотох
 Суон биримиэнэ
 Суол ааныгар диэри
 Илинэйкэнэн иһийбит.

Уруогун үөрөппэтэх

Остуоруйаҕа:
 “Бавария,
 Татария,
 Саксония,
 Санта-Мария,
 Орто Халыма,
 Үрдүкү Халыма,
 Өссө үрдүкү Халыма.
 Бээ-бээ,
 Туох этэй?”.

Уруускайга:
 “Лермонтов,
 Лемешев,
 Чапаев,
 Чкалов,
 Чабылҕан,
 Сааскы кэм,
 Күһүңгү кэм,
 Билинги кэм,
 Дьэ, дьикти,
 Хайа кэм этэй?”.

Математикаҕа:
 “Үс муннук,
 Түөрт муннук,
 Уон муннук,
 Муннуга да
 Элбэҕэ бэрт.
 Оскуопка
 Аһылынна-сабылынна,
 Аата аан буоллаҕа.
 Тэннэһии.

Алгебра.
Альфа.
А.В.Д.С.
Эмиэ
Туохпут буукубатай”.

Биниги кцөллэрбитигэр
Үөскүцлэр:
“Муксуун,
Тууччах,
Сыалыһар,
Сыыс балык,
Күндүөбэй,
Күн арааһа барыта”.

Анатомияга:
“Тыга,
Быар,
Бүөр,
Үөлэр эт,
Оһоҕос,
Суон оһоҕос,
Дьахтар,
Эр киһи.
Дьэ, доҕоттоор,
Хайата хайатын киэнэ этэй?”

Сүрөбүлдэбит

Орон орото,
Сыттык сылааһа,
Сылбай уу
Утуйуу.
Аа... Оо...
Түү суорҕан,
Түүннээх күнүс
Түһ-тан,
Түлэс-балас,
Түүтүэйэлэни.
Оскуола суола
Умнууга хаалла.

Кылаас аана
Кый барда.
Сыһыйда,
Иһийдэ,
Ньимийдэ,
Ньамыйда.
- Туруон дуу?
- Суох.
- Олоруон дуу?
- Суох.
Барыан дуу?
- Суох, суох!

Айдаан.
Абыс чаас,
Чаас агаара.
Ийэтэ эрэйдээх
Ичигэс илиитинэн
Имэрийдэ.
“Ии-чигичик,
Уу-чугучук,
Чоруоһум,
Чоппуускам,

Чуораанчыгым,
 Туотанныырым,
 Туруон дуу,
 Олоруон дуу,
 Аһыан дуу,
 Барыан дуу?"
 Онно оҕото:
 "Аа... Оо...
 Илиим-атаҕым,
 Иһим-сһим,
 Сэбиргэҕим,
 Ээ...
 Дьэ өйдөөтүм:
 Төбөөм,
 Төбөм, төбөм, төбөм, эбит.
 Барбаппын,
 Айыккыы,
 Айыка, айыка".
 Үөһэ-аллара
 Түстүлэр,
 Онно-манна сүүрдүлэр.
 Суһал көмө кэлбит,
 Ыарыытын тута булбут.
 Нуу-һаа,
 Саат-суут:
 Албын эбит - раз,
 Атаах эбит - два,
 Оскуолаҕа
 Шагом марш.

Оҕо атаах

Оҕо атаах,
 Дьибэҕэ туттаах.
 Мааны дьураа,
 Манган тураах.
 Уон алтата,
 Уот сатата.
 "Уой да уой,
 Уол да уол!"
 Оннук сыгыты,
 Омун сырыы,
 Сыстан быһыы,
 Сыллаан ылыы.
 Сити эрээри
 Үөрөҕэр көппө.
 Үстэн өппөт,
 Сыһыллыы-хаалыы,
 Хараҕы аалыы,
 Хаһыаты аахпат.
 "Лекция, ах, па!"
 Танцыны дьаныйар,
 Киинэни кичэйэр,
 Сурунаала муода,
 Солунга-нуобайга
 Солкуобай да наада,
 Соол курдук.
 Убайа уунуоҕа,
 Аҕата аһыныа,
 Таһаһа татым,
 Ыстаана ыгым,
 Ытыс үөһэ сылдыар
 Ыы-дьыгыдык,
 Элбэҕи этиппэт:
 "Ээ, итини баҕас,
 Оо, ону баҕас.

Холоон ини,
 Хобул ини.
 Наадата суох,
 Наһаата суох,
 Туох буолуой",
 Математикаҕа малыгыр,
 Мааматынаан маргыар.
 Уруускайга оннуттан
 Убайынаан оспуор.
 Этэн көрдөххө,
 Эргичис гынар.
 Сангаран көрдөххө,
 Сапсыйан кэбиһэр.
 "Сайдан" үөскээбит
 Саха кыыһа диэн
 Саманнык эбит.

Уоруйах

Киинэ, видик,
 Остолобуой.
 Ой, ой, ой.
 Суох буолла
 Солкуобай.
 Малтыгыр,
 Мэлтигир.
 Ис сиэп,
 Тас сиэп.
 Аһабатах аан,
 Хоммотох хороон,
 Хой баһа
 Холорук.
 Ытыс соттуу
 Ыраас.
 Туора суолга
 Туора ыстанар
 Туһата суох.
 Суох мастааҕар кытаанар,
 Ымсыы ыттааҕар ытырыык.
 Өй туома
 Өһүлэ оҕуста.
 Суобас туома
 Сууралла түстэ.
 Сонноох сиргэ
 Сор быатыгар
 Суос-соботох
 Суодаллан турбут
 Ханас илии
 Ханас сиэпкэ.
 Уна илии
 Уна сиэпкэ.
 Чуор кулгаах,
 Куобах харах,

Талаан тарбах,
Сыгынньах илин
Сып гьннарда.
Ол да буоллар
Ол курдук,
Бу курдук
Булан ылан,
Буомнаатылар.

Албын

Эргэрбит эрбии,
Хараарбыт хаспах.
Хаар анна.
Тыраактар тыаһа,
Туяаара тойуга,
Туомускай ат,
Туох да туһата суох
Тохтоохун.
Инии-сүтүү,
Ингэннээһин,
Кыгнаннааһын.
Бары эттилэр:
“Кылааска кини эрэ
Кэлэ илик”, - дэстилэр.
Хангас түннүгүнэн
Хара харах,
Күөх харах,
Чабыл харах.
Кылгастыын-уһуннуун,
Суоннуун-синньигэстиин
Сирийэн көрө турдулар.
Уһуннук да уһуннук
Ону одуулааата,
Мань манаата.
Чаа-чаа.

Охтон түһэ-түһэ
Дыраадыйда.
Уонна дьэ
Кылааһыгар киирдэ.
“Мин, мин, мин
Кэлэн истэхпинэ
Куттаатылар:
Кутуйахтар,
Аттар,
Тайахтар,
Батыгырата-битигирэтэ,
Үрдүбүнэн түбүгүрэтэ,
Түгнэри тэбэн түһэрдилэр”.
Сымыйаа!
Сымыйа, сымыйа.
Атаба аахайбат,
Өйө өйдөппөт.
Уой даа!
Албыын!
Албын!
Албын!

Мэник оџо

Мэник оџо
 Мэник.
 Эргэл-двэргэл,
 Эмэгэтэ тэргэн.
 Тулук тумуһа,
 Туора кулута,
 Хонуу хомуһа,
 Ходоџой оџото.
 Сага чуораан,
 Чаап-чаап чаџыла,
 Чууп-чууп чоџула,
 Чолбонноох
 Чуо-чуочайык,
 Ыбийык-чыбийык,
 Ырааџынан ыдырык.
 Бытархай ырыа,
 Хаддырык хаһыы,
 Халлараан айан,
 Хобо хоһооно,
 Ходьорон тойуга,
 Тууй-сиэ!
 Туурата суох
 Туйгун уол.
 Оџону оройго,
 Аџаны атахха,
 Аллаах атас,
 Холлоох хоһуун;
 Хомуос баһа,
 Сутурук таһа,
 Суккун соно,
 Солко кура,
 Сонно тута
 Солуута суох
 Соркуой.

Уруокка марай,
 Таһырдыа сарай,
 Сарылатыы-орулатыы,
 Сатабыла суох
 Саһыгырыы.
 Сааскы салгын,
 Күһүнгү күлүк,
 Түүһнү түлүрбэх,
 Тарын үрэх,
 Таас хайа,
 Таба туттарбат
 Там татаџай.

Хаачыстыба

Дьэ, доџоттоор,
 Дьиз да дьиз.
 Биэс да биэс,
 Иэс да иэс.
 Дьэнкир арыы,
 Барыта кырыы.
 Өмүрэх үөрүү,
 Өрө салыы.
 Таас аана,
 Сага саала.
 Салгын ыраас,
 Барыта сараас.
 Омуна суох
 Остуоруйаџа киирэр
 Улуу тутуу.
 Аџыйах хоһоот
 Арсыын айах,
 Хаххан харах,
 Хатырык сарай,
 Хабды кутурук,
 Уһуор сутурук,

Солодой сойуу,
 Ботуччу буом
 Буорайыы.
 Абына-табына
 Саалга сарайыы,
 Хоско хоройуу,
 Соннуун соркуой,
 Бэргэһэлиин минн,
 Үтүлүктүүн үүт,
 Унтуулуун утуйуу,
 Хаатынкалаах хаптайыы.
 Хатынғыр өттө
 Хатыннаах алааска
 Хайы-үйэ
 Хаһыллыы.
 Моруос буйда,
 Абарыы бөбөнү абарда:
 Атах-бытах өттүн
 Атын сиргэ атаарда:
 Сэтинньига Сэмэнэби,
 Ахсынньыга Арамаанабы,
 Тохсунньуга Торуойабы,
 Олунньуга олоччу.
 Остуол ангара,
 Олоппос ангара,
 Наара анаара.
 Наар аанньа
 Кыбычыын кыыс,
 Ордуос уол.
 Оһох төрдө,
 Орон онно,
 Олобо суох
 Ооһуй муҥа,
 Муус сүрэх
 Мунгатыйыы.
 Хаачыстыба хаанньах эбит.

Иһэ-таһа хаарбах,
 Хайдыбыгы хаптарыы,
 Ойдубуту уоптарыы.
 Ол үрдүнэн
 Сурабын иһиттэххэ,
 Сокуоннай сорук,
 Соһумар сурук,
 Тэбэнэт эрэт,
 Тэлээр этии,
 Мэлээр сирии,
 Сири аннынан сэрэтии,
 Ситэ илиги
 Сибэккинэн симии,
 Симириктии
 Сибиинньэ курдук сигэнии.
 Норуот этэр:
 Эппиэттэтэр
 Эрэдэбиэи,
 Биригэдьири,
 Барараабы,
 Баһылыгы,
 Бастаах өттүн барытын.

Сэкириэт

Муннукка бутугуруур,
 Куукунаҕа кутугуруур,
 Иһити имитэр,
 Эрин эрийэр,
 Эппиэт эрэйэр.
 Этилиэхтээх,
 Кэпсэниэхтээх.
 Ээ, кэбис,
 Эрэйэ бэрт.
 Истибитэ иһигэр киирэн
 Эрилиннэ,

Мускулунна,
 Муус да муус,
 Сүүс да сүүс,
 Туус да туус
 Туман курдук.
 Саамай таптыыр санаспар
 Сарыабына Маайыспар
 Саманы эрэ сангарыам,
 Өрө тыынан кэбиһиэм.
 Этиэххэ дуу,
 Этимиеэххэ дуу?
 Этиэххэ дуу,
 Этимиеэххэ дуу?
 Оо, дьэ,
 Эрэй, эрэй, эрэй!
 Эппиэттирим,
 Эриллэрим,
 Эгэлгэтэ,
 Эмэгэтэ,
 Кэбиис!
 Кэбис, кэбис, кэбис!
 Сор буолла,
 Соһулан хаалла.
 Таһырдыа-һиридьэ киирдэ,
 Кинигинэйдэ,
 Кинэ киирдэ,
 Килэччи көрдө,
 Көлөһүнэ көһүннэ,
 Көстөр дьүһүнэ дьүүкөрдэ.
 Эмискэ ойон турда,
 Оройунан көрдө,
 Ол-бу диэки сүүрдэ
 Сөдүөрөбэ,
 Сүөкүччэбэ,
 Сэтэллээххэ,
 Суундунуйга,

Чаабыйдарга,
 Чообуйдарга,
 Чолоборго,
 Чалабарга.
 Тып-тып тыбыгырас,
 Лып-лып лыбыгырас,
 Сып-сып сыбыгырас,
 Сип-сип сибигирэс.
 Ньаалабайа,
 Ньалбаба,
 Чалбаба,
 Чаппата,
 Чап-чабыгырас,
 Чып-чыбыгырас.
 Эт бэстилиэт,
 Ээх этибиэт,
 Эриэн ыт.
 Эс, эс
 Эриэс кэпсэтии.
 Эрэсэнкэ.
 Кини киниэхэ
 Кэпсээтэ.
 Онгон эмиэ
 Киниэхэ, Киниэхэ,
 Киниэхэ, Киниэхэ!
 Мунгура биллибэт
 Бууттаах боппуруос.
 Адаба саба
 Ааттаах айдаан.
 Ай да ай,
 Ый да ый.
 Кый да кый кырбаһыы,
 Кыл сабаттан кыылаһыы.
 Уу харах,
 Уот айах,
 Солун суох,

Сор сурах.
 Агар агах
 Адьас тайах.
 Аас олох,
 Умуллубут оһох.
 Оџо суох,
 Ойох суох,
 Соџотох сор олох.
 Уой, оџолоор.
 Омуна суох
 Оруобуна итинник.

Арыгыһыт

Иэх-маах,
 Иэх-сиэх.
 Этиэх бэтиэх
 Эмэгэттэнии.
 Эрийэ-буруйа
 Эргитиһии.
 Илим иитии,
 Бири билии,
 Биэрэн тэбии,
 Мэнээк иһии
 Уох-чуох,
 Муор-туор.
 Онон-манан
 Орох тэбии.
 Орой харах
 Ойох арах,
 Ойдом олох.
 Ойо барыы,
 Хайа барыы,
 Халлыгырыы.
 Халыһыйыы.
 Сууммат сирэй,

Сутурук онно,
 Лобуй-ибий,
 Лоһуой төбө,
 Суорат мэйни,
 Соххор харах,
 Кырбас мурун,
 Кыһыл илии.
 Курулуйар куртах,
 Кур итирик.
 Үллэр үйэ,
 Саллар саас.
 Сааппат сирэй,
 Саппах санаа.
 Сатаммата,
 Салџалаата,
 Сахсылынна,
 Сарбылынна.
 Үөтэлээџи,
 Үөрэлээџи,
 Үөрөхтээџи,
 Үөскүөхтээџи,
 Үллэстэри
 Үллэннэтэ,
 Элэ-тиллэ
 Үлэлээбэтэ.
 Сайдам санаа,
 Сана хардыы.
 Саргы дьаалы.
 Саха дьоло,
 Дьоруой дьоно.
 Дьулуур үлэ,
 Дьоһун олох,
 Дьоллоох кэргэн.
 Кэлтэй кэлэн,
 Кэли соџоох
 Кимэн киирэн,

Кэпсэтгилэр.
 Эргэ быһыы,
 Быстах барыы,
 Быдан ыраах
 Бырах диэннэр,
 Ыксаттылар,
 Ылыннардылар,
 Ыпсардылар,
 Ыпсарар да буохлуохтара.

Уруккунан

Кэтит самыы,
 Килиэй сарыы,
 Киэн кириэһилэ,
 Килэгир таас.
 Талаан тарпыт,
 Таптал ааспыт.
 Талбыт сырыы,
 Талах тутуу,
 Таайан туттуу,
 Таара буолуу,
 Тахсан барыы.
 Лээбэй сэхэн,
 Лэбээр этии,
 Лэппиэскэли
 Лийий-лаһый,
 Либий-лабый
 Лийиргэйдии.
 Политүөрэх.
 Үөдөн тыыгтын.
 Хаһыат тайма
 Хаалын, сыгтын.
 Ыстаас ыраах,
 Ыстаан ыраас.
 Билии-көрүү

Бэйэ киэнэ.
 Күргүй-көбүө,
 Көхсү этитии,
 Күлүү-элэк,
 Көннүөрүү.
 Тэннээхтэригэр
 Тиэстии,
 Чиэстии,
 Чиэрбэлэнии,
 Бытыгырыы,
 Былыгырыы,
 Быһа-арда суох
 Бычыгырыы,
 Быгыылканан быгыахтаныы.
 Чаһыы, хаалтыс,
 Хара ачыкы.
 Лаппа дьаабы,
 Чаппа дьааһык,
 Чалбах көрүү.
 Чаллах тойон
 Былыргылыы бырайыахтаах,
 Уруккулуу уураахтаах.
 Аныгыны ахсардар да
 Айдаана,
 Дарбаана,
 Түбүгэ, түрбүөнэ.
 Үөрэтиэххэ,
 Үөрөниэххэ,
 Көбүлүөххэ,
 Көлүлүөххэ,
 Күнүстэри-түүннэри
 Күүгэн алла үлэлиэххэ.
 Эстии-быстыы,
 Элэйии-сылайыы,
 Сыылбатыйыы,
 Сындалыйыы,

Сыһарданыы.
 Сьаната үгүс,
 Сымыйа үгүс,
 Сынньалан олох
 Ордуук!
 Ордук!
 Ордук!
 Ордук!

Этиһиик

Эргэ олохтон
 Этиһиик
 Билигин да баар
 Ни-һиик.
 Ойуун уоһа,
 Мэнэрик биһһэ,
 Килэбир тииһэ,
 Киһи-киһиэхэ кэпсээбэт
 Кэмэлдытэ.
 Саа уоһа,
 Сабарай чаабый,
 Албас таарый.
 Амырыын ас,
 Таһырдыа ас.
 Сары да сары,
 Ору да ору,
 Ой дуораана олонхо.
 Тэлэкэй төрүөт,
 Бэйэтэ бэриэт,
 Былыргы быраак
 Тылыгар ыыраах,
 Уоһугар уураах,
 Уйгуур олох.
 Уот Уһутаакы
 Уолун уйдуур,

Абатын айдыыр.
 Ингэри бырах.
 Хараҥа былаас.
 Халлаан аана
 Халыр-халыр,
 Халыр-халыр.
 Хатат уота,
 Хаһа сыата.
 Сороҕо туос,
 Барыта буос,
 Буурҕа тойук
 Бутуйук.
 Энэ тириитэ,
 Бөрө тириитэ,
 Тиис тиискэ,
 Таас тааска.
 Икки атахтаах
 Ингэри үктээбэт
 Илиэһэйэ.

Табаах

Табаах -
 Таах сибиэ табаар.
 Былыыр-былыр,
 Былыыр-былыр,
 Урут үөскээбит
 Улуу дойдулар,
 Уһун үйэлэр
 Элбэх эбэлэр
 Эргэ олохтон
 Ингэн хаалбыт,
 Былыргы олохтон
 Быстан хаалбыт,
 Сыһыг-сыраан,
 Сытыйбыт сыт,

Быһата быт,
 Быс-быдаан
 Ыстырыыс.
 Абааһы тыла,
 Амырыын ас
 Айбардаата,
 Аан дайдыны сайдаата.
 Сыттаах сыгаара,
 Ырыган Ылдыа,
 Көтөх Көстөкүүн,
 Тэлэкэй төрүөх,
 Төттөрү сүһүөх,
 Тум, мээ!
 Эри эрийдэ,
 Эбирийдэ.
 Иннэ үүтэ,
 Кус түүтэ,
 Кумаабы сирэй,
 Кулука,
 Хоп-курдук хоруопка,
 Хоно барар хоодьохус.
 Араах атаба,
 Албас батаһа,
 Баллыгырас,
 Бар курдук баас,
 Сэллик үөнэ,
 Күөмэй бүөтэ,
 Күр түһүү
 Күппүлүү
 Күн сириттэн көһүү.
 Кыыс ыарахан,
 Хаан балахай,
 Үөскэх үйэтэ,
 Дьаат дьаамата,
 Дьахтар дьарыга.
 Аптека,

Амбулатория,
 Улуус, куорат
 Мунура Москуоба.
 Харах уута,
 Халтаһа таһа,
 Кэnnэкинэн кэлэнии,
 Кэмэ ааспыт кэрбэнии.
 Табаабы тардыан,
 Таһыччы хаалыан.
 Туруйа тумса,
 Чөккөй көхсө.
 Өйүкү-төйүкү
 Үөрбүтэ буолан
 Өкчөнөлүү.
 Уоту уобуу,
 Ол уоккар умайыы.
 Баары эттим-баральыс,
 Кырдыгы эттим-кырыыс.

Улахамсык

Түөс мөтөс,
 Ис мэтэс,
 Эмэх мас,
 Суон оһоһос,
 Аан аһаһас.
 Ай да ай,
 Халын харчы
 Хамсаабат,
 Халбан курдук
 Хаһаайын.
 Сөмүйэ чорос,
 Кэтэх чонос,
 Ыйда-кэйдэ,
 Кэлтэй эттэ.
 Эппиэт суох,

Подпись суох.
 Дотор суох,
 Тобох суох.
 Түн хааһах
 Түүннээх күнүс
 Төлүтэ тэбэр,
 Түксү!
 Олоро түс,
 Кэтэһэ түс,
 Бара тур,
 Тахса тур,
 Таал-таал
 Эмээхсин курдук
 Таас хоско,
 Лаах маска
 Хам сыстан,
 Харааран олорор
 Харах.
 Улуу киһи,
 Уу кыһа,
 Улабата суох,
 Улабата суох
 Улахамсык.
 Урут хайдах этэй?
 Эн курдук,
 Мин курдук
 Кинигирии,
 Хаһыгырыы,
 Килиэп анара кэнэйдэһи,
 Уу судураан суппайдааһыы.
 Тахсар күн,
 Суулар сулус
 Суол ааныгар
 Сохсолоһо түһэн,
 Соньуйдулар.
 “Кыра ычалаах
 Мааны киһи

Мантан антах
 Сир эппэт үһү”, -
 Дэстилэр.

Бостуук

Үүчээн иһэ үллэннэс,
 Далланнас,
 Ыаданнас.
 Күөс буста,
 Күн киридэ,
 Чаай кэллэ,
 Чабылаһыы,
 Быгыылка бүөтэ
 Пык гынна.
 Иэдэс тыаһа
 Пик гынна.
 Арай ону биллэбэ:
 Моой үрэх
 Эргэлээх өтөбө,
 Атыһыт алааһа
 Хатын билии
 Хатырыктаах,
 Сыгынахтаах,
 Ынахтаах,
 Чыычаахтаах
 Уонна били
 Сылгылаах.
 “Лээһэнкэй турабаһа,
 Лээһэнкэй кэрэмэһэ,
 Киргилэй кэрэтэ,
 Бугаев буулуура
 Бука бары
 Бэйэлэрэ бостууктар,
 Эйигиттэн баҕас
 Быдан ордуктар!”

Абыях хонугунан
 Айдаан,
 Ыт иилэн ылбатынан
 Ыстырыыс.
 Ыал устун
 Ыһылыахха диэри
 Ыстараап.
 Туох үлүгэр буолла диэн
 Тура экирээбиттэрэ.
 Үүнүүлээх “Үөс кытыл”,
 Бэтиэмэлээх “Биэс мундук”.
 Орто арыы,
 Кытыл арыы,
 Саҥа арыы
 Саралаан хаалбыт.
 Сэлиэһинэй, ньэһимиэн,
 Эбиэс, оруос.
 Олорчу
 Ооһуй ситимэ охторуу.
 Киргилэй кэрэтэ
 Бугаев буулуура
 Бука бары
 Буур табалы
 Бугуһуйа-бугуһуйа
 Бурҕаһа турдулар.

Кулууп

Дьэ, доҕоттоор,
 Арай бары
 Кулуул-кулууп,
 Онтон эмиэ кулууп,
 Үрдэ суох үнкүү,
 Үөрүү,
 Үрүмэччи.
 Кулууп аана,
 Хобулук тыаһа,
 Кыырай тэбии,
 Кыйык ырыа.
 Кыраман ыраах
 Барыта чараас.
 Кыһыл ойуун,
 Саһыл ойуун,
 Сайсары.
 Кулууп куруһуогар
 Кутулла түстүлэр:
 Кирилэ кийинтэ,
 Бачыгырас Маайата,
 Хачыгырас Даайата,
 Хотун Хоноһойо,
 Хоссоох Уйбаан,
 Хассаах Хабырыыс,
 Масчыттар-отчуттар
 Уонна
 Олоччу уруучукаһыттар.
 Кус быһый,
 Атах бөбө,
 Кып-кылбаннас
 Бэтэбэ.
 Күн уота
 Күөрэгэй күөтэ,
 Күнүскү күлүү,

Сааскы санаа,
 Саас сааһынан
 Сааһылааммыт.
 Магнайгы куолас,
 Иккис куолас,
 Үһүс куолас,
 Төрдүс куолас,
 Бэһис куолас
 Бэрт, бэрт, бэрт,
 Бэрэбиэркэтэ суох бэрт.
 Онтон эмиэ
 Оҕостон ордоотоон,
 Оһуобай оруолга
 Оонньуурбун ордоробун:
 Озоньорго,
 Эмээхсингэ,
 Илиэһэйгэ,
 Сибиэһэйгэ,
 Сириксэнгэ,
 Сэгэттэйгэ.
 Сибилигин сиэһии,
 Сиирэ-халты
 Сэри.
 Сэймэктэһии,
 Ири-хоруу,
 Эйэлэһии.

*/Сцена кэтэзиттэн оһуохайдаан
 кичрэн тахсаллар./*

Оһуохайдыыр оһуохай,
 Эһиэхэйдиир эһиэхэй.
 Тинилэхтэртэн тирэнэр
 Тирэнсэтэ тиктэрин.
 Оһуохайы олохтуур
 Оноо сонно оҕостун.
 Нуоһай лабаа хоонньугар

Көһүл ырыа дуорайыа.
 Төрүт номох эргийэн,
 Хатын мастыы ханыылыа.
 Ымыйах күөлүн үрдүгэр,
 Тараһай мыраан анныгар
 Таһаарыылаах үлэлээх
 Талыы дьоннор олороллор.
 Оһуохайдыыр оһуохай,
 Эһиэхэйдиир эһиэхэй.

Көлөөх нуруот

Умайа турар оһох
 Барыта баар этэ:
 Дьиэ, хотон,
 Гараж, саһаан,
 От-мас эйэ,
 Массыына уонна хамнас.
 Кыратык кыбыы,
 Кырыйан таһыы,
 Баартан баһыы,
 Барылаан таһыы,
 Тосту тутуу,
 Тоһуу-хоруу,
 Тоһо суох буолуой?
 Ханна олох,
 Онно тобох.
 Ол аайы сокуон.
 Наһаалаама, хотуой.
 Уолу уһарыгара
 Кыһыы кылатырара.
 Ийэни ийэнэн,
 Аһаны аһанан,
 Эһээ, эбээ,
 Ичигэс дьиэ,
 Остуол аһа,

Олоппос сылаана,
 Пенсия дэлэйэ,
 Элбэҕэ чуолкай.
 Кырдыаҕас чуо-бааччы
 Чорбойбутун
 Тон буорга тохтууругар
 Тоҕо-хоро уурара.
 Билигин атын:
 Ис нэлэс,
 Эмэнэ килэс,
 Эмп суох,
 Иринньэх оҕо,
 Иэппэт ынах,
 Ытырыык ыт,
 Кыбыстыбат кыыс,
 Уолуйбат уол,
 Эстибит эбээ
 Эрэлэ эстэн
 Иин диэки
 Эгэлгэтэ суох
 Иннэйэн эрэр.
 Тоҕо оннугуй?
 Остуол лаах,
 Киһитэ саах,
 Үлэтэ таах,
 Бүтүүтэ бүрүкүрээт.
 Буолумуна.
 Урут үс билигин сүүс,
 Урут түүн билигин күнүс.
 Уор да уор,
 Уор да уор.
 Эргит да эргит,
 Эргит да эргит.
 Эн билэбин,
 Мин билэбин,
 Кини билэр.

Сэттэ уон сыл
 Сиидэлээн,
 Эмиэрикэлэр эллэхтэһэн,
 Англиялар арыаллаһан,
 Кырдыксыты кыйдаан,
 Аһыммыты атаартаан,
 Халаабыты хааллартаан,
 Уоруйахтары олортоон,
 Бэйэлээх бэйэбиттэн
 Сиргэнэргин ситистилэр.
 Албынньыты атаарбакка,
 Ороспуйдары оомойдотор
 Көлөөх норуот
 Көөнньөн олорорун,
 Сир кэтэбэр
 Күн күлүгэр
 Уон өйдөөхтөр
 Күлүү гынан
 Күүгүнэһэ олороллор.

Төрөппүттэр муньбахтара

Учуутал:

Кылаас төрөппүттэрин

Төрүт иэстэрэ

Төлүүр кэмнэрэ

Кэлбитинэн,

Дьэ эрэ, доҕоттоор.

Дорҕоонноох

Тоҕо тардар

Тоҕой муньабын

Аспытынан ааҕабын.

Оттон били

Доромоонноох,

Дарамааннаах,

Даарыйалаах,

Хаарыйалаах,

Маарыйалаах

Суохтар дуу?

Төрөппүт:

Атын алгыс,

Айаҕа алгыс,

Харгыс, маргыс.

Онно хатан,

Манна хатан,

Хабырыныы,

Дьабырыныы,

Дьаам дьиэтинэн

Дьааһыктаах маҕаһынгна

Дьаабыланыы.

Учуутал:

Чиэппэр бүттэ.

100% сүттэ.

Бүттэ,

Түптэ,

Тэптэ,

Тэлээрдэ.

Эрэй энгэрэ

Эллэхтэһии.

Эбилик уруок

Оок, моһуок.

Куотуу, кубулунуу,

Ууну сууйуу,

Кураанаҕы кууһуу.

Куйаас ырыа,

Сыаната кырыа,

Хатана сылдыар харыа.

Төрөппүт:

Оттон мин уолаттарым

Ороһуун, Дороһуун,

Кыргыттарым

Кылаабаларым,

Кыһаллан-мүһэллэн,

Таһылан-таптанан

Табылыбыт оҕолор.

Үөрэхтэрэ үчүгэй:

Түөртэн түөт

Бииртэн биир,

Суотай суох,

Онтон ордук тугуй?

Кыһымматтар дии-днн

Кылаас муньаҕар

Кыбыһыннарыы

Кый-хай,

Кыламан уута,

Симэһин сиигэ,

Айах хайдар

Ааттаах

Абыс күннээх

Артыал мунһадын
Айдаана.

Учуутал:
Ороһуун, Дороһуун
Омуна суох
Уон хонук борогуул.
Убайа пахай,
Аһара хахай,
Хаһыакка тахсар ахан.
Имилли-мускулуу,
Сордон курдук
Сулукчуйуу,
Хатыыс курдук хаһыы.
Тилэх тэстэр,
Тыл сыстар,
Тыын быһаһаһа тыныны.
Тый! Түүн ырааппыт.
Тулук.

Төрөппүт:
Оҕо иитиитэ уустук.
Кыстык
Кыһалбата суох астык.
Аҕабыт Арамаан
Аар тайҕа,
Ылар ыраах
Ыга байан
Ындыы.
Байанай сайдыы,
Сай күһүн көстүү,
Көөчүктэни.
Түлүбүрүү
Төрөппүт иһи төлүү.
Сүбэли
Сүгэлэрин көтөбүү.

Оттон мин
Биэс төгүл мэтириэт,
Кэпсэтиибит сэкириэт,
Сибилегин сизэһи.
Сирэй сирэйинэн,
Харах хараһынан,
Харыйа хаара,
Хатын уута,
Хатырык суута,
Сулаһыы.
Сотору суугун
Субурутуу-сыбырытыы,
Сылаһыы,
Сылаастык утуйуу.
Оҕо ону өйдүүр,
Үөрүү үөгүлүү,
Үлэбэ биэс,
Үөрэбэ биэс
Эриэс.
Кинигэ лиһэ,
Сэргэх сэлэн,
Сэбэрэ тойук,
Хонон тура холорук,
Ол аата ордук
Курупчаахы курдук.

Төрөппүт:
Чэ, чэ, ээх,
Бэрт эбит.
Мин эрэйдээх
Эрим суох,
Солом суох.
Уох-чуох,
Муор-туор,
Маар-саар,
Сарайа көтүү,

Сайа түһүү.
 Сайын, кыһын
 Салларангы.
 Элбэх оҕо,
 Барыта тоҕо
 Тоҕойдор.
 Сороҕо ньоҕой,
 Атына ньаҕай,
 Ньамарайдар.
 Атыннык эттэххэ,
 Эриэн ситии,
 Этигэн хомус,
 Ибили тутуу,
 Иһирик ойуур.
 Оскуола
 Оҕону иитэр сокуона.

Учуутал:
 Оскуола сокуона
 Ол эрээри
 Бары иитэр
 Барҕа баайбыт:
 Силип Сэмэнэл,
 Силигирэс Маарыйа,
 Машинистка Даарыйа,
 Сүгэлээх Сүөдэр,
 Уһун Уйбаан
 Уруута-аймаҕа,
 Атастара
 Уонна эһиги бары.

Кэччөгэй

Кыллый-иллий,
 Кыра кытыйа,
 Кымыс иһии.
 Кырдьа барыы,
 Бырдьа бытык,
 Быс-бас.
 Быйан баһаам,
 Харам хаһаайын
 Хаппахтанна,
 Харбыласта.
 Атас, доҕор
 Тосту, туора
 Тоҕуоруспат.
 Кыыбый-хаабый
 Кыкырыйда,
 Кыһырыйда.
 Кылааннааҕы,
 Кыламаннааҕы
 Кыайбат үһү,
 Кыһаммат үһү.
 Үп суох,
 Үтү суох,
 Өртөн суох
 Элгэм суох.
 Туруу-олоруу
 Туора тэппэт,
 Сыта-тура
 Сыымайдаммат.
 Мурун анныгар мунньунуу.
 Тунуй кутурук,
 Туустаах сутурук.
 Туома-таама
 Топпот хоһоһо,
 Ыкса ыалларыттан

Ылар харыс.
 Ылам атах
 Ыста-кутта,
 Сыйда, быста.
 Ырбай Айах,
 Ыдьяа бокуонньук,
 Ууга өлбүт
 Уйбаан Уус.
 Билигин баартан
 Быатай,
 Биэтэй,
 Быырай,
 Быллай
 Хос аат биэрэн
 Хомуруйдулар.
 Кэлэйэн,
 Кэччэгэй диэн
 Кэпсээн киннилэр.

ОЛОНХОЛОР

Испирдиэн бухатыыр

/оҕолорго олонхо/

Кылаас чааһын
 Кыл мүччү,
 Сиирэ-халты баттаһаат,
 Сири-сибири
 Сиксигинэн сиргэйбит
 Сэһэнньит сиэнэ,
 Олонхоһут оҕонньор
 Орто дойдуну
 Оройунан ойуулаан,
 Аан дайдыны
 Атаһынан аамайдаан,
 Салгыны салаан,
 Ууну уобалаан,
 Унгоба суоһунан,
 Убаһас тылынан
 Хатын олоппос
 Хаадьянныар диэри
 Хамсана-хамсана,
 Хабырыта ыстанна.
 Остуол нөнгүө үһуутаан,
 Кылаас нөнгүө кыланан,
 Бухатыыры булла,
 Абааһыны аҕалла,
 Аллараа дойдуну аймаата,
 Үөһээ дойдуну үөртэ.
 Орто бараан дойду
 Күнэ көҕөрдө,
 Ыйа ыбыста,
 Бадараан курдук
 Батарыта үктэниэ.
 Сити курдук сэхэргээн,
 Ол курдук олонголоон,
 Охсуһууга утаарда,

Кыргызһыыга кыйдаата.
 Уоһа орбойо,
 Түөһэ мэтэйэ,
 Тэлэкэй собуустук
 Төлүтэ биэрэ,
 Олорбута эбитэ үһү.
 Биир оҕо
 Иэгэйэр икки атахтаах
 Хардыы сири хаампатах,
 Сүөм сири сүүрбэтэх,
 Таһыйа турар лабаалаах,
 Кэйэ турар иннэлээх
 Хара дэгиэ ойуурга
 Хаайтаран туран
 Хабыаланар, сапсынар.
 Халын липпэ хатырыктары
 Хайыта сыста,
 Оройун үүтүнэн
 Супту сурулуу турар
 Муос мутуктары
 Тоһута сыста.
 Биир оҕо
 Күүстээх санаата
 Күөнүн анныттан
 Көнүтэ ыстанан,
 Убайын уордарбыт
 Улуу Дьаалыны
 Уолугуттан ылан,
 Ый-күн ыһыаҕа
 Онгоруом диэн
 Атын дойдуга
 Аллараа дьаамаҕа
 Аттанна.
 Биир оҕо
 Улуу удаҕан буолан
 Хотторон эрэр

Хошуун доборун
 Харах ылбат намталыгар
 Дьардыама дьон быыһыгар
 Өлөрө үс сөкүүндэ
 Хаалбытын кэннэ
 Былыт быыһыттан
 Быгыылака саҕа
 Аптаах арыыны
 Быраҕан биэрбитин
 Биһиги киһибит
 Сьыһа туттуох
 Бэйэлээх буолуо дуо?
 Үс сүүс миэтэрэни
 Өрө ыстанан,
 Үс төгүл ыстанан,
 Үс төгүл күүстэнэн,
 Өбүрүмэ күөх үөдэни
 Үлтү сынһан,
 Холоонноох доборун
 Хоонньугар уктан,
 Этэнгэ эргилиннэбэ үһү.
 Дьэ, сити курдук
 Олонхону истэн олорбут
 Кылаас оҕолоро
 Олонхо иһигэр
 Ойон киирдилэр.
 Инники олорбут
 Испирдиэн бухатыыр
 Буутун тутан көрбүтэ,
 Кур оҕус холун
 Холбуу баайбыт курдук,
 Харьтын тутан көрбүтэ
 Хангыл ат көнтөһө
 Хатыйса мөхсөрүн курдук
 Курбуу тимир ингирдэр
 Лынкынаспыт эбиттэр.

Ирдиир санаата
 Иили эргийдэ,
 Тутар санаата
 Туомтуу баайда.
 Алаһа дьизиттгэн
 Абыс уон хаамыыны
 Абыста атыллаан,
 Тусаһатын томторугар
 Туоллан турдаҕа үһү.
 Ир суолларын ирдээн,
 Тон суолларын тордоон,
 Тоҕус күннүк сирин
 Тонгорунан торумнаан,
 Абыс күннүк сирин
 Атаҕынан саамылаан,
 Халлаан оройун
 Тоҕус томторун
 Тохсус оройугар
 Тогоһо курдук
 Тура түстэ.
 Омунугар
 Омурдубут салгынын
 Уоппутунан туран
 Ордоотуу турдаҕа:
 Дьэ, буо!
 Төрдүс халлаан
 Төрүт түөлбэтин
 Галактикатын
 Хаҥас муннугар
 Хабырыта ыстанар
 Хатан Часкыйа,
 Халлаан бухатыыра,
 Биһиги кылааспыт
 Кылаан кыргыттарын
 Аҕала тарт.
 Унаар-мэнээр

Күөх далайга
 Ханна баара
 Көстүбөккэ туран,
 Хатан Часкыйа обургу
 Хардарбакка эрэ
 Хаадыах гыммыта,
 Халын хаардаах
 Үөрбэ былыт хайа
 Үөлэс төрдүн курдук
 Үнтү сыгыннахтанан кэбистэ,
 Онтон, добоор,
 Уһун ураҕас
 Умһааһын буолбатах
 Уһун дьураа
 Уолан бэрдэ эбит.
 Күнгэ көөчүктэнэр
 Киһи киэнин
 Кэрэттэн кэрэ
 Киилэ буолан биэрдэ.
 Күн бытархайдарын
 Холбуу туппут
 Хаастаах хараһын
 Хамсатан ылла.
 Саһарҕалаабыт күн курдук
 Уостаах тиһин
 Холбуу тутан,
 Холку бэйэлээхтик
 Хомуруйа турда.
 Дьэ, дьэ, дьэ!
 Бор, бор, бор!
 Мин диэтэх киһини
 Үүт үрүмэтин курдук
 Үүрээри,
 Мас сыһын курдук
 Тамнаары,
 Тас дойдуттан

Табыам диэн,
 Орто дойдуттан
 Охсуом диэн,
 Ох курдук онгостон
 Охсуһа оонһуур
 Оҕо санааһын
 Сапка эрий,
 Маска баай
 Эбэтэр мас курдук
 Мантан бара тарт.
 Биһиги киһибит
 Кулгааһын кулугута
 Кулугуруу түстэ.
 Сиһин ороһунан
 Тимир интирдэр
 Тилигирии түстүлэр.
 Ол икки ардыгар
 Кылааһын уолаттара
 Бухатыырдар буолан,
 Ээмиллэ кустар
 Былыттар быыстарынан
 Көмүс аалытын
 Ыһа бырахпыт курдук
 Көтөн элээрэн,
 Супту сурулаан
 Халлаан аранатын
 Хангас муннугар
 Хап гына түстүлэр.
 Биир бэртэрэ,
 Киристэпизэл бухатыыр
 Бэтиэхти-бэтиэхти
 Чоһунан чолбоотуйа,
 Уотунан уһуура,
 Холун этэ хоронолоно,
 Сиһин этэ силигирии
 Баттаҕа-бэскитэ

Үөр ыстыык буолан,
 Өрө уһуурбахтыы,
 Сир сибэтнэйэ
 Сээркээн сэхэн оҕонньор
 Сэмэй сиэрдээх этиитин
 Сип курдук
 Силипкэ тийэн,
 Талбыт курдук
 Талахха баайан,
 Хатан Часкыйа
 Халлаан бухатыырыгар
 Кыахтаабынан кыһаллан,
 Күүстээбинэн көстөн,
 Илдьити илдьит курдук
 Ситэрэн-хоторон,
 Үргүүк чабырбабынан
 Үөгүлүү турдаба.
 Дьэ, доҕоор!
 Аан дайды айылыабыттан ыла,
 Сир Ийэ
 Силистэниэбиттэн ыла,
 Орто дойду
 Улуу урдустара
 Аллараа дойду
 Уоран-талаан барар
 Ардай аһылаахтарын кытта
 Ардырбаһан олорбуттара.
 Ону баара
 Санаабатах өтгүн санатан,
 Өйдөөбөтөх өтгүн эндэтэн,
 Суулла турар
 Сулус уйатыттан
 Киһини киһи онортообут
 Күн кэтэбиттэн
 Кэрэ дойдуттан
 Кэлэрин кэлэн баран

Мааны ыалдьыт буолбакка
 Бара охсон хаалбыккын.
 Млечнэйинэн бигэммит,
 Хамыйахтарынан хаампыт,
 Үргэлинэн үттэммит,
 Салгына суоҕунан саатаабыт,
 Сардананан сапсыммыт
 Күн тула көрүлээбит
 Күүстээх күөх буулуур аттаах
 Халлаан Бухатыыра,
 Хатан Часкыйа
 Ыалдьыппыт,
 Хаптагай кулгаах истибэтэх
 Халыан ардабын
 Халын хаар курдук
 Халытан баран,
 Кылаас кыргыттарын
 Кып гыннараат,
 Кымньыы чабылбан аттанан
 Сүллэр этигинэ куустаран,
 Сулуһунан сууланар
 Солко күөх куйаарга
 Куугунуу турбут үһүгүн.
 Сээркээн Сэхэн оҕонньор
 Сага ыалбыт
 Ылыктаах эппиэти
 Ыгтар үһүгүн.
 Онуоха, доҕоор,
 Үөйбэтэх-ахтыбатах
 Үөрбэ таас хайалар
 Өрө үүнэн тахса-тахса
 Үлтү ыстаннылар,
 Хаптагай кулгаах истибэтэх
 Хабараан тыаһа
 Уот сэбирдэх буолан
 Чуһугуруу турда.

Уу харах уян көрбөтөх
 Улуу муоралара
 Өрө үллэ-үллэ,
 Миискэни умса туппут курдук
 Кууран истилэр.
 Ол икки ардыгар
 Уот будулҕан муора ортотуттан
 Хатан Часкыйа бухатыыр
 Ийэлээх аҕата
 Ракета курдук,
 Кэрэ манан аттарын
 Мииммитинэн
 Дэбдэс ғына түстүлэр.
 Сир дьонуттан
 Ситэн туран,
 Силигилээбит
 Сэргэх сэбэрэлээхтэр,
 Ыраас хааннаахтар,
 Көмүс мөһүүрө таҕастаахтар.
 Туоратынан барбыт
 Толуу мааны дьон
 Буолан биэрдилэр.
 Үс күөс быстына
 Үөлээннээхтэрин көрсөн
 Өмүрбүт курдук,
 Отут сыл улаҕатын булларбат
 Чолбон чаҕыл харахтарынан
 Орто Аан Ийэ дойду ааттаахтарын
 Аннаран көрө турдулар.
 Дьэ онтон
 Аар Дапсы тойон
 Аан Ийэ дойду
 Айылыайыттан ыла
 Аппатах айаҕын атан,
 Сир симэҕэ ситэ илигиттэн
 Өмүрбэтэбин өмүрэн,

Хаапыла уу таммахтыы илигиттэн
 Көрбөтөҕүн көрөн
 Уордайбыта биллибэт,
 Уйадыйбыта көстүбэт.
 Кэмниэ кэнэҕэс,
 Хомнуо хойут
 Көбүөлүү турбута,
 Күүстээх холорук буолан
 Күн улаҕатыгар
 Күлүкүс ғынан хаалла.
 Саймааран саҕарбыта
 Хаардааах самыыр буолан
 Хамыйах сулус кэтэҕэр
 Халыйа турда.
 Дьэ, дьэ, дьэ!
 Бор, бор, бор!
 Эниги сир дьонун
 Үрүҥ күнтэн сурастааха
 Үөрэҕи баһылаан
 Үттэниэхтэрэ диэн
 Үөрдэр этэ.
 Билибэтэххит бэрдиттэн,
 Утуйбуккут уһунуттан,
 “Хатан Часкыйа,
 Таах сылдыахтааҕар
 Тахса сырыт”, - диэбитим.
 Чугаскыт бэрдиттэн
 Кэлэ-бара таарыйа
 Сырдыгы кыбынан,
 Сындыыс аттанан
 Сып - курдук
 Баран кэлбиттээх.
 Сүрдээх үлүгэрдик
 Сүөм түһэн
 Сир дьонуттан
 Кэлэйэ быһыытыйбыт.

Кулгаахтарын эрийсэн
 Куйаары умнубуттар.
 Миллиардынан ахсааннаах
 Сир курдук сирдэртэн
 Бири да
 Билбэт эбиттэр.
 Күн кырдыан,
 Сир быстан,
 Быһылаан буолуутугар
 Барар, кэлэр суолларын
 Солообот эбиттэр.
 Хатан Часкыйа
 Хаана хамсаан,
 Тымыра тыгыалаан
 Мун саатар
 Кылаан кыргыттарын
 Сойбут суолларын
 Солууллара дуу диэн
 Сойботон кэлбит этэ.
 Быыл курдук
 Быыкаа сиргит
 Аллараа дьонун кытта
 Аахса сатыахтаабар
 Ахсаан сиппэт ыраабынан
 Халлаан акыйаанын
 Сир курдук
 Силигирия үүммүт
 Сииктээх оттоох-мастаах,
 Магнит аттаах,
 Эйэ-дэмнээх
 Сирдэрин булан,
 Сибээстэнэ охсун.
 Күннүт ыалдыан,
 Көнүтэ ыстанар
 Күнэ үүннэбинэ,
 Атабын-илиитин

Ыкыктан кэбистэбинэ,
 Эниги сиргит
 Куйаар аһылыга буолан
 Уот байбалга батары түһүө.
 Ол иннинэ
 Сырдык аалынан,
 Биллэ илик
 Бэргэн минэнэн
 Атын сиргэ
 Күн сириттэн
 Көһүө этигит.
 Инньэ диирин кытта
 Эппиэт истибэккэ,
 Күөх салгын курдук
 Күлүс гыммытарын
 Көрбөккэ да хаалбыттар.
 Көрөн баран
 Чыпчылыһыах бэтэрээ өттүгэр
 Алаас аһаарын саба
 Солкол күөх көбүөр танас
 Көстө түстэ.
 Ол ортотугар
 Хайа даһаны кэпсээнньит
 Сатаан сааһылаабат
 Кэрэттэн кэрэ дьүһүннээх
 Кылаас кыргытгара
 Кылбаһан олохолор эбит.
 Биниги дьоммут
 Сөрү диэн сөһөн
 Бэри диэн бэркиһээн,
 Үс күөс быстыга
 Өйөкү-төйүкү
 Олорон баран,
 Кыргытгара
 Кыраһыабайдара бэрдиттэн
 Кыбыстан,

Утары кыайан көрбөккө
 Көхсүлэринэн эргийэн,
 Ону-маны
 Сураһыах курдук
 Буолан истэхтэринэ,
 Олонхот оҕонньор
 Абааһы уолун
 Аахсар ырыатын
 Хайыта барбытыгар
 Өй киллэрэн,
 Өмүрүөхтэрин иһин
 Кылаастарын иһигэр
 Кыргызтарын кытары
 Олонхо истэ
 Олороллор эбит.

ОҢУОХАЙДАР

Саамай кыраларга оһуохайдар

1. Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Детсад дьиэбэ кэлэбит,
Дьиэбит курдук киирэбит.
Күнү быһа бэһиэлэй,
Оонһуур, уруһуй дэлэгэй.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Тустуук, быһый уолаттар
Тэлгэһэбэ тэбинэллэр.
Сэмэй, мааны кыргыттар
Оһуор үктээн оонһуулар.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
2. Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Эгэлгэ кэрэ кэпсээннээх,
Тобохтоон бүппэт тойуктаах
Иитэр эдьиний эйэбэс,
Сангарар тыла сайабаһас.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Тальы мааны оонһуурдар
Түмсэр хоско үөрдэллэр.
Брыа-тойук, музыка
Абылаан ылан мусталлар.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
3. Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Элбээн мустан кэлбиппит,
Эйэлээх буолар эбиппит.

Силим, киистэ, харандаас
Син биир бүппэт аны саас.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Сибэккени сатыбыт,
Бэлэктири билэбит.
Пласталин аттанан
Айаннатан аһабыт.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.

4. Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Кыыдаан кыһын нуурайан
Күнгээ сытан таалалыыр.
Талах аайы чыгычаахтар
Тырыбыныы көтөллөр.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Саха дьиэтин таһыгар
Майдаан ыһыах чабаарда.
Ийэ куту дуоһугар
Оҕо күнэ сандаарда.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.

5. Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй.
Субуруһан бардыбыт,
Маайы көрсө таһсабыт.
Сибэккинэн симэммит
Кырдал устун хаамтыбыт.
Оһуохайдыыр оһуохай,
Эһиэхэйдир эһиэхэй,
Хара, үрүг, аранас
Атас-доһор буоллубут.

Ылаам-дьэллэм ырыгалаах
Онуохайдаан ойдубут.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.

6. Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Сага дьылга харыйа
Киэргэттибит сандаарда.
Энэ, бөрө, саһыл, киис,
Кэмпиегт кэһии дэлэгэй.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Тос-тос тыаһыыр тайахтаах
Офонньорбут уруйдуур,
Сир симэбэ, хаарчаана
Сиэттистибит, көр-күлүү.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.

6. Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Саха дьонун түмсүүтэ,
Окко киирэр үөрүүтэ
Кымыс, саламаат күндүлээх,
Быһый, күүстээх, көрүдьүөстээх.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Силис будьур тардынар,
Ходуһа күүтэн долгуйар.
Обо-аймах мунньустар,
Алыы-сыһыы манньыйар.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.

8. Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Ийэм миэхэ тикпитэ,
Ийэм миигин киэргэтэр,
Ийэм миэхэ ас астыыр,
Ийэм миигин үөрэтэр.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Ыалдьан хаалар кэмнэрбэр
Ийэм миигин эмтээччи
Кэлэр-барар кэмнэрбэр
Ийэм миигин симээччи.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.

9. Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Буору, сыһы хаптапыт
Сага хаары көрсөбүт.
Торулуур тобус ыйдарга
Салгын мөтүн тыынабыт.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Эһэм миэхэ кэпсиирэ
Тымныы обуһун туһунан.
“Халын хаарга күөлэһийэн
Тулуурдаах буолуон”, - диэбитэ.
Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.

10. Онуохайдыыр онуохай,
Эниэхэйдиир эниэхэй.
Подготовка дьэтигэр
Сүүскэ диэри суоттуубут,
Алфавиты биллибит,
Сатаан ааҕар буоллубут.

Онуохайдыр онуохай,
 Эниэхэйдир эниэхэй.
 Кэрэчээн ойуулаах кинигэлэр
 Сэһэнньит буолан биэрдилэр.
 Уруучука, харандаас тутуурдаах
 Остуол аайы муһуннубут.
 Онуохайдыр онуохай,
 Эниэхэйдир эниэхэй.
 Учуталлар кэлэллэр,
 Омук тылын биэрэллэр.
 Онуохайдыр онуохай,
 Эниэхэйдир эниэхэй.

ҮТЭЛЭР

Бөрө сокуона

/чгэ/

Улуу Эбэ хотун
 Доллоһуйар сүүмэбиттэн
 Сөрүүкэнэн үөскээбит,
 Солко суугунас тайбатыгар
 Биһиктэнэн бүөбөйдэммит
 Тыа кыыллара
 Тын хатыгыта
 Тымпы таһыгар
 Тыгалаһа түстүлэр.
 Эһэ кырдыаһаһы
 Тойонуттан туоратан баран,
 Сур бөрө сокуон таһаарда:
 “Аһылык буолар кыыллар
 Аһыйабыттарынан сибээстээн,
 Оһону онорор
 Улуу сокуону таһаарабын.
 Куобах кулгааһа туруута,
 Кус куорсуна үүнүүтэ
 Хаас хаамар буолуута
 Хат буолар
 Хаарыан дыһалы
 Хааччийын”, - диэтэ
 Быстыахтара дуо,
 Быһылаан буолбутун
 Быһыһыр инниттэн
 Сыбыс сыгынньабын
 Сыһыыга сырбастылар,
 Сыалаах өттүлэрин
 Сымсын сыһыдылар,
 Хатыһыр өттүлэрин
 Ханнын хаарыдылар.
 Кус кукаакыны,
 Хаххан хабдыны,

Саһыл саарбаны
 Сабартан атыны
 Сатаабат буолбуттар.
 Түөрт атахтаах көтөр,
 Икки атахтаах саһыл.
 Быраабыла быраһаай,
 Тайға сокуона ньыппай.
 Сүр бөрөҕө сурук киирдэ,
 Эппиэтэ: “Ёрунда, сограждане,
 Дьонго конституция,
 Биһиэхэ проституция”.
 Онтон-мантан уурастылар,
 “Манньык олох бэрт эбит”, - дэстилэр.
 Уһугун, төбөтүн билбэтилер,
 Иириэхтэригэр диэри эристилер.
 Бахтыарыйа барбытын,
 “Баһаабырды” диэн буолла.
 Ортоку ыарыы турбутун,
 “Уустугурдуу” дэттилер.
 Сур бөрө урдустара,
 Үрэх баһын төбөлөрө
 Мээнэ ыппыт бэдиктэрин
 Оһолорун уоптулар,
 Кыргыттарын кыайдылар,
 Ийэлэрин эмтилер,
 Аһаларын амсайдылар.
 Этэ-сиинэ эстибит
 Эһэлэрин, эбэлэрин
 Эбии паек биэрэн
 Электээтилэр.
 Бөрө обургу
 Бөбөргөөтө,
 Таһара курдук
 Тайға үрдүнэн
 Таһымнаата.

Иэдээн

Ыскылаат иһигэр
 Ыга баайылыбыт
 Кууллаах сизмэлэр
 Кутулар сыттылар.
 Аам таһыгар
 Ахсаана биллибэт
 Эргитиигэ испииһэктэммит
 Эбиэс.
 Кутуйах да
 Кулубалаах буолла.
 Күөл кытытынаабы
 Күтэрдэри көрсө түһэн
 Бастаах өтүлэрин
 Барытын хамыйда.
 Сусуукайдаһа түһээт,
 Сотору үлүгэр
 Суута, сокуона суох
 Сурук тарбанна:
 "Аата-ахсаана суох
 Агар кырыы
 Аһыгыт.
 Баайгытын бас билин,
 Аҕа ууһунан араһын,
 Агар кырыы абыраныаххыт".
 Үөрүүнү кытта
 Үллэстэ оҕустулар,
 Үтүмэ тийбэт үөрүүтэ,
 Ураҕас тийбэт уйгута.
 Күөл күтэрдэрэ
 Көрүөх бэтэрээ өртүгэр
 Сизмэлэрин сиэн,
 Симэлитэн истилэр.
 Кулубалар куомуннаһан,

Кутуйахтары хомуйа тардан:
 "Хонукка курууска агардыгытын
 кутун", - диэн
 Суостаах соустук
 Соруйан кэбистилэр.
 Боростуой эрэйдээхтэр
 "Баартан бардын ээ", - дэстилэр.
 Куруусканан тийэ куттулар.
 Ыаҕас күлүүс
 Ырбас гынна.
 Тэлээнискэй аан
 Тизэрэ түһэрин кытта
 Элбэх атахтаахтар
 Эппиэтэ суох,
 "Камаз" сиһэ
 Хаадьянныар диэри
 Хаалаан баран
 Хаһыырда турдулар
 Соһумар үлүгэр
 Сор буолла.
 Оҕобутун диэбити
 Оройго оҕустулар.
 Ийэбитин диэбити
 Эмэһэҕэ тэптилэр.
 Итэҕэс аҕалбыкка
 Эбэн истилэр,
 Биэрбэтэххэ
 Пеня аахтылар.
 "Уулусса унуор
 Ойдом турар
 Оҕо дьэтиттэн
 Уорун - диэн
 Ордоотоон кэбистилэр
 Ойдуохтара дуо?
 Уорабыт диэн
 Оһолго түбэстилэр.

Хасынабыт диэн
 Хапкаанга хаптардылар.
 Хара хапсыыр
 Хаарыйдаба,
 Ыраас дууhalара
 Ырайга сырыгтаба.
 Көмүөл мууна
 Куугунуурун кытта
 Көскөйө уойбут күтэрдэр
 Көспүттэр үһү.
 Аһаардара хаалбыт
 Аһпаар кутуйахтара
 Кураанах истэрин
 Быакаччы курданаат,
 Сайылык ыалларыгар
 Сайылыы барбыттар.

АТАСТАРБАР

Агастарбар найааннар*Рыкунов Николай Михайловичка*

Икки кыһыннаах эрэйгин
Элийэ баттаан быраҕыа.
Халын тастаах хоһооннун
Хаҕын эрэ хаалларыа.

Билиг ини отуу иһигэр
Энсиэлиада батятын.
Сүүрбэ төгүл сотуллубут
Хоһооннун хайгыы сыгарын.

Еремеев Калистрат Дмитриевичка

Уруһуйга, ырыаҕа, хоһоонго чорбохтоох,
Ойо тутуутунан ордуктаах
Үлэһит киһи.
Дьизэлиин, тэлгэһэлиин сиппит,
Үчүгэйкээн үс оҕолордоох.
Калистрат билигин да эдэр, чэгиэн
Сынтараалката кутталлаах.

Кривошапкин Василий Васильевичка-Маайыскай

Атаһым миэнэ Маайыскай
Кэбэкэнгэ саарыскай,
Күндүтэ-мааныга хатыыстай,
Саайыскай да Саайыскай.

Парникова Анна Алексеевнага

Хоһоонун эрэ аахтарбын
Ыанньыйабын да ыанньыйабын.
Бэйэтин биирдэ эмэ көрдөрбүн
Төбөбүн сүтэрэн көрдөнөбүн.

Слепцов Гаврил Гаврильевичка

Кылаас иһэ дьизэрэнкэй,
Кылаас таһа дьизэрэнкэй,
Таба үктээ, дьизэрэнкэй,
Халты тэбин, дьизэрэнкэй.

Дунаев Александр Григорьевичка

“Отуу уотугар” кытарпыт,
“Туллук хаарыгар” хатарбыт
Кинигэтин булан аахтым,
Үөрүүбүттэн өрө көттүм.

[Faint, illegible handwritten text]

КЭТЦЭЭННЭР

Суоруна тардыгта

/кэпсээн/

Сүлүкүүн тахсыбыт кэмэ. Бүлүүнэ сүүрдүбүттэр, биһилэх көрбүттэр. Ойбонно олорбуттар, остуол хаамтарбыттар диэн былыргы оонһуу үгэниээн турар кэмэ.

Көмүлүөк оһох аан диэки чанчыгар, көннигэр да диэххэ сөп, даардаах, бурдук тардар суоруна турар.

Кыра оҕолор: “бүгүн таас тардабыт” диэн киирбит-тахсыбыт ыалдьыттарга кэпсээн оностоллор.

Уоту умулларан, биир киһи өлбүт аатыран даар анныгар “өлө” сытыахтаах. Суорунаны олбу-солбу кэлэн тардыахтаахтар. Кэлэн тарпыт киһи дылбатын туһунан суоруна кэпсир, ону “өлө” сытар киһи истиэхтээх, бүттэхтэринэ туран, эн тускунан суоруна манньык кэпсээтэ диэн сэхэргиэхтээх.

Бүгүн киэһээнни аһылыгы эрдэ аһаан, оҕолуун-улаханньын уна оронно мустан олордудар.

Биир киһини өлбүт онорон, ытаабыта-сонгообута буолан даар анныгар сытыардылар. Уоту умуруордудар. Оҕолор күлэн кыччыгынаары гыннахтарына оройго биэрэллэр.

Таас тардыгта сааланна. Биир киһи балай-эмэ тардан истэбинэ суоруна манкытын быата быһа ыстанна. Тыһаа оноро саатаата, онтон оһох кылам гынар уотугар кэлэн онордо быһыылаах.

Иккис киһи ортолуу тардан истэбинэ кыһыл оҕо уһуктан, ытаан эһиэхтээтэ, суоруна тардыгта тохтоото. Эмтэрдэ быһыылаах, оҕо ах барарын кытта, бэйэтин туһунан балайда элбэҕи истээри гыннаҕа буолуо, суорунатын уһун собуустук тардан бүтэрдэ.

Үһүс киһи кыахтааҕа биллэр, түргэн үлүгэрдик кулугуратан истэбинэ, күнүс сиккэй лэпшиэскэни хото сиэбит “өлө” сытар киһи-бит, кырдыҕас ынах ыныранарын курдук, тот баҕайытык утуруктаан баабынатын кэбистэ.

Дьинэ иһинээҕи ыһимийэн олорбут дьон, тулуйбакка, күлсэн ньиргиһэ түстүлэр. Ол үлүгэр буолбут дьонно туох сүлүкүүнэ чуҕаһый, өлбүттүүн-тыыннаахтыын туран кэллилэр.

Идэһэлэр

/кэпсээн/

Күһүн баайдар идэһэ буолуохтаах сүөһүлэрэ сүтэн хаалар идэһэммит. Сири-дойдуну бараан көрдүүлэр да булбаттар. Ким уорбута, ким сиэбитэ эмиэ биллибэт. Тоҕо эрэ дьаданы ыалтан сүөһү сүппэт.

Тыгкыйы уорар диэн аатырдаллар да тутуллубута, байбыта, харчыга, көмүскэ эргиппитэ эмиэ биллибэт. Сөп буолар сүөһүлэрэ, сылгылаах, сөһиэ эрэ собуустук олоорор ыал.

“Хайаан да Тыгкый уорар буолуохтаах, киниттэн атын ким да итиннигинэн дьарыктаммат”, - дэһэн олохтоох баайдар сүбэлэһэллэр.

Биир күһүн сүбэ түмүгүнэн нэһилиэк бастыг баайа олоор алааһыгар, түөрт үүт күрүө далга идэһэ буолар уонча убаһаны, биир оччо байтаһын сылгылары үүрэн аҕалан хаайаллар. Бу түүн баайдар хонон, сарсын манна өлөрөн, этин тизээн барыахтаахтар.

Тойоттор мусталлар, сирэй оһох тигинэччи оттуллар, ас арыгы тардыллар. Салгыы көр-нар, хаарты буолар.

Хас идэһэлээх ыал аайыттан биирдии хоодуот киһи харабылга ананар. Сөп-сөп, арыт ыт үрдэбинэ, тахсан көрөллөр.

Харабыллар сарсыарда идэһэлэнэ тахсыахха диэри эбээһинэстэрин толоруохтаахтар. Уолаттар олбу-солбу сулбурута ойон тахсан көрөллөр. Сылгылар аһаан кэбиргэтэ турар буолаллар. Уолаттар арыт хаартыһыттары көрөн, аралдьыйан хаалан мөбүллэллэр. Дөрүн-дөрүн ким эрэ сүүтэрэн, кыһыы-аба саһата өрө күүдэпчилэнэ түһэр, ким эрэ сүүйөн күлүгэр иминэнэ олоордо.

Арай эмискэ айдаан бөбөнү тардан, босхо сылдыар, үс уордаах ыт үрэн тоҕо бардылар. Харабыллар, буулдыа курдук, таһырдыа элэс гыннылар. Хаартыһыттар тохтуу биэрдилэр, саһа түспүт моонһоһон курдук, истэн хоноһон олордудар. Ыттар саналара арҕаа сыыры өрө дабайан сырса турдудар быһыылаах.

Уолаттар киирэн, солуну кэпсээн өрүкүттүлэр. Алаас үрдүнэн ааһар улахан суолунан сыарҕалаах аттаах киһи чуҕаһаабыт ыттары кымньыынан сыһа-халты дайбыыр быһыылаах. “Өрө харбатын түһэн туох ааттаах уордаах ыттарай, Тыгкый түөкүн кэллэбинэ үрүөххүт суоҕа, айаххыт хам барыаҕа”, - дии-дии ааста, ыттар экирэтэ турдудар.

Дьинэ иһигэр эмиэ күө-дьаа буола. Сирэй оһоҕу тигинэччи

отуннулар. Остуолга ас тэрлэн, кыратык холуочуйуу, араас кэпсээннээхтэр бииртэн биир бэһиэлэйн таһааран истилэр. Бары даҕаны ыттарга улаханньык эрэннилэр. Билигинэн чаас аҥаара холбурдаабынан: “Нохолоор, тахсан көрүг эр”, - сорук кэллэ. Ону эрэ кэтэспит курдук уолаттар таһырдыа тэп ғынан хааллылар.

Дал аана аһаҕас, аттар суохтар. Быстыахтара дуо, уолаттар чугунгаһа-чугунгаһа киирэн тыллыыллар.

Бары үөрбэ курдук ойон турдулар. “Эккирэтин” диэн биир куолаһынан хаһытаатылар. Дьыэлээх дьахтартан, кыра оҕолортон уратылар сус ғынан хааллылар.

Сирэй оһох уота үөрбүт-көппүт курдук өрө күлүбүрүү турда. Танара долбууругар, остуолга турар ыһырынньыктар остуол хотойорунан сылаах эти, алаайыны, чиеппэрдээх бытыылканы киһи аҕыйаабытыгар дьэргэчи сырдатан көрдөрдүлэр. Ол ас ситэ аһамата, таһырдыа хабыс-харанга.

Аттар суоллара ол алааска, бу алааска, онтон олох да хаһа сылдыар сир сылгыларын суолларыгар холбоһон хаалбыттар.

Ол курдук баайдар бу да сырыыга идэһэлэриттэн ыгыстарын соттон кэбистилэр.

Идэһэлэрин ким үүрбүтэ күн бүгүнүгэр диэри билибэккэ хаалбыта үһү.

Көрдөһүүтүн толорбута

/кэпсээн/

Былыр киһини көрдөрбүтүнэн туран албынныыр, балыйар дьоннор кэпсээнгэ сылдыаллара, ол эрээри хаһан даҕаны харыла-рыттан харбаппат этилэр. Оннугунан аатырбыт Тынкый диэн киһи олорон ааспыта үһү. Ити туһунан эдэр сааһыгар хоту оройуон-нарынан үлэлээбит, билигин Хангалас улуунун иккис Дьөһөнүгэр олорор Борисов Савва Лукич кэпсээбитэ.

Колхозтааһын иннинэ ыаллар үрэх бастарынан, соболоох күөллэринэн, от үрэх кытыыларынан, бултаан-алтаан, сорохтор быстан-ойдон, ыһыллан олобуттара. Сүөһү интээн, кыахтаах өттө сиемэ ыһан, баайдарга хамначчыттаан, айахтарын интэтэр этилэр.

Ким ханна кэлэрин-барарын билсиспэт буолахтара дии. Арай биир саас, Тынкый куоракка нэһилиэгин баайын көрсө түһэр.

- Оо, тойонуом, миигин илдэ таҕыс, туох да тутуруум суох, диэбит Тынкый. Тойон киһи ааттаах атынан сылдыар буолаҕа дии.

Өттүк баттанан туран: “Сөбүлэһиэххэ да сөп этэ, ол ғынан баран мин биир усулуобуйаны туруорабын, ону толорор буолаахкына”, - диэбит.

Ол усулуобуйаны кыайыам дуо, ол тугуй диэбит Тынкый.

- Эйиигин уоруйах, албын дииллэр, миигин кыайан албынныыр буолаахкына, илдэ барыам этэ, ону хайыгың?

- Ээ, кэбис, доҕоор, эйигин туох ааттаах киһитэ албынныа буолаҕай, - диэн Тынкый саллыбыт. Турбахтыы түһэн баран тойоно: “Чэ-чэ, барыс”, - диэбит.

Аара элбэх хоммуттар, куораттан Кэбээйигэ тийиэхтэрин наада. Тынкый хоммут ыалын ахсын тымтык тыыра-тыыра, тоһута тутан, баайан сиэбигэр уктар үһү. Сорох баайыта улахан, сорох баайыта кыра буолар эбит. Былыр кумааҕы суоҕа. Тахсан киирэн баран, тымтык маһынан соттолоро. Тынкый ат маннайгы сынһабылыгар тыаҕа чохчойо барар идэлээх. Чөһөчөккө эбэтэр мас хайдыбытыгар холбуу баайылыбыт тымтыктарын кыбытан иһэр эбит. Тойоно ыйыттабына: “Наада буолуоҕа, сылдыар манан эрэ бүтүө суоҕа”, - диэн иһэр.

Унньук айан бүтэһиктээх күнэ. Аара уонча хонон бүгүн киһээ дьыэлэригэр тийиэхтээхтэр.

Күн аайы буоларын курдук тойоно уолга муһаны биэрбит, бэйэтэ чэпчэкилэнэ хаалбыт. Тынкый эргилэн көрбүтэ, киһитэ

тиэтэйэ-саарайа иһэрэ үһү. Сырбаты толору танас-сап, ас-үөл эбит. Тынкый атын түргэтэтэн испит, тойоно: "тохтоо", - диэн ханыгыр. Ээ, онтон Тынкый аты охсон кэбинэр, ону эрэ кэтэспиттин дыэтигэр чугаһаабытын билбит ат аһыахта ууналаан хаалар. Тойон сап-сатыы хаалаба ити.

Улуус кулубатыгар үгсүү кириэр.

Тынкый түөкүн нэһилиэк баай кинитин халаабыт үһү диэн кэпсээн бөбө тарбанар.

Тынкыйы ыгыран ылаалар, хата, кинилэрэ холку бэйэлээхтик кэпсиир.

Сааскы ылааны күнгө тугу гынаахпыный, ичигэһэ да бэрт, сырбада олордорбут эрэ хаартылыбыг. Кини наар сүүттэрэр, ол да буоллар ооньбуу турар. "Кини олох хаартылаабатахпыт" - диир, тугунан дакаастыгы диэн ыйыталлар.

Ооньбуут хаартыбыт бу баар диэн сөп соҕустук имилибит хаартыны сиэбиттэн ылан көрдөрөр.

Тойон өрө баргыа түһэр: "Сыбыс-сымыйанан, киниттэн мин тугу булан ылаары хаартылаахпыный?" "Бүтэһигэр аттаах сырбатын таһаастары сүүйтэрэн кэбиспитэ", - диир Тынкый. Тойоно онно өлө сыһар.

- Нохтоо, тугунан дакаастыгыны? - диэн тойоттор ыйыталлар. "Хотторбут бэһээлкэлэрин аара тохтообут сирбит ахсын хаалартаан испитим", - диир Тынкый.

Улуус кулубата бэрэбиэркэ ыһпыт, бэһээлкэлэрэ, тымтыктара эппит сирдэрин ахсын кыбыллан тураллара үһү.

Урут даһаны сокуону тутуһаллар эбит. Тынкый кыайылаах хаалар. Дьэ онон, Тынкый тойонун көрдөһүүтүн толорбута үһү.

СЦЕНКАЛАР

Өйдөспөтөхтөр

/көр-күлүч сценка/

Сценада икки олоппос, остуол. Офонньор кирир, ол-бу диэки көрүтэлиир, остуол туоратынаабы олоппоско олорор.

- Ооньуур дьыно: 1. Офонньор
2. Кыыс
3. Врач

/Маңан халааттаах, стрелизатордаах кыыс ааһан истэгинэ/

- Офонньор - Тыкаам, сага бырааска көрдөрүнэ кэлим.
Кыыс - Ол седьмой хоско кирирээр, билигин тохтоо.
Офонньор - Пахайбын даа, ээ, ээ, хайдах-хайдах бабайыный.
Кыыс - Дьүлэй эбит дуу, ол седьмой хоско кирирээр /Кыыс ааһар/
- Офонньор - Хайдах-хайдах бабайыный, сирбэс хоско диэтэ дуу, ама оннук хос баар үһүө. Нууччалыы күлдүгүруулар да тугуу да истибэппин. Биһиэхэ нууччатын ааһан омугар тийэ кэлэллэр. Сиэн нэрим олох да нуучча оскулатыгар үөрэнэллэр. Сылга уоннуу даһаны үөрөспитим буоллар наадабын додо курдук көпсөтөр кырдыаһас буолуом этэ. /Кыыс төһөнөн истэгинэ/
- Офонньор - Тыкаам-тыкаам...
Кыыс - Сөп-сөп, олоор, врач билигин манна кэлиэбэ. /Кыыс тахсар/
- Офонньор - /Олорбохтуур, ол-бу диэки көрүтэлиир/ Хайа сахха тимирэн хаалылар. Ыксааммын балбаахпын хоннорбокко кэлбитим. /Нуучча кыыһа кирир/ Хайа, нуучча эбит дии /Эал диэки хайыһар/ Кими эмэ бөрөбүттэппит киһи.
- Врач - Деда, не беспокойся, я кыра саха билэр.
Офонньор - Сахалыы билэбин диэтэ дуу?
Врач - Пока там нельзя, давай здесь кюпсаа.
Офонньор - Кэпсээ диигин дуу, кэпсээн суох, олоруу үчүгэй.
Врач - Тобуонь кайдагы ?

Б У Ъ Я К И Н И А

- Офонньор - Туох диэтэбэ буолла?
Врач - /улаханнык саңарар/ Тобуонь-тобуонь кайдагы ?
- Офонньор - Тобугун даа ?
Врач - Тобуонь-тобуонь.
Офонньор - Ээ, ээх-ээх. Төрүөх үчүгэй-үчүгэй. Улахан ынарым төрөөтө, тыһаһаһым сага хамсатан эрэр.
- Врач - Сага это слово "новый" да?
Офонньор - Сага-сага. Ынахтан сага баранчаак кэлэр, хата, оҕобор биридэ эмэтэ үт аҕалыам.
- Врач - О чем вы говорите, учугай да?
Офонньор - Үчүгэй-үчүгэй, оҕото тыһы.
Врач - Сотуал бар?
Офонньор - Бар диигин дуу?
Врач - Кашель-кашель, сотуол бар?
Офонньор - Сөп-сөп, өйдөөтүм. Оттон бэкээринэбит алдыаннаһына эмээхсиним хааһыны баһас буһарааччы. Билингитэ бурдуктаахпыт, пенсиябыт суотугар икки куул бурдугу аҕалан биэртэрэ.
- Врач - О боже, ничего не пойму.
Офонньор - Хата, эйбэс-сайаһас оҕо кэлээхтэбит сатаатар-сатаабатар да түһэрсэн иһэр. Сотору уу саха буолара буолуо. Сыччыый, саха уолугар кэргэн тахсаар.
- Врач - Говорит-говорит, ничего не пойму. Ладно. Нога учугай? Кра альдыар или улаган альдыар?
Офонньор - Ноххо диэтэ дуу. Бээ-бээ. Ээх! Өйдөөтүм, сиэним уол дэтсээккэ сылдыар, уол оҕо нохо буолар. Хайы үйэ нохоо диэн тылы билбит. Хата, бу кыыс сотору уу саха буолсу.
- Врач - Да что такое, учугай да?
Офонньор - Үчүгэй-үчүгэй.
Врач - Кооссуун учугай да?
Офонньор - /сөһуһар/ Тугу-тугу диигин?
Врач - Кооссуун альдыар да?
Офонньор - Көссүүн да?
Врач - Да-да, кооссуун-кооссуун?
Офонньор - Эс-эс. Эһэ-һэ-һэ... ол былыргы дьыала. Ону

С Ц Е Н К А Л А Р

- Сэргэй - Чэ-чэ, наһаалаама.
 Мэхээлэ - Тоймосуйума, догоор, саатар тыажа тахсан хабахха тыыммат инибин. Горбачев ханна да тиний, тугу да туой диэбитин өйдөөбөккүн дуо. /арыгыны Акыым иннигэр уураллар/
 Мэхээлэ - /Ойон туран куруускатын уунар/
 Чэ-чэ, Акыым, кут, эһэни аһата охсуохха, элбэхтик аһаатабына элбэҕи биэриэҕэ.
 Бары - Бээ-бээ эн олоҕор, кырдыагас киһи Акыым бэйэтэ аһатыа.
 Мэхээлэ - Мин да аһаттахпына туох да диэбэт ини. Уокка баҕас сатаан кутар инибин. /олорор/
 Акыым - /цена кытымытыгар баран/
 Аал уопшун, аан Ийэ дойдубун күндүлээтэҕим буоллун /кутар/. Баай байанайбыт, күндүлэн илии тутуурдаах, өттүк харалаах ыыт /кутар/. Өлбүт өбүгэлэрбитин күндүлүүбүт/кутар/
 Мэхээлэ - Бу оҕонньору тохтогун эрэ, арыгыбытын барытын уокка кутаары ғынна дии.
 Акыым - /төннөр/ Чэ, оҕолоор, уот үчүгөйдик ылаа. Булт иһин, сынньалаҥ иһин, элбэх куобах иһин, баҕар, тайах түбэһиэ ол иһин, эһэ да түбэстин ол иһин. /Охсуннараран аймалаһан, иһэн истилэр./
 Уйбаан - Оҕолоор, айылбаҕа сылдыар, көстөр тула олорор үчүгэй буолбат дуо?
 Сэргэй - Бэрт бөҕө буолаҕа дии, анардас салгынын ырааһын оокото.
 Сэмэн - Эр дьон буолан барыспыт элбэх, кэргэттэрбит эрөйдээхтэр дьизэлэригэр ньырылаһа олодохторо. Паапабыт куобах аҕалыа дьэн кэтэһээхтир буолахтара дии.
 Мэхээлэ - Ол иһин этэбин ээ, ойоҕу илдэ сылдыахха дьэн. Күнү быһа куобах сүгэн ньохчойдобуна салгын сизбит амтанын билиэ ээ.
 Ньюкулай - Оччоҕо арыгылыырын, көңүл дьахталлары анекдоттуурун тохтуур ини.
 Мэхээлэ - Саамай сөп. Оччоҕо дьахталлары ылбаппыт /күлсүт/. Арба даҕаны ити муус манан куо-

- баҕы ыларбыт хаалла. Сэргэй, ити барыта эн күөйбөккөҕүн.
 Сэргэй - Ити үлүгэр лаанкыга хайдах күөйүөхпүнүй?
 Мэхээлэ - Оччоҕо иннин күөйэ ытыаҥ этэ буолаҕа дии.
 Сэргэй - Син-биир төннүбэтти барбыта.
 Акыым - Ыраах этэ.
 Сэмэн - Мин бири кэпсиим эрэ. Арай сыыр анныгар биир киһи ытан түптэлэттэҕин ахсын маатыралыыр. Сотору-сотору ытар. Көрбүтүм, биир хап-хара сордоох миэхэ уун-утары тиэрэ көрөн иһэр эбит, оттон ону ыллаҕым дии, ол куобахпынан бүгүн чемпион буоллум быһыылаах.
 Бары - Хайа, сууйуута?
 Мэхээлэ - Икки үрүүмпэни субуруччу.
 Акыым - Бээ-бээ, наһаа түһүмэ.
 Уйбаан - Бөөлүүнүгүнэн обуустахха, бүгүн дьиннээх тыа иччилэрэ буолахпыт дии.
 Ньюкулай - Бөөлүүнүгү барыта Мэхээлэттэн, дьизэтигэр хаалларан кэбиһиэх баар этэ.
 Мэхээлэ - Эн эрэ бэркин /ойон тулар, сугуругун туттар/ Хата, үчүгэй аҕайдык.
 Ньюкулай - Мотоциклы "Ойбон" күөлгэ түһэртэҕин буоллар дьизэбит таһыгар балааккаинан хонуох этибит дуо. /Мэхээлэ үтүктэ-үтүктэ олорор/ Конуок этибит-конуок этибит.
 Акыым - Бэээрэ, оҕолоор, ити хаалын, хата анекдокку-тун саҕалааҥ.
 Мэхээлэ - Туох ааттаах анекдотунан иирбит оҕонньоруй.
 Сэргэй - Оттон кэпсэтэ түһүөхэйиҥ ханна куотуох аһы.
 Уйбаан - Арай биридэ икки табаарыстыылар киһээ борунуйга кэлэн истэхтэринэ куобах бэлтэлэн олорор үһү. Куобах-куобах дэсифлээр. Ханна-ханна? Ол чөҥөчөк төрдүгэр. Өрүһүспүтүү ытан түптэлэттэлэр. Куобахтара кирийэр. Өрө тэптэрдибит быһыылаах. Хаста да ыталлар, куобахтара хаптайар.
 Сэргэй - Оннук-оннук, ботуруон ороскуота ахсаанга кирибэт, кылаабынайа куобаҕа буолаҕа дии.
 Уйбаан - Оттон чугаһаан көрбүттэрэ, маагынын

- сарсыарда Макаар оџонньор олон баран хаһыат чиеппэрин хаалларбытын сордообуттар.
- Бары - /“Пахай” дэһэ түһэллэр./
- Мэхээлэ - Чэ, дыиннээх олоххо баар анекдоту үстүү үрүүмпэнэн сууйарга.
- Акыым - Биһиги айылбабытыттан ордук кэрэ айылба суох. /Үчүгэй айылга иһин, үчүгэй булт иһин Охсуһуннараллар/
- Уйбаан - Айылбаба сылдыһы эр киһиэхэ разрядка, эр киһи анала
- Сэмэн - Саатар көңүл кэпсэтэр инибит, сөпкө эттим ини.
- Бары - Оннук-оннук, саамай сөп, бэргэн этии.
- Ньукулай - Көңүл арыгылыыгыи.
- Мэхээлэ - Көңүл охсуһабын
- Акыым - Дожоттоор, ону-маны тыллаһыман
- Сэргэй - Мин маньыкка түбэспиттээхпин
- Бары - Чэ-чэ, хата, бу үчүгэй.
- Сэргэй - Арай биридэ мунгхалаан мәлийдибит, мураан үрдүгэр тохтоон чэйдээтибит, төһө өр олоҕо дохпунт буола. Түүн буолбут быһыылааба. Суоппар дьиэбитигэр тарбатта, этажтаахтар тастара барыга саһаан мас. Силип дьиэтигэр кэллэ, малын-салын түһэрдитбит, ол кэмгэ бэйэтэ саһаан кэтэбэр бара сырытта. Арай массыына хоннон эрдэбинэ киһибит ыһыы да хаһыы, үөхсэр, кузовтан тутуһан баран ыппат. Массыынаны тохтотон: “Хайа, Силип, туох буоллун?” - дэһиһэбит. Эһиги миһигин соруйан тоһорон өлөрөөрүгүт, деһянаба хааллараары гынныгыт дуо... Дьиһкэрдэр диидин бөгүөхтүүр. Күлүстүбүт, мин быһаара-быһаара дьиэтигэр киллэрдим. Кэргэнэ уунутары өтүк баттанан турар эбит. “Бу баһайы олох ирэн кэлбит буолбат дуо?” - диирин кытта таһырдыа тэп гынан хааллым. /Кэпсээн быһыыгар сэргээһин, күлсүч/
- Мэхээлэ - Доготтоор, бу дыиннээхтэн дыингнээх анекдоту дорџоонноохтук сууйарга. /Иһэллэр/ Аһаан иһин аһаан иһин, сууйан иһин, сууйан

- иһин. Өссө ким анекдот кэпсирий? /Мэхээлэ Акыым ойзоһунттан биһир бытыылканы ойутан ылар, күөрэһнэтэр./
- Бу тугуй? Бу тугуй? /Күллэрэстиир/. /Акыым былдыаан ылар улазатыгар уктар/
- Акыым - Бүгүн сөп буолуо.
- Мэхээлэ - /эмиз ылар/ - Бу тугуй? Кыратык, кыратык /күллэрэстиир/
- Акыым - /арыгыны сулбу тардан ылар/ Уйбаан, Сэргэй, Акыым сынньанар ордук буолуо дэһинэн тураллар, тахсаллар.
- Сарсыардаангы төбөбүт эмэ буолуохтаах, бултуо этибит буоллаба дии, - дэһиһэллэр.
- Мэхээлэ - Куобак наадата суох, сынньалана наада. /Мэхээлэ, Сэмэн, Ньукулай улахан итириктэр./
- Ньукулай - Эбинэ түспүт киһи, үчүгэйдик утуйуо этэ.
- Сэмэн - Бу киһи даһаны, санаабын уу харахха эттин.
- Мэхээлэ - /сөмүэттин чочос гыннараат тахсан барар, тутта киһирэ биһир бытыылканы имэрийэ-имэрийэ, ууруу-ууруу/ - Хаһаанарым оџото сыттаба эбээт. /Уолаттар куруускалаах чэйдэрин тоџо ыһаллар, Мэхээлэ дэлэчи кутуталыыр/.
- Сэмэн - Бастың хаһаас иһин.
- Ньукулай - Бастың хаһаасчыт Мэхээлэ иһин.
- Сэмэн - Саамай сөп /иһэллэр/.
- Мэхээлэ - Арба остуол ырыалаах буолуохтаах.
- Ньукулай - Кырдык даһаны, чэ эрэ, Сэмэн, тардан кэбис.
- Сэмэн - /ылыыр/ Үүнүү колхоз кыһабын Үүттээх сүөгэй далбардаах
- Ньукулай - /күллэрэстиир/ Хаһаангыттан дьахтар буолбуккунуй. Өссө кыыспын диигин дуу, көрүөх баар этэ.
- Мэхээлэ - Эмиэ туохпунт үүтэй-туматай.
- Сэмэн - Ылаа да ылаа диебиккит дии. Ньукулай, Ньукулай, Ньукулаай!! Тоџо наһааылыгыи, хата эн миэхэ маньыгы быһаар эрэ. Иллэрээ сыл тоџо үөхүккүнүй?
- Ньукулай - /Сэмэни уолугуттан ылар/ - Оттон тоџо

Мэхээлэ

сирэйгэ охсубуккуиуй? /онтон охтон мээкэй дэһэллэр, устунан утуйан муннулара тыаһыыр./

- Көр-нар, үчүгэй буолбат дуо /арыгы иһэр, бцк тцһэн олорор, тоцхоннуур, быыһыгар өзцйэр./

Акыым

- Атыттары билбэппин, миэхэ бэрт да бэрт. /киирэр/ Хаһан эрдэ тураллар, хаһан бултуулар. Сарсын киһһээ дьиэлэригэр: "Бул суох, киһитэ элбэһэ бэрт", - диэхтэрэ. Арыгыны да кээмэйдээн аһаатахха ас буоллаба дии /тахсар/

Мэхээлэ

- Ас бөһө буоллаба дии, баар дуо? Үчүгэйдик аһыахха, үчүгэйдик бултуохха. Үүнүү колхоз кыһабын, Үттээх сүөгэй кыһабын, ээ, ээ, уолабын.

Ол кэмнэ быыс сабыллар.

ПЬЕСА

Биллэрийн

/пьеса/

Ооньуур дьоно:

1. Сиидэр - дьизэлэх озоньор
2. Сөдүөрэ - Сиидэр эмээхсинэ
3. Зоя - почтальонка кыыс
4. Ирина Михайловна - сэбиэт секретара
5. Мотя уонна уолаттар, кыргыттар
6. Озоньордоох уоллара
7. Афоня - саллаат, озоньордоох уоллара

/Быыс аһыллыан иннинэ өрөгөйдөөх саха марша эбэтэр бойо-бойой хороовой ырыа иһиллэр. Музыка бүтүттэ быыс аһыллар. /Пьеса устатын тухары режиссер музыкалаан биэриэн сөп./Сценага Сиидэр, кини эмээхсинэ Сөдүөрэ уонна уоллара чэйдии олохоллор./

- Сөдүөрэ - /уолугар/ - Тыкаам, убайың бинигини, дьонун-сэргэтин ахтыбытын ааһан, сирин-уотун, саалыырын ахтыбыт буолуохтаах, ботуруон сээк булан, бэлэмни сырыт эрэ.
- Сиидэр - Тыата - үүчээнэ суох табыллыбат кини буолуохтаах.
- Уол - Ээ ону баҕас булулуо.
/Уолаттар-кыргыттар цэрэн-көтөн аймалаһан киэрэллэр/
- Мотя - Уой, тугун үчүгэйэй, тугун үчүгэйэй.
Кыргыттар - Уой даа,
Кырдык буолуо дуо?
Кини итэҕэйинэ суобун курдук.
Бу күнү төһөлөөх кэтэспипит буолуой
.....
- Мотя - Хайдах хайдаһый, хайдах эрэ түүл курдук.
Сөдүөрэ - Хайа, тыкаларыам, туох ааттаахха бачча үөрдүгүт?
- Мотя - /Ойон тиийэн, Сөдүөрэни төбөтүн сыһыары тутан, кууһан ылар/
- Кыргыттар-уолаттар - Уой, Уой, /өрүсүһэ-өрүсүһэ/ - Кыайыы

буолбут үһү. Кыайыы буолбут
/ытыстарын таһыналлар/

- УРАА !

/оҕолор бары / - Ураа! /озоньордоох
эмээхсин кытталлар/

- Ураа!

Мотя - Сибилегин араадыйаҕа иһиттибит.
Салайааччылар: "Концерта бэлэмнэ-
эн" диэтилэр.

Уолаттар кыргыттар - Мотя сөпкө эттэ, концеры баҕас бэлэм-
ниэхпит.

- Кырдык даҕаны.

- Чэ, оҕолоор, бардыбыт.

- Дьизэлэхтэр, кулуупка кэлээринг.
/"Хайыһар" ыллы-ыллы тахсан
бараллар/

Сиидэр - Оҕом сыһа.

Сөдүөрэ - Кэлэр ини.

Сиидэр - Сэрии бүттэҕэ дии, кэтэһэрбит эрэ хаалла.

Сөдүөрэ - Чэ, озоньоор, хайдах буолабыт, арай
оҕобут субу киирэн кэллин.Сиидэр - Хайдах буолуохпутуй, оттон үөрүү
буолаҕа дии.Сөдүөрэ - Хата, хайаан, кыайыы диэн тылы истэр
күннээх эбиппит ээ, хара сордоохтор
төһөлөөх алдьархайы онорбуттарың туох
ааттаах ааһан ситиэ буолаҕай.Сиидэр - Арыы үрдүгэр уу дагдайбат, кырдык
үрдүгэр сымыйа ыттыбат. Биниги кырдык
иһин туруулаһар дьон кыайыахтаах
буолаһыгыт дии.Сөдүөрэ - Озоньор, ытым оҕотун иитээринг диэбитэ,
булчут ыт оҕото диэбитэ, эппитин курдук
буола, таайыттан аҕалаар эрэ.Сиидэр - Арба, кырдык, аҕалылыа этэ.
Эмээхсинэ, үлэбитигэр тахса сылдыахха
/тахсан истэхтэринэ почтальонка Зоя
киэрэр./

Зоя - Дорооболорун!

Иккиэн - Дорообо, тукаам. Кыайыы буолла дииллэр,

- Зоя - кырдык дуо?
- Кырдык-кырдык. Хонтуора диэки дьоннор мустан эрэллэр. Сага-ингэ элбээбит.
- Сөдүөрэ - Биһиэхэ сурук баара буолаарай?
- Зоя - /Суумкатын хаһар/ Суох быһыылаах, суохха диэри.
- Сиидэр - Чэ-чэ, тахсыахха. Суруктааһар буолуох бэйэтин көрүөхпүт турдаҕа.
- Зоя - Мин тохтуу түһэн барыам, атабым сылайда.
- Сөдүөрэ - Сөп-сөп. Тыкаам, сынньан. Оһох үрдүгэр сылаас чэйи баар. Чэйидээ.
- Зоя - /остуолга бүк түһэн ытыыр/ Сэбиэт секретара Ирина Михайловна кириэр.
- Ирина Михайловна - Хайа Зоя? /Зоя аттыгар олорор. Зоя Ирина Михайловнага саба түһэр. Ирина Михайловна Зояны баттаһын имэрийэр/
- Бу оҕонньордооххо дуо?
- Зоя - Афонялара.
- Ирина Михайловна - О..... дьэ үлүгэр эбит. Булан-булан бүгүн. Зоя олорор, сирэйин-хараһын соттор.
- Зоя - Ира, почтальоннуур наһаа куһаҕан эбит.
- Ирина Михайловна - Сэрии бириэмэтэ буолаҕа дии, мантан антах үчүгэй буолуо, биллэриилэр суох буолуохтара.
- Зоя - Афонялара суруйбут этэ: "Берлингэ кэлэбит, кыайан эрэбит кэтэһинг, чэ уонна кэллэхпинэ сиһилии кэпсиэм", - диэбит этэ. Дьонноро олох кэлбитин курдук санаан олороллор.
- Ирина Михайловна - Сэрии кэмигэр буолуохтааһын курдук этэ. Оттон бүгүн. Бу үөрүү, кыайыы буола турдаһына... Ыраахан...
- Зоя - Өлөөнө эмээхсин атаахтатап ахан ииппит сиэнин биллэринтин истэн баран, иирбит курдук эрэ буолуо дуо, араас тылы сагалалара өйбүттэн тахсыбат.
- Ирина Михайловна - Сэрии буолбатаҕа буоллар ыал буолбутум ырааһыт буолуо этэ. Эргилибэтин бил-

- лэрбин да Соппуруоммун кэлиэ диэх курдук саныбын.
- Зоя - /Ирина Михайловнаны кууһар. Ирина Зояга саба түһэр./
- Ирина Михайловна - Таптал диэни билэ иликпин, тапталлара арааһа наһаа/сирэйин-хараһын соттор/. Атыны экирэттиэхпин санаам буолбат. Чэ... холобур... Төрөөбүт норуоппутун, төрөөбүт дойдубутун таптыыр буолан кыайыны ситистэхпит дии.
- Зоя - Бу биллэрини эи биэриэн дуо? Афоня Катяга күн аайы сурук ыйытар этэ. Үнүгү суругу тутан баран: "Чэ, аны сурук күүшэппин, бэйэтин күүтэбин" - диэбитэ. "Кэллэр эрэ сыбаайбалам кыргыттар былдыахтара", - дии-дии дьиэтигэр сүүрбүтэ. Ирина Михайловна, таһынааһы ыал Толиктарынан ыгытаахха.
- Ирина Михайловна - Кэбис, маннык суругу бэйэбит туттарыахтааһыт.Хонтуораҕа тахса сылдыахха эрэ. /тахсаллар/ /Сиидэр саҕата./. Бири ыстакаан чэйи иһэ түһэн бараммын эт нэрээттэтэн кэлиинэ, оҕом сыһаа этимсэх бөҕө этэ.
- Сөдүөрэ - /кириэр/ Айыы айа, дьиэни-уоту сөргүтүөх баар этэ. Уолаттар кустууллара буолуо, кусчуттарбар уу саппыкыта, /лэппиэскэ, чэйи бэлэмни-бэлэмни/ балаакка, арба, оҕонньорум билэр буолуохтаах буолларым этэ.
- Сиидэр - /кириэр/ Сыантырбыт диэки сага-ингэ элбээбит хаста эмэтэ субуруччу саанан ыгылаатылар, арааһа салют ыталлар быһыылаах, ону истэн турдум.
- Сөдүөрэ - Үөрээхтээминэ, кинилэр да боруонга дии-дии олорон-угуйан ылбакка үлэбэ умса түспүттэрэ. Арба даһаны, уу этэрбэһин, балаакканы, эрэһинэ тыһыны булаар эрэ.
- Сиидэр - Бээ-бээ, киһини үгү ыгыһыма, бастаан кэлиинэр. Муһунуннар туох-туох

- Сөдүөрэ - былааннаах буолаллар.
- Чэ-чэ, кэлэн баран чээйдээр, Миитин иннинэ баран кэл. Ыккын аҕалаар, Кэлэн иһэн Катяба сылдыар, сахалыы ырбаахым дьугдүүрун көннөрө илпитэ, бүтүрдэбэ буолуо, ильдэ кэлээр. Оҕом эрэйдээх истэниһэ, асчыта, дьахтар буолар киһи.
- Сиидэр - /истиэнэгэ баран хаартысканы көрөр Сөдүөрэ эмиз кэлэн кэккэлэһэр. Сиидэр ыйар./ Бу сайылыкка көһөн иһэн этэ дии... Бу Ойпооку оҕус миинэн иһэрэ көстөр.
- Сөдүөрэ - Оччолорго уончалаах этэ
- Сиидэр - - Оттон бу сэриигэ барарыгар... доботторун кытта түспүтэ. Оппуонһа ол үөһэ турар.
- Сөдүөрэ - Элбэхтэрэ бэрт, кыайан көрбөспүн.
/ыаллара Бүтүрдээх Маайа киирэллэр, цөрбүт-көппүт дьүһүннээхтэр/
- Маайа - Кэтэһилээх кыайыбыгт кэллэ, иһиттигит дуо?
- Сиидэр - /Сөдүөрэлиин/ Истэн-истэн.
- Бүтүрү - Озонньордоох эмээхсин уоллаах-кыыс курдук буолбуттар
- Сөдүөрэ - /сапсыйар/ Айыы.
- Сиидэр - Биһиги даҕаны соторутаабыта уоллаах-кыыс этибит.
- Сөдүөрэ - /остуолун бэрийэр, ыалдьыттары остуолга ыңыраар./ Сэрин обургу кырытыннарар буоллаҕа дии.
- Маайа - Чэ, бээ, ити тохтоотун, бүгүн только /сөмүһүтүн чочотор/ Үөрүү күнэ.
- Маайа Бүтүрдүүн - Сэмэнчикпит уон хонугунан кэлэр. /иккиэн тэңнэ эппиттэриттэн килэстүлэр/
- Маайа - Бүгүн сурук туттубут.
- Сиидэр - Хара сордоохтору дьэ умсардыбыт быһыылаах.
- Бүтүрү - Кэтэһилээх кыайыбыгт син кэлэрдээх буолар эбит, туох барыта сырдаабыкка дылы.

- Маайа - Оччо сырдаабыт киһи кыайыынан эбэрдэ-лээн саатар биридэ сылаан ылбат. /Бүтүрү хал-сабар кууһан ылар/
- Бүтүрү - Кырдьык даҕаны /Иэдэһин иэдэһигэр таҕайан олорон/ Маайаа, сири оноруохпут, сүөһү иһитиэхпит, оҕону баҕас оноруохпут.
- Маайа - /Маайа илиитин эйэрбээбиттии эһэ охсор/ Ээ, баҕайы, бар-бар /күлсүк/
- Сөдүөрэ - Эдэр дьон оҕону өр гыныаххыгт дуо, олох тупсуо, үлэһит илии наада.
- Сиидэр - Биһиги сиэннэри биэбэйдээтэхпитинэ даҕаны сөп буолуо. Соторутаабыта Афоняттан сурук туттуптут. Кыайы-хотуу бөҕө үһү. Сирдэрэ былдьанна, киин куораттара былдьанна, бүтүбэ дии.
- Маайа - Катя сылдыар дуо?
- Сөдүөрэ - Сылдыар, биһигиннээбэр ордук эрөйдэнэр быһыылаах.
- Бүтүрү - Киһибит нуучча кыһыһын болчотон аҕалаарай.
- Маайа - Айыы, бу киһи тылын.
- Бүтүрү - Оннук суох диэтэбин дуу.
- Сөдүөрэ - Оҕом, Катям хайы-үйэ кийиит курдук санарар. Тугу уһатан-кэнэтэн окко кириэх иннинэ сыбаайбалаан көбиһиллиэ.
- Сиидэр - Кулгаабым уһугунан иһиттэхпинэ суруктара биир хааһах буолбут.
- Маайа - Оо, дьэ бэрт эбит, хата урууга сылдыар дьон буолбуптут. Тэрээһинигэр Бүтүрү сүүрдүөхпүт /хас да уол-кыыс киирэн кэлэллэр/
- Бүтүрү эрэ сүүрдүөхпүт дуо, биһиги бары тэрийиэхпит.
- Комсомольскай сыбаайба оноруохпут.
- Сөдүөрээ, Сиидэр, концерт бэлэмнибит. Афоня гармошкатын уларсыаххыгт дуо?
- Сөдүөрэ - Уларсан бөҕө буоллаҕа дии, ол сөппит бүгүн оонньооботобуна хаһан оонньоуй. /Саҕара-саҕара таһааран биэрэр/ Сыччыыйдаар, кытаатын, кээһээ концерт

- Оболор - көрө барыахпыт.
- Баһыбаларың, бабар, бүгүн Афоня бэйэтэ кэлэн оонньо. /Озолор ыллымы-ыллымы тахсан бардылар/
Эниэ күөх отун үрдүнэн
Эдэр этэрээт истэ
Айылба араас киэргэлэ
Аара арыллан истэ.
- Сиидэр - Барахсаттар, ырыалара үчүгөйүн.
Бүөтүр - Маайаа, тахсыахха. Минтин истэ, концерт көрө барыахпыт.
- Маайа - Самай сөп. Хайа өтүүктэнэрбит, киэргэнэрбит, кырааскаланарбыт бэйэтэ биир күөс быстына. Онто да суох киэргэнэри умнубутум ыраатта.
- Бүөтүр - Киэргэммит дыахтар саа тэбэринэн чуҕаһаппата буолуо
- Маайа - Дөбөччүгум, эйиңин эрэ киэргэтиэм. Бардыбыт /тахсаллар/.
- Сөдүөрэ - Озонньоор, миитин иннинэ бара охсон кэл, били Катяба сылдыаргың умнумаар.
- Сиидэр - Били рюкзаакпыт ханна этэй?
Сөдүөрэ - Күүлэбэ көкөбө ыйанан турар. /Сиидэр тахсан истэҕинэ Зоя Ирина Михайловна-лыын утары киэрэллэр./
- Сиидэр - Хайа, сэбиэспит бэйэтинэн кэллэ. Чэ, эһиҕи кэпсэтин мин наадаларбын экирэтэ бардым.
- Ирина Михайловна - Сиидээр, кыратык тохтуу түс эрэ.
Сиидэр - Сөп-сөп. Солуну истэртэн салгыахпыт баара дуо.
- Сөдүөрэ - Солуммут иннибитигэр турдаба дии, хайа, оҕобутун көрсөрдүт.
- Ирина Михайловна - /Зоялыын умса туттан созус ололорлор/
Ол бүтэник сэриигэ киһи бөбө, сахалар даҕаны өлбүттэр үһү.
- Сөдүөрэ - О, дьэ, танара өстөөххө биэрбэт.
Зоя - /Суумжаттан суругу ылан Ирина Михайловнага туттараат сүчрэн тахсар/

- Сиидэр - /Ойон турар, онтон хаамыталыыр, ол кэмгэ ныйбиттии тохтобул, Ирина Михайловна суругу тутан ололор/. Ити аата Зоябыт туох буолла /аат харата/
Ирина Михайловна платогунаан муннун туттан ололор/
- Сөдүөрэ - /Озонньоорго чуҕаһаабытын Сиидэр кууһан ылар./
- Сиидэр - Кууһан буоллубут быһыылаах.
Сөдүөрэ - /улаханньык/ СУОХ!! /Сиидэр кууһан турар, Сөдүөрэ орҕууй азай/ Суох... Суох... Оннук буолбатах.
- Ирина Михайловна - /Орҕууй кэлэн суругу Сөдүөрөгэ туттарар/
- Сиидэр - /Эмээхсинин кууспутунан харазын симэн туран/ - һуу!... - һуу!...
- Сөдүөрэ - /ытыыр/ Сүрүн ньии!... Оҕобуун!... Аата сүрүн ньии...
- Сиидэр - Туох айыбытыгар, харабытыгар?
Сөдүөрэ - Бабар, сымыйа буолуо..., ээ... Сиидээр.
Ирина Михайловна - /Иккиэнэригэр илиштин ууран туран орҕуу азай/ - Бөбө санааны ылынын.
- Сөдүөрэ - Оо, буолар да эбит, туох хара айыбытыгар./ытыыр/
/чһчөн таһынаагы ыскамайкага ололор лор. Ирина Михайловна Сөдүөрэни кууһар. Сиидэр сөп-сөп чөһэ тынар.//Ааны тонсуйаллар//олорооччулартан Ирина Михайловна аан диэки кэлэр/
- Саллаат - /киэрэр/ Дорооболорун! /кцлбтцнэн/
Ирина Михайловна - Хайаа, хайа, доҕоттоор!
/Озонньоордоох эмээхсин көрө тһһэллэр/
Бары тутуспутунан сдена нөнгүө ойоһоһугар тийэ кэннилэринэн тэйэллэр.
- Саллаат - Ийээ... Абаа, Ирина Михайловна...мин кэллим.Тыыннаах эргилэн кэллим.
- Сөдүөрэ - /Икки үс хаамыны оңорон иһэн тохтуур/харазын уутун сотто-сотто/ - Кырдык дуо? Илэ дуо?
- Саллаат - Илэ-илэ, Ийээ /Кэлэн ийэтин кууһан

- ылар/ - Афонябын. Дьиннээхпин. Афонябын ээ, Афонябын /Сиидэрдээх Сөдүөрэ Афоняны хардары-таары сыллаа да сыллаа буолаллар, ытамныйаллар./
- Ирина Михайловна - /Афоняны илии тутуһан дорооболоһор, кууһан ылар, сыллыыр, Сөдүөрөттэн суругу ылан, Афоняга бизэрэ./ - Бэбэһэнигиттэн бу биллэри сурук иэдээнгэ түһэрдэ.
- Афоня - Элбэххэ албас ханна барыай.
- Ирина Михайловна - Оһом сыһа соһучу үөрүү.
- Сиидэр - /чөрбүт-көппүт/ - Дьол икки хараба суох дииллэрэ кырдык эбит.
- Сөдүөрэ - Аны өллөхпүнэ даһаны өлүм диэбэппин. Аата үөрдэхпин.

Ол кэмнээби өрөгөйдөөх ырыанан быыс сабыллар.

ИИНИНЭЭБИТЭ

Автобиография	3
ХОҠООННОР	
Ким да чурумчута суох сиэппэт	6
Сага үйэбэ	7
Хаһан да салгыам суоҕа	8
Өрө анһар эрэ буолбуттар	9
Бар дьонуом	9
Олорбута үһү дэтэллэр	10
Хос сиэним	11
Тениһер суолбут суох	12
Ким да билбэт	14
Собус-соҕотох	15
Ситэ тут дьолгун	16
Мин президеным	17
Мүөттэх тыла тута дьаат	18
Атыһыт	19
Улуу тутуутар	20
Атыһыттыы кэлибит	21
Остуол тула күлүмүрдүө	22
Дьинкэй ырыынак	23
Эн оһон үөскүөбүттэн аччык	24
Сэрии сэбэ секс	25
Хонтуроол	26
Ханна да тиний - тыллаах тинс	27
Тугу да кэрэйбэппит	27
Арыгы	28
Баара эрэ наука	29
Испиирдээбэр ыраас буолуоҕа	30
Киниэхэ баар ынырык күүс	31
Сибэккилэр дьоллорун туһугар	32
Силлиэхтэрэ сирэйгэ	33
Эрэннэриэх эрэ аны биһрдэ	34
Эрэнэ ньимийнэм	35
Оҕочолоохпун оҕорбуттар	36
Барыбытын хамыйталыа	37
Тарбаһын ортоку тутуһна	38
Быыбар	39

Кыһыл оҕо бэбээрдэ	40
Паспорт	41
Ийэ кут	42
Дьэ	43
Бороҕонум барахсан	44
Дүөндүгэ	45
Сылыктаһах	46
Адьыах сылбытын харыстыах	47
Үһүс тыһыынча	48
Дьахтар	49
Ыраахха дээрэ сүгэбин	49
Хатаска сыбаайба	50
Училищем мэлийбит	51
Ырай ыала буолуохпут	52
Алкаш муга	53
Олох	54
Түһүккүн киэҥник асталар	55
Нерюнгри	56
Хаһаас курдук хостуохха	57
Сага дьылга	58
Артист Самсонов Александр Парфеньевич	
60 сааһыгар	59
Художник Протопопова Анна Гаврильевна	
50 сааһыгар	60
Борисов Родимир Пантелеймонович	
50 сааһыгар	61
Музыкальной оскуола директора Свешникова Вера Григорьевна	
50 сааһыгар	62
Нам оройуонун маҥнайгы детсад нитэаччыта Чирикова Татьяна	
Алексеевна 50 сааһыгар	63
Ырыаһыт Протопопов Фома Кузьмич	
55 сааһыгар	64
Тихонова Зинаида Алексеевна оҕо түөлбөтүн	
директорыгар	65
Стручкова Мария Мисаиловна 50 сааһыгар композитор Стручков	
Тимофей Тимофеевич кэргэнигэр	66
Балтым Варя Сивцева сыбаайбатыгар	67
Валя, Захар Винокуровтар сыбаайбаларыгар	68
Сөбө буолаарай	69

Республиканской музыкальной оскуола 50 сыла	
/1944-1947/	71
Эргэ суот ырыата	72
Илюша Аргунов 2000 сыл буолан детсад овороругар этинтэ.	74
Испирдиэн Уйбаанабыс Испиирэп ыгылыһыт	
ырыата.	75
Сага куорат	77
Күөрдэм	78
Ийэ	79
Журналист.	80
Айыы сиригэр бэрт начаас	81
Дайыы	82
Охсооччуга	83
Мунһааччыга	83
Кэбиһээччи	84
Кулунчук	84
Аммосов Максим Кирович	85
Максимга махтал	87
Суол	88
Нам улуунун 200 сыла	89
Атас содула	90
Ахтыы	91
Бурдук	92
Ынах	93
Ыт оҕото	94
Ньирэй	94
Чопууска	95
Хоруолук	95
Куоска	96
Чооску	96
Илимньит	97
Биһиги уолбут	98
Кыыс оҕо	99
Отуу уота	100
Биһиги кыыспыт	101
Хортуоппуй	102
Уруһуйдуйт	103
Оскуола юбилейа	104
О, үтүө да дойду	105
Кыһын	106

Саас	.107
Сайын	.108
Күһүн	.109
Дьинэжэ кыраныысса суох	.110
Педучилище	.111
Тарбахова Антонина Семеновна 50 сааһыгар	.112
Өрөмүөн	.113
Суол	.114
Суража суох сүппүт	.115
Сэрин ветеранныгар	.116
Саллаат	.117
Маайа	.119

ЧАБЫРҔАХТАР

Саамай кыраларга чабырҔахтар.	.122
Күнүс утуйбат	.122
Мэник	.122
Ытаньах	.123
Аһабаһын	.123
Быдыһаһык	.124
Охсуспут	.124
Этиһиик	.125
Горбачев перестройката	.126
Арагаатка	.130
Уруогун үөрөһпөтөх	.131
Сүрөбэлдьээбит	.133
Оҕо атаах	.135
Уоруйах	.137
Албын	.138
Мэник оҕо	.140
Хаачыстыба	.141
Сэкириэт	.143
Арыгыһыт	.146
Уруккунан	.148
Этиһиик	.150
Табаах	.151
Улаһамсык	.153
Бостуук	.155
Кулууп	.157
Көлөөх норуот.	.159
Төрөһүттэр муньахтара	.162

Кэччэгэй	.167
ОЛОНХОЛОР	
Испирдиэн бухатыыр	.170
ОНУОХАЙДАР	
Саамай кыраларга онуохайдар	.184
ҮГЭЛЭР	
Бөрө сокуона	.190
Иэдээн	.192
АТАСТАРБАР	
Атастарбар найааннар	.196
КЭПСЭЭННЭР	
Суоруна тардыкта	.200
Идэһэлэр	.201
Көрдөһүүтүн толорбута	.203
СЦЕНКАЛАР	
Өйдөспөтөхтөр	.206
Сааһыттар	.209
ПЬЕСА	
Биллэри	.216

Бубякин Иван Афанасьевич

СЕГОДНЯ

Корректор: Н.Н. Васильева
Верстка: Р.П. Васильев

Лицензия серия ЛР № 066156 от 2 ноября 1998 г.
ООО "Айыына"
105215, г.Москва, 11-я Парковая ул.,
д. 48, корп. 1 (помещ. правл.)

E-mail: aina-press@mtu-net.ru

Подписано в печать 14.06.2001 г.
Формат 60x90/16. Бумага офсетная.
Печать офсетная. 14,37 усл.-п.л.
Заказ № 175. Тираж 500 экз.

502

